

Jaarverslag 2003 van het Hoofdbestuur

OPROEPKAART LEDENRAADPLEGING

- Nieuwe partijvoorzitter
- Kandidatenlijst voor het Europees Parlement

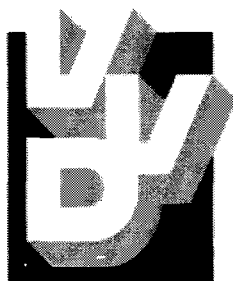
Laat uw stem niet verloren gaan en gebruik
deze oproepkaart uiterlijk 24 november.

Bijlage Posttek! Indien onbestelbaar retour aan:
Algemeen Secretariaat VVD, Postbus 30836, 2500 GV Den Haag

56ste jaarverslag

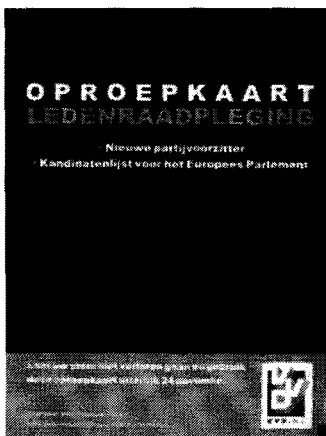
56ste

VVD.NL

JAARVERSLAG 2003

DE WETGEVING
VAN NEDERLAND
1999-2000

Foto omslag:

In het najaar van 2003 vonden voor de eerste keer in de geschiedenis van de VVD er rechtstreekse verkiezingen plaats door middel van ledenraadplegingen. Dit was een direct gevolg van de vernieuwingsvoorstellen die in de loop van 2003 door de partij werden aanvaard. Alle leden kregen daardoor persoonlijk stemrecht.

Het 56ste jaarverslag van het hoofdbestuur (art. 20.2 st.) werd vastgesteld in de hoofdbestuursvergadering van 19 april 2004.

De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de verslagen van de VVD-Bestuurdersvereniging, de Groep Nederland van de Liberale Internationale, de Tweede-Kamerfractie en de fractie in het Europese Parlement, ligt bij de afzonderlijke besturen.

Eindredactie: mr DW Zwart, directeur

© dit jaarverslag is auteursrechtelijk beschermd

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5
1. Algemene vergadering en ledenraadpleging	6
1.1. 110 ^e AV 15 maart te Papendal.....	6
1.2. Beknopte besluitenlijst 110 ^e AV	6
1.3. 111 ^e AV 16 en 17 mei te Noordwijkerhout	6
1.4. Beknopte besluitenlijst 11 ^e AV	8
1.5. 112 ^e AV 21 juni te Arnhem.....	9
1.6. Beknopte besluitenlijst 112 ^e AV	10
1.7. 113 ^e AV 27 september te Ermelo.....	13
1.8. Beknopte Besluitenlijst 113 ^e AV	14
1.9. 114 ^e AV 28 en 29 november te Veldhoven	14
1.10. Beknopte besluitenlijst 114 ^e AV	15
1.11. Vernieuwingsdiscussie	18
a. Overzicht van commissies en onderzoeken	19
b. Doelstellingen partijvernieuwing	19
c. 18 concrete vernieuwingsvoorstellen	20
d. Conclusie "idee voor structuur".....	27
e. 18 aanbevelingen "idee voor structuur"	27
1.12. Ledenraadplegingen	28
a. 1 ^e ledenraadpleging (lijsttrekker EP)	28
b. 2 ^e ledenraadpleging (partijvoorzitter).....	29
c. 3 ^e ledenraadpleging (kandidaten EP-lijst)	30
2. Bestuurszaken.....	31
2.1. Hoofdbestuur.....	31
2.2. HBKC Overleg.....	32
2.3. Waarderingsvormen.....	32
2.4. Algemeen secretariaat/ Thorbeckehuis	33
2.5. Commissie van Beroep.....	34
2.6. Archiefbeheer	34
3. Talentmanagement	35
3.1. Stuurgroep Talentmanagement	36
3.2. Activiteiten	36
3.3. Permanente scoutingscommissie	36
4. Ledenadministratie	36
4.1. Afdelingen en centrales.....	36
4.2. Overzicht ontvangen jaarverslagen	37
4.3. Ledenontwikkeling.....	38
4.4. Opbouw van ledenbestand	39
5. Opleiding en Training	40
5.1. Activiteiten	40
5.2. Landelijke bijeenkomsten.....	41
5.3. Stuurgroep opleiding en training	41
5.4. Landelijke commissie opleidingen (LCO).....	41
5.5. Statistiek cursussen	42
6. Inhoudelijke discussie.....	43
6.1. Landelijke Commissie Inhoudelijke Discussie	43
6.2. Partijcommissies	43
6.3. Partijraden	44
6.4. Overige discussiebijeenkomsten	45

7.	Internationale zaken.....	45
7.1	MATRA.....	45
7.2	ELDR.....	45
7.3	LI.....	45
7.4	IMD.....	46
8.	Voorlichting en communicatie.....	46
8.1	55 jaar bestaan VVD 15 februari te Roermond.....	46
8.2	Landelijke PR-commissie en Stuurgroep LPC.....	46
8.3	Internet.....	47
8.4	Politiek!/ Vrijheid en Democratie.....	47
8.5	ThorbeckeWeb/ Kiezersnieuwsbrief.....	47
8.6	Permanente profilering/campagne verkiezingen.....	48
8.7	Ledenwerving en -behoud.....	48
9.	Jongerenbeleid.....	49
9.1	CLJ.....	49
9.2	Geschillencommissie JOVD-VVD.....	49
9.3	Samenwerking JOVD-VVD.....	49
9.4	Activiteiten.....	49
10.	Liberaal Vrouwen Network.....	50
11.	Commissies ad hoc.....	51
12.	VVD Tweede-Kamerfractie.....	52
13.	VVD EP-fractie.....	55
14.	VVD Bestuurdersvereniging.....	56
15.	LIGN Liberale Internationale Groep Nederland.....	57
16.	Jaarverslagen Partijcommissies.....	58
16.1	Binnenlandse Zaken.....	58
16.2	Justitie.....	60
16.3	Politie.....	60
16.4	Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking.....	61
16.5	Defensie.....	62
16.6	Europese Zaken.....	64
16.7	Financieel Economische Zaken/MKB.....	65
16.8	Belastingen.....	66
16.9	Sociale Zaken en werkgelegenheid.....	67
16.10	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening.....	68
16.11	Milieuhygiene.....	69
16.12	Landbouw, Visserij en Natuurbeheer.....	69
16.13	Verkeer en Waterstaat.....	70
16.14	Onderwijs.....	72
16.15	Wetenschap en Technologiebeleid.....	73
16.16	Volksgesondheid, Welzijn en Sport.....	74
16.17	Tolerantie.....	75
16.18	Cultuur en Media.....	76
16.19	Seniorenbeleid.....	77

Voorwoord

Het was het jaar ná het jaar ervóór. Het jaar 2003 was de tijd om verder te gaan op de noodzakelijke en ingrijpende weg van vernieuwen. Het zou een enerverend jaar worden. Tijdens het najaarcongres in november overhandigde partijvoorzitter Bas Eenhoorn na 5 jaar de partijorganisatie te hebben aangevoerd, de voorzittershamer aan de eerste rechtstreeks gekozen voorzitter Jan van Zanen. Hij was ook voorzitter van de commissie die in het rapport "Idee voor structuur" een aantal aanbevelingen vastlegde voor de toekomst van de partij. De belangrijkste conclusie was dat de VVD weer een ideeën- en debatpartij dient te worden. Met die visie werd het bruisende jaar 2003 afgesloten.

Het jaar begon met de onverwachte en tussentijdse verkiezing van de Tweede Kamer op 22 januari. Vrijwel vanaf de jaarwisseling werd keihard campagne gevoerd. Op 15 februari te Roermond vond de start plaats van de campagne voor de Provinciale Staten verkiezingen, evenals de viering van het 55-jarig bestaan. Opnieuw was in de weken daarna de partij intensief bezig met campagnevoeren. Op 11 maart vonden de PS-verkiezingen plaats en direct daarna op zaterdag 15 maart te Papendal was de partij al weer bezig met het vaststellen van de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer.

De focus was vervolgens gericht op de organisatie van het voorjaarscongres op vrijdag 16 en zaterdag 17 mei in Noordwijkerhout. Een belangrijk deel van dit congres werd ingeruimd voor beraadslaging over de vernieuwingsvoorstellen. Omdat dit onmogelijk bleek binnen de beschikbare tijd werd besloten een extra algemene vergadering te houden in juni. De uitslag van de stemming door de Statenleden voor de Eerste Kamer op 26 mei leverde een forse discussie in de partij op, aangezien diverse fracties afweken van de landelijk vastgestelde kandidatenlijst.

Op zaterdag 21 juni te Arnhem werd de extra algemene vergadering gehouden. Tijdens dit congres vond na een eerlijke en evenwichtige discussie er overeenstemming plaats over de 18 vernieuwingsvoorstellen. De weg voor het persoonlijk stemrecht van alle leden werd daarmee geëffend. Door speciale machtiging van de algemene vergadering kon nu het plan worden uitgevoerd om de kandidaatstellingen voor de partijvoorzitter, de lijsttrekker voor het Europees Parlement en de overige kandidaten voor het Europese Parlement, per ledenraadpleging, dus door rechtstreekse verkiezingen, nog in het najaar te laten plaatsvinden.

In de zomermaanden werden alle voorbereidingen getroffen voor verwerking van de vernieuwingsvoorstellen in het beleid en de organisatie en realisatie van de ledenraadplegingen en het eerste najaarscongres. De eerste ledenraadpleging voor de lijsttrekker voor de Europese kandidatenlijst vond plaats in september. De uitslag werd bevestigd door de algemene vergadering die bijeen werd geroepen op zaterdag 27 september in Nijkerk. De tweede en derde ledenraadpleging volgden al snel. De kandidaten voorzitters en kandidaten voor de Europese lijst voerden intensief en avond aan avond campagne. De uitslag van de ledenraadplegingen werd vastgesteld door de algemene vergadering in Veldhoven op 28 en 29 november. Tijdens dit congres werden ook alle reglementaire wijzigingen naar aanleiding van de vernieuwingsdiscussie vastgesteld, zodat het persoonlijk stemrecht en de ledenraadpleging nu ook statutair was geregeld. Dit laatste congres bracht de teller voor algemene vergaderingen op maar liefst 5, met een totaal aantal van 7 congresdagen. Gebruikelijk was 1 congres van twee vergaderdagen.

In 2003 is met behulp van de politici, de kaderleden en de vele vrijwilligers een gigantische prestatie gepleegd om op een groot aantal momenten de partij te laten bruisen van activiteiten, campagnes, ideeën en debatten. Het hoofdbestuur is hen veel dank verschuldigd. Daarnaast dankt het hoofdbestuur de medewerkers van het algemeen secretariaat voor de wijze waarop zij, onder moeilijke omstandigheden en grote druk, de grote wijzigingen in 2003 tengevolge van de vernieuwingsdiscussie hebben opgepakt en uitgevoerd.

De uitdaging voor vernieuwing van de partij is gegrepen en met succes gerealiseerd. De vernieuwing stopt hier echter niet. Het moet ook in alle geledingen tussen de oren komen en heeft nog veel voeding nodig om verder te kunnen groeien. Een auditcommissie zal het hoofdbestuur helpen de piketpaaltjes te plaatsen. Want immers als vooruitgangsoptimisten stappen wij alleen voorwaarts.

Namens het hoofdbestuur,
Jan van Zanen, partijvoorzitter

1. Algemene vergadering en ledenraadpleging

1.1 110^e AV 15 maart te Papendal

Deze algemene vergadering werd gehouden op 15 maart 2003 in het congrescentrum Papendal te Arnhem. Op de agenda stond het technisch advies en de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer. Vóór de algemene vergadering heeft het hoofdbestuur laten weten dat de heer Hermans, kandidaat voor plaats 6, zich teruggetrokken had als kandidaat i.v.m. zijn voordracht als voorzitter van MKB-Nederland. Mevrouw Van den Broek werd gekozen als lijsttrekker.

1.2 Beknopte besluitenlijst 110e AV

Het volgende technisch advies werd vastgesteld:

1. Er wordt één gelijklopende kandidatenlijst in alle provincies ingediend bij de commissaris van de Koningin of degene die daarvoor is aangewezen.
2. De lijst wordt ingediend onder de naam VVD.
3. Er zal geen lijstverbinding met een andere partij worden aangegaan.
4. Van de reglementaire mogelijkheid om leden van de VVD die niet op de groslijst zijn opgenomen alsnog kandidaat te stellen wordt geen gebruik gemaakt.
5. Het aantal plaatsen op de lijst bedraagt maximaal 38.

De kandidatenlijst werd als volgt samengesteld:

1. Mevrouw N.H. van den Broek-Laman Trip
2. De heer drs. D.J.D. Dees
3. Mevrouw mr. M.E. Bierman-Beukema toe Water
4. Mevrouw prof. Dr. H.M. Dupuis
5. De heer drs. P.J.H.M. Luijten
6. De heer prof. dr. U. Rosenthal
7. De heer dr. W.F. van Eekelen
8. De heer mr. M.P.M. van de Ven
9. De heer M.J. Varekamp
10. De heer G.J. Swinkels
11. Mevrouw prof. dr. mr. E.M. Kneppers-Heynert
12. Mevrouw mr. A. Broekers-Knol
13. De heer mr. A. van der Meer
14. De heer drs. W.K. Hoekzema
15. Mevrouw mr. P. Swenker
16. Mevrouw dr. P.C. Plooi-van Gorsel
17. De heer J.J. van Heukelum
18. De heer ir. N.G. Ketting
19. De heer G.J.J. Biermans
20. De heer prof. dr. S. Dijkstra
21. De heer ing. J.I. Hennekeij
22. De heer C.G.J. van den Oosten
23. Mevrouw drs. J. De Blécourt-Maas
24. Mevrouw E.M. Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije
25. De heer mr. G.J. de Graaf
26. R.L. Spier-van der Woude
27. De heer J.Th. De Jongh
28. De heer drs. A.B. Sakkers
29. De heer drs. E. Haaksman
30. Mevrouw C.J. Tydeman
31. De heer drs. F. Wijsenbeek
32. De heer drs. J. Ten Hoop
33. De heer W.P. Keur
34. De heer prof. dr. A.P. Buunk
35. De heer H.V. Vrind
36. De heer prof. dr. Ir. T. De Vries
37. De heer ir. C. Maenhout

1.3 111^e AV 16 en 17 mei te Noordwijkerhout

Op 16 en 17 mei vond de 111^e algemene vergadering plaats te Noordwijkerhout. In deze 56^e jaarlijkse vergadering vonden diverse workshops en parallelsessies plaats oa. over Europa na Irak, de gekozen burgemeester en landbouw in Europa.

In het avondprogramma werd door partijvoorzitter Eenhoorn stilgestaan bij het overlijden van Johannes Carl Corver, oud-lid van de Tweede kamer (overleden 5 mei 2002) en Roos Baljé, oud-hoofdbestuurslid (overleden 16 april 2002). In zijn aansluitende speech nam hij de aanwezigen mee naar het toekomstbeeld van de Nederlandse samenleving en de VVD in het jaar 2018. Het

vrijdagavondprogramma stond in het teken van het vertrek van Hans Dijkstal uit de actieve politiek. In dit kader werd een debat georganiseerd over "de toekomst van de politiek". Na de opening gaf Bas Eenhoorn het woord aan gastspreker Paul 't Hart, hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Leiden.

In zijn speech *van massa-democratie tot dramademocratie: Politieke veranderingen in Nederland* ging hij in op de toekomst van de politiek waarbij hij een duidelijk verschil aangaf tussen de periode 'Paars' en die van 'na-Paars'. Daarbij probeerde hij onder ander vragen te beantwoorden zoals 'waar gaat het de komende paar jaar over?', 'wie doen mee en waar gebeurt het?' en 'hoe gaan politieke spelers de komende paar jaar met elkaar om?' Na bijdrages van de co-referenten Laetitia Griffith, VVD-Tweede-Kamerlid en Arjen Gerritsen, burgemeester van Haren (Gr.) ontspoon zich vervolgens een discussie met de zaal.

Het slotwoord was voor Hans Dijkstal. Hij sloot zich aan bij de speech van Paul 't Hart. Ook vermeed hij in zijn speech niet de dramatische verkiezingen van maart 2002. "Ik vind dat de VVD te weinig tijd heeft gehad daar diep over na te denken. Zij moet nu de ruimte scheppen om die discussie te voeren."

Op zaterdag vond de plenaire huishoudelijke vergadering plaats, met vaste onderdelen zoals de rekening en verantwoording over 2002, het jaarplan 2003, de begroting voor 2003 en de hoogte van de contributie voor 2004. Besloten werd de hoofdbestuursleden Marco Swart (algemeen secretaris) en Sylvia den Ouden (secretaris voor de organisatie) te herbenoemen en Tom Kuperus en Sammy van Tuyl werden benoemd als lid in een eerste termijn. Sammy van Tuyl was kandidaat gesteld door een afdeling. Aangezien de kandidaat van het hoofdbestuur de kandidatuur wegens persoonlijke omstandigheden had ingetrokken, vond er geen stemming plaats tussen de kandidaten. In de ochtendsessie werd tevens besloten de statuten te wijzigen, zodat het voortaan mogelijk is voor de ledenvergaderingen van afdelingen en het hoofdbestuur, om voor elke voorziene plaats in het hoofdbestuur één of meer kandidaten te stellen. Dit was een opmaat naar de ledenraadplegingen die voorzien waren in het najaar.

Zaterdagmiddag stond de partijvernieuwing op het programma. Het hoofdbestuur had in de notitie 'Minder partij, meer maatschappij' 18 concrete voorstellen gedaan om de partij te vernieuwen. Na de algemene ronde, waar de discussie zich met name toespitste op het principe van 'one man, one vote', volgde de stemmingen over de behandelingen en bijhorende amendementen. Daar richtte de discussie zich op de inhoud en de praktische toepassing van 'one man, one vote' en de ledenraadpleging. Voor- en tegenstanders verdedigden gepassioneerd hun standpunten.

In een eerste stemming over een amendement vóór het schrappen van het principe "one man one vote" én het principe van de ledenraadpleging, werd met het opsteken van stemkaarten dit amendement tot grote ontzetting van de aanwezigen aangenomen. Vanuit de vergadering werd om schriftelijke herstemming verzocht. Na het tellen van de stemmen bleek een krappe meerderheid het amendement verworpen te hebben. Drie volgende amendementen die voorstelden alleen het principe "one man one vote" te schrappen werden na schriftelijke stemming door een duidelijke meerderheid verworpen.

Inmiddels was de vergadering zover in tijd gevorderd dat besloten werd tot verdaging van verdere behandeling van de voorstellen naar zaterdag 21 juni aanstaande. Besloten werd ook in het vervolg gebruik te maken van elektronische stemmingen.

In zijn afsluitende speech op de vrijdagavond ging Gerrit Zalm onder andere in op het nieuwe regeerakkoord '(...) *allemaal pijnlijke maatregelen die allemaal nodig zijn. Nodig om de concurrentiekracht op orde te krijgen. Nodig om de aankomende vergrijzing te kunnen betalen en nodig om ook de generaties na ons een toekomst te geven. In moeilijke tijden mag je niet weglopen. (...) Als liberalen weten we wanneer we onze verantwoordelijkheid moeten nemen*'.
'Wij willen opkomen voor iedereen in de samenleving die mee wil doen. Die zijn of haar beste beentje voor zet. Voor mensen die niet klagen over belasting wanneer het ten goede komt aan hen die niet mee kunnen komen, maar wel verwachten dat misbruik van solidariteit hard wordt bestraft. Dat is onze mentaliteit en dat zijn de mensen waarvoor wij staan.'
Daarnaast ondersteunde hij met kracht de partijvernieuwing: *'ik wil dat iedereen in de partij meedoet. De (vernieuwings)voorstellen die wij vandaag bespreken geven meer invloed en meer zeggenschap*

aan leden. Ik hoop dat u die voorstellen van harte zult ondersteunen' en bedankte hij Hans Dijkstal voor zijn geweldige inzet en het vele werk dat hij jarenlang voor de partij heeft verzet.

1.4 Beknopte besluitenlijst 111^e AV

1. Besloten werd een fax te sturen aan H.M. de Koningin, waarin de afhankelijkheid van de VVD met het Koningshuis wordt betuigd.
2. Besloten werd te benoemen als stemcommissie/notulencommissie
  - De heer. J. Prins te Nieuwerkerk
  - Mevrouw W. Delissen te Beek en Donk.
  - De heer H. Stulemeijer te Weesp
3. Besloten werd het hoofdbestuur décharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid over 2002.
4. Besloten werd dat de afdeling Valkenswaard, naar aanleiding van haar amendement, contact opneemt met de JOVD, die reeds een programma heeft dat zich ook richt op de jongeren van 14-17 jaar.
5. Besloten werd te benoemen als lid van de financiële commissie:
  - Mevrouw mr. I.R. Adema te Deventer (herbenoeming)
  - De heer ir. M. Geudeke (benoeming)
  - De heer A.L. Zijlstra te Arnhem (herbenoeming)
 En als plaatsvervangende leden:
  - Mevrouw M. Fisser te Amsterdam (benoeming)
  - De heer R. Reijn te Den Haag (benoeming)
  - Mevrouw A.J. Rol van Calverenbrouck te Wijk bij Duurstede (benoeming)
6. Besloten werd het compacte jaarplan en de begroting voor 2003 vast te stellen. Het hoofdbestuur zegde toe het beleid t.a.v. publicaties (o.a. Politiek!) voor te leggen bij de behandeling van het jaarplan 2004 of uiterlijk 2005. In dat kader zal tevens de waardering van lezers van Politiek! worden onderzocht. In ieder geval worden, zoals ook nu het geval is, er geen langlopende verplichtingen aangegaan.
7. Besloten werd de contributie voor het contributiejaar 2002 te verhogen met gemiddeld 3,5%, volgens de tarieven in het kader.

Contributie-tarieven voor 2004	Betaling	PER JAAR		PER HALFJAAR		PER KWARTAAL	
		2003	2004	2003	2004	2003	2004
Geboortejaren							
t/m 26 jaar	acceptgiro	20,50	21,25	11,00	11,50	-	-
	incasso	19,50	20,25	10,25	10,50	5,25	5,50
27 t/m 64 jaar	acceptgiro	74,75	77,50	38,00	39,50	-	-
	incasso	73,75	76,50	37,25	38,50	19,00	19,75
65 jaar en ouder	acceptgiro	37,50	39,00	20,00	20,75	-	-
/ vermindering	incasso	36,50	38,00	19,00	19,75	9,75	10,00
contributie							
gezinslid/	acceptgiro	20,50	21,25	11,00	11,50	-	-
huisgenoot	incasso	19,50	20,25	10,25	10,50	5,25	5,50

8. Besloten werd artikel 25.7 van de statuten aan te passen. De aanpassing is:
  - Zowel het hoofdbestuur als de ledenvergadering van elke afdeling zijn bevoegd voor elke te voorziene plaats in het hoofdbestuur een of meer kandidaten te stellen.
9. Besloten wordt het technisch advies voor de kandidatenlijst Europees Parlement vast te stellen. Het advies luidt:
  - a. **Het aantal plaatsen op de lijst**
ten hoogste 30 namen (wettelijk maximum)
  - b. **Criteria die voor iedere kandidaat afzonderlijk gelden**
    1. Ten aanzien van de noodzaak tot vernieuwing is de slotsom van de kandidaatstellingscommissie EP dat met het vertrek van twee zittende leden en de aanwezigheid van slechts 1 lid dat meer dan 1 zittingsperiode zitting heeft, geen nadere eisen uit dit oogpunt te stellen zijn.
    2. Het lijkt verstandig expliciet te stellen dat leden van het EP niet gelijktijdig een andere politieke functie kunnen bekleden.
    3. Uiteraard zullen de algemene criteria die we het afgelopen jaar bij kandidaatstelling TK en EK hebben gehanteerd worden meegenomen.
    4. Specifiek heeft de kandidaatstellingscommissie EP nog de volgende criteria gesteld:
      - A. Ervaring met het politieke handwerk in Nederland

- B. Snel inzicht hebben in de institutionele procedures rond het EP
- C. Ervaring met het werken in een internationale omgeving
- D. Minstens 1 vreemde taal vloeiend beheersen.

c. Criteria die op de lijst of delen daarvan betrekking hebben.

1. In ieder geval streven naar 30% vrouwelijke kandidaten
2. Redelijke spreiding over het land (binnen de beperkingen die de omvang van de lijst stelt)
3. Streven om de voornaamste Europese beleidsterreinen af te dekken. Hierbij een meer toegesneden en minder gedetailleerde indeling gebruiken en de kandidaatstellingsformulieren in verband hiermee aanpassen

d. Standpunt over het al of niet aangaan van lijstverbindingen.

Standaard is het voorstel om geen lijstverbinding aan te gaan. Aangezien de dag van kandidaatstelling echter pas in de loop van het voorjaar van 2004 plaats vindt, wil het hoofdbestuur thans nog de mogelijkheid open houden.

10. Besloten wordt het advies van het hoofdbestuur bij het voorstel van de afdeling Rotterdam inzake het meer betrekken van allochtonen bij de VVD over te nemen. Het hoofdbestuur heeft er vertrouwen in dat door de huidige samenstelling van de Tweede kamerfractie de betrokkenheid van allochtone kiezersgroepen een impuls zal krijgen.
11. Besloten werd te benoemen als lid van het hoofdbestuur:
  - De heer M.P. Swart, in de functie van algemeen secretaris (herbenoeming)
  - Mevrouw mr. S.M.A.J. den Ouden-Huijgen te Den Haag, als secretaris voor de organisatie (herbenoeming)
  - De heer drs T. Kuperus te Leiden, als secretaris voor de organisatie (benoeming)
  - De heer mr drs S.E. baron van Tuyl van Serooskerken te Haarlem, als secretaris voor de organisatie (benoeming).
12. Partijvernieuwing:
  - Motie nr 1 (vernieuwingsdiscussie uitstellen) werd ingetrokken;
  - Moties nr 2,3 en 4 (statuten en reglementen uitstellen) werden aangehouden tot het einde van de vergadering;
  - Motie nr 5 (instellen cie analyse) werd ingetrokken;
  - Moties nr 6 en 7 (gekozen burgemeester) werden niet behandeld, omdat het hoofdbestuur liet weten dat, gehoord de discussie tijdens de parallelsessie over de gekozen burgemeester, er dit najaar geen ledenraadpleging zal plaatsvinden. Het onderwerp (uitwerking van de modaliteiten) zal terug komen in het najaarscongres;
  - Motie 8 (van structuur- naar cultuurverandering) werd overgenomen;
  - Voorstel 9; (schrappen van one man one vote en de ledenraadpleging) werd na schriftelijke stemming afgewezen met 441 tegen en 416 voor, 50 ongeldige stemmen en 4 blanco stemmen;
  - Voorstellen 10,11 en 12 (schrappen van alleen one man one vote) werden na schriftelijke stemming afgewezen met 486 tegen en 367 voor, 0 ongeldige stemmen en 1 blanco stem.
13. Besloten werd de agenda te verdagen en een algemene vergadering uit te schrijven voor 21 juni 2003. Daarin zal de behandeling van de agenda (over de vernieuwingsdiscussie) worden voortgezet.

1.5 112^e AV op 21 juni te Arnhem

In een politieke partij waar de leden het hart vormen, dienen de leden directe invloed te hebben op de besluitvorming in alle lagen van de VVD. Op 17 mei 2003 was om deze reden door de algemene vergadering het individueel stemrecht voor alle leden aangenomen. In de 112^e algemene vergadering op 21 juni te Arnhem, werd door de algemene vergadering de invloed van leden nog verder vergroot, door het voorstel uit te breiden met de aanname van een amendement van de afdelingen Utrecht en Den Haag. Hierbij hebben de leden in de toekomst ook individueel stemrecht bij het vaststellen van landelijke verkiezingsprogramma's.

Door de algemene vergadering werd eveneens besloten om in het najaar reeds de lijsttrekker EP, kandidatenlijst EP en de partijvoorzitter via ledenraadpleging te kiezen. De leden kunnen hun stem via de telefoon en/of internet uitbrengen en zo direct invloed uitoefenen. De algemene vergadering heeft eveneens besloten dat deze ledenraadpleging en daarmee de stem van de leden een bindend karakter heeft. Totdat de statuten zijn gewijzigd houdt de algemene vergadering echter het laatste woord.

Meer inhoudelijke discussie!

Leden willen graag meedenken en betrokken zijn bij de liberale politiek. Daar worden binnen de partij verschillende mogelijkheden voor aangeboden; partijraadsvergaderingen, partijcommissies, algemene vergaderingen, stimulans van de Teldersstichting etc. Om de bijdrage van de leden aan het debat uit te breiden heeft de algemene vergadering het besluit genomen dat alle Tweede-Kamerleden, Eerste-Kamerleden en Europarlementariërs zelf op eigen wijze, met inachtneming van regionale spreiding, een continue dialoog dienen te organiseren waarin de VVD-leden met hen meedenken. Bovendien verwacht de algemene vergadering dat politici op de hoogte zijn van maatschappelijke problemen door te luisteren naar de leden en kiezers tijdens bezoeken in het land. De afstand tussen Den Haag en de leden wordt hier door verkleind.

Meer transparantie in partijstructuur

Een rechtstreekse verkiezing van de verschillende lijsttrekkers vraagt om een professionele werving en selectie van kandidaten. Een transparante procedure waarbij een adviserende rol is weggelegd voor een permanente scoutingcommissie die als taak heeft het scouten, werven en begeleiden van

talentvolle kandidaat-volksvertegenwoordigers voor alle verkiezingen en benoemingen. De benoeming van de scoutingscommissie vindt plaats door de algemene vergadering.

Bovendien heeft de algemene vergadering zich in principe afwijzend uitgesproken over de situatie dat leden meer dan één politieke functie bekleden. Dit wordt echter niet verboden omdat uitzonderingen dienen te worden gemaakt in situaties waarin niet voldoende actieve leden in aanmerking komen om de functies te bekleden. Om deze reden moet per verkiezing en per regio worden bekeken of het wenselijk is om een uitzondering te maken.

1.6 Beknopte besluitenlijst 112^e AV

MOTIES Bij de wijzigingsvoorstellen partijvernieuwing		
1	Ingetrokken	
2, 3,4	Strekking overnemen in samenhang met en op basis van de brief van het hoofdbestuur van 13 juni	De wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement wordt uitgesteld tot het najaarscongres, de wijziging van de kandidaatstellingsreglementen worden uitgesteld tot het najaarscongres van 2004. Het kandidaatstellingsreglement voor de Europese verkiezingen wordt echter wel vastgesteld, met uitzondering van de artikelen 8,9 en 10 die zijn vervallen door het overnemen van de wijzigingsvoorstellen 27,14b en 52a.
5	Ingetrokken	
6	Niet behandeld	
7	Niet behandeld	
8	Aangenomen	<p>spreekt als haar mening uit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dat de aandacht in de hele partij en bij alle VVD-volksvertegenwoordigers de komende tijd verschoven dient te worden van structuurverandering naar cultuurverandering; ▪ dat de algemene vergadering alle geledingen in de partij oproept om blijvend werk te maken van de benodigde cultuurverandering; ▪ dat de aandacht de komende tijd van de partij naar de kiezer dient te worden verschoven; <p>roept het hoofdbestuur op:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ om samen met de Tweede Kamerfractie zich te richten op de benodigde cultuurverandering richting de (landelijke) kiezer; ▪ aan de algemene vergadering een jaarlijkse rapportage (evaluatie) voor te leggen met de resultaten van de vernieuwingsdiscussie.
VOORSTEL 1: ONE MAN ONE VOTE		
9	Verworpen	
10,11,12	Verworpen	
15	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om persoonlijk stemrecht in alle bestuurslagen (inclusief centrales) toe te passen verworpen met 36,5% voor het amendement en 63,5% tegen het amendement
OVER DE LEDENRAADPLEGING		
16	Strekking overnemen	Het individueel stemrecht wordt gefaseerd ingevoerd. Eerst Politieke onderwerpen/kandidatenlijsten, daarna verenigingszaken en tenslotte het verkiezingsprogramma. Het Hoofdbestuur geeft het tempo aan, de algemene vergadering kan corrigeren.
17, 18	Ingetrokken	
20,23,25	Overgenomen	De beslissing om een ledenraadpleging over een onderwerp te houden wordt genomen door de algemene vergadering of bij spoedeisende gevallen door de partijraad.
19b	Verworpen	
29	Verworpen	
21,22,24	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om de ledenraadpleging gelijktijdig in afdelingen te houden verworpen met 20,1% voor en 79,9% tegen.
26	Verworpen	
OVER DE CORRIGERENDE ALGEMENE VERGADERING		
27,14b, 52a	Overgenomen	De uitkomst van een ledenraadpleging is bindend. De uitslag kan niet worden gecorrigeerd door een algemene vergadering
28	Verworpen	
30	Verworpen	
31, 52b	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om het initiatief voor het houden van een ledenraadpleging te koppelen aan een vereiste van 10% van de leden, verworpen met 15,1% voor en 84,9% tegen. Dat betekent dat iedere afdeling een voorstel kan doen aan de algemene vergadering om over een onderwerp een ledenraadpleging te houden.

101	Ingetrokken	
OVER DE LIJSTTREKKER		
19a, 32,33,38,39,4 0,42	Overgenomen	De lijsttrekker bij Tweede Kamerverkiezingen, Eerste Kamerverkiezingen en de verkiezing van het Europese Parlement wordt gekozen via een ledenraadpleging.
35	Ingetrokken	
34,36	Ingetrokken	
37	Verworpen	
41	Strekking overgenomen	Het hoofdbestuur streeft er in principe naar om meer dan één persoon voor de positie van lijsttrekker kandidaat te stellen, zodat de leden een daadwerkelijke keuze hebben.
OVER BIJENROEPEN EN PUBLICATIE		
43	Strekking overgenomen	Aan ieder lid wordt een oproep gezonden voor een algemene vergadering. Publicatie via Politiek! is voldoende om ieder lid te kunnen bereiken.
44,	Overgenomen, maar niet de toelichting.	De bijeenroeping (van de algemene vergadering) geschiedt op een termijn van tenminste twee maanden door bekendmaking van de tijd en plaats van de vergadering en de te behandelen onderwerpen.
45	Verworpen	
OVER STEMRECHT VAN LEDEN		
46	Niet meer behandeld	De algemene vergadering is akkoord gegaan met de toezegging van het hoofdbestuur om twee peildata voor het kunnen uitoefenen van het stemrecht aan te houden, namelijk 1 januari of 1 juli.
47	Verworpen	
48	Strekking overgenomen	De algemene vergadering heeft een sterk signaal gegeven dat de registratie ter vergadering mogelijk zou moeten zijn. Het hoofdbestuur zal dit overwegen en met een voorstel komen in het najaarscongres.
49	Overbodig	
OVER HET VASTSTELLEN VAN HET PROGRAMMA		
50	Overgenomen	In de statuten zal worden opgenomen wie stemrecht heeft in een algemene ledenvergadering
13,51	Overgenomen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel aangenomen met 58,5% voor en 41,5% tegen. Het individueel stemrecht zal (gefaseerd) ook gelden voor het verkiezingsprogramma. Het recht van amendement blijft echter bij afdelingen/centrales/commissies/bijz. groepen.
VOORSTEL 2: ZICHTBAAR IN HET DEBAT		
53	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om de partijraad te ontbinden verworpen met 44,9% voor en 55,1% tegen.
54	Verworpen	
55	Overgenomen	Indien nodig kan het hoofdbestuur het jaarplan aanpassen aan de politieke actualiteit
56	Verworpen	
57	Overgenomen	Tenminste twee keer per jaar komen tijdens de algemene vergadering politieke onderwerpen aan de orde.
58	Verworpen	
59	Strekking overgenomen	Fracties geven na aanneming van een resolutie of motie gemotiveerd aan wat zij ermee zullen doen.
60	Verworpen	
VOORSTEL 3: RUIMTE VOOR DEBAT IN DE PARTIJ		
61,64	Overgenomen	Het debat in de VVD krijgt alle ruimte, geïnitieerd door afdelingen.
62	Strekking overgenomen	Naast themadiscussies in partijraden tussen afgevaardigden, zal er gelegenheid zijn voor besluitvormende discussies tussen leden
63,66	Overgenomen	In partijraadvergaderingen wordt gesproken aan de hand van prikkelende stellingen, waarover gestemd wordt.
65	Strekking overgenomen	De partijcommissies worden betrokken bij de inhoudelijke voorbereiding van themadagen.
VOORSTEL 4: DE TELDERSSTICHTING		
67	Verworpen	
68	Strekking overgenomen	De Teldersstichting maakt beknopte notities met politiek relevante conclusies of stellingnames die breder in de VVD worden verspreid.
69	Overgenomen	De Teldersstichting werkt onderwerpen wetenschappelijk uit waarna ze worden samengevat in goed leesbare notities voor een bredere verspreiding.
70	Strekking overgenomen	De Teldersstichting heeft in principe een rol in het entameren van het liberale debat buiten de VVD.
VOORSTEL 5: INSPRAAK IN HET VERKIEZINGSPROGRAMMA		
71,72,73, 74	Overgenomen	Vervangen in de kop van voorstel 5 "Inspraak" door "Inbreng" Toevoegen in algemene tekst van voorstel 5 na "...verkiezingsprogramma Tweede Kamer": "of het Europees Parlement" Wijzigen van voorstel 5.1 in: Leden krijgen de mogelijkheid om aan te geven welke onderwerpen zij het belangrijkste vinden voor het programma. Toevoegen in voorstel 5.2 na "...kunnen": "onder andere"
VOORSTEL 6: LEDEN DENKEN MEE		
75,76	Strekking	In de meedenkgroep is er zo veel mogelijk sprake van een goede regionale spreiding

	overgenomen	
77	Verworpen	
78	Overgenomen	Volksvertegenwoordigers hebben en verantwoordelijkheid naar hun achterban
VOORSTEL 7: ZICHTBARE KAMERLEDEN		
79,80,81,82	Overgenomen	<p>7.1 de eerste regel vervangen door: Kamerleden dienen aanwezig te zijn bij de eigen enz. (zie verder de bestaande tekst)</p> <p>7.2 vervangen door: Kamerleden dienen het contact met Kamercentrales en overige achterban inzichtelijk te maken.</p> <p>7.3 In de eerste regel het woord 'wenselijk' vervangen door 'noodzakelijk'</p> <p>Wijzigen van voorstel 7.1 in: Van Kamerleden wordt verwacht dat zij aanwezig zijn bij Kamercentrale vergaderingen. Niet alleen om te vertellen wat er in Den Haag gebeurt, maar om te luisteren naar de politieke en bestuurlijke signalen en de problemen in de regio.</p> <p>Schrappen voorstel 7.2 en verander voorstel 7.3 in voorstel 7.2</p> <p>7.3 Een actief contact van politici met maatschappelijke organisaties is wenselijk. Politici moeten op de hoogte zijn van de maatschappelijke problemen en belangen, maar moeten ook zichtbaar en aanspreekbaar zijn.</p> <p>In voorstel 7.3 het woord wenselijk moet worden vervangen door het woord noodzakelijk.</p>
VOORSTEL 8: INDIVIDUELE GESPREKKEN MET POLITICI		
83	Verworpen	
84b	Verworpen	
85, 84a	Overgenomen	Gesprekken hebben het karakter van een zijn evaluatiegesprek
VOORSTEL 9: NIEUWE KANDIDAATSTELLINGSPROCEDURE		
86	Overgenomen	De rol van de scoutingscommissie wordt inhoudelijk uitgewerkt en vastgelegd in het huishoudelijk reglement
99	Overgenomen	In het kader van scouting en talentmanagement zal de scoutingscommissie ook buiten de geëigende partijcircuits op zoek gaan naar liberaal talent. Hiervoor zal zij van alle middelen die haar voor handen staan gebruik kunnen maken.
87	Overgenomen	Kandidaten committeren zich in principe voor de duur van de termijn.
88	Strekking overgenomen	De nieuwe kandidaatstellingsprocedures moeten ook gelden voor Provinciale Staten en de gemeenteraad.
89,115	Verworpen	Bespreking in de algemene vergadering van dit wijzigingsvoorstel leidde tot een signaal van de algemene vergadering dat dubbel mandaten voor politieke functies in principe ongewenst zijn maar dat dit gehandhaafd dient te worden via het technisch advies. Het hoofdbestuur zal zich buigen over de wijze waarop dit reglementair dient te worden vastgelegd.
90	Verworpen	
91,95,96	Strekking overgenomen	Benaming van de permanente scoutingscommissie vindt plaats door de algemene vergadering
92,93,94, 97,103	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om een kandidaatstellingscommissie tussen de scoutingscommissie en het (hoofd)bestuur in te zetten verworpen met 29,4 % voor en 70,6% tegen.
98,100	Verworpen	
102,107, 109	Strekking overgenomen	De uitwerking wordt aangehouden voor behandeling in het najaarscongres in 2004
108,110	Verworpen	
104,105	Verworpen	
106	Ingetrokken	
111,112	Overbodig	
113,114	Strekking overgenomen	In principe wordt uitgegaan van een maximum termijn voor zittende kandidaten van drie volle periodes van 4 jaar. Uitzonderingen blijven echter beargumenteerd mogelijk.
VOORSTEL 10: NIEUWE VORMEN VAN LIDMAATSCHAP		
116,117,118,1 19	Aangehouden	Zal worden meegenomen met lopende processen, die behandeling krijgen tijdens het najaarscongres.
120	Aangehouden	Idem
VOORSTEL 11A: DE PARTIJORGANISATIE		
121a	a. Aangehouden	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
121b	b. Aangehouden	
121c	c. reeds in gang gezet	
122	Overgenomen	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
123	In gang gezet	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
124	In gang gezet	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
VOORSTEL 11B: EVALUATIE PARTIJBESTUURDERS		
125	Overgenomen	Zie ordevoorstel bij voorstel 12

126	Verworpen	Na stemming is dit wijzigingsvoorstel om de duur van een profielschets te beperken tot 1 jaar afgewezen met 25,6% voor en 74,4% tegen. Zie ordevoorstel bij voorstel 12
127	Strekking overgenomen	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
VOORSTEL 12: NIEUWE ROL HBKC-OVERLEG EN PARTIJRAAD		
Ordevoorstel om voorstellen 11A, 11B en 12 aan te houden tot het najaarscongres		Na stemming wordt een ordevoorstel aangenomen met 70,1% voor en 29,9% tegen. De in de voorstellen 11A, 11B en 12 behandelde onderwerpen en de bijbehorende amendementen zullen worden aangehouden tot de behandeling van het rapport van de commissie Van Zanen. Datgene wat wel besproken cq besloten is zal richtinggevend zijn voor de commissie. De commissie zal ook een organogram van de partij maken.
128,129	Aangehouden	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
129	Aangehouden	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
130	In gang gezet	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
131	Aangehouden	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
132	Aangehouden	Zie ordevoorstel bij voorstel 12
VOORSTEL 13: LIBERAAL NETWERK		
133	Verworpen	
VOORSTEL 14: COMMUNICATIE EN INFORMATIEBEHOEFTE		
134	Verworpen	In de AV van mei 2003 is toegezegd slechts kortlopende contracten te sluiten en verdere analyse te doen naar tevredenheid van de lezers
135	Overgenomen binnen de mogelijkheden	De activiteiten die georganiseerd worden in het kader van het inhoudelijke debat binnen de partij worden zoveel mogelijk gepubliceerd in het blad Politiek!, waarin tevens opiniërende stukken van leden en niet-leden kunnen worden opgenomen.
VOORSTEL 15: MEER GEBRUIK INTERNET		
136	Overgenomen	
VOORSTEL 16: OPZETTEN INTRANET		
137	Verworpen	Het hoofdbestuur heeft de toezegging gedaan dat kosten afgegrensd worden via de begroting (door de algemene vergadering vast te stellen) en dat het systeem zodanig is opgebouwd, dat zowel gewone leden als bepaalde groepen VVD-functionarissen geautoriseerd toegang hebben tot de voor die groep bepaalde gegevens.
VOORSTEL 17: DE VOLGENDE TK CAMPAGNE		
138a	a. verworpen	
138b	b. overgenomen	Er moet tijdig worden begonnen met de voorbereiding van campagnes
139,140	Overgenomen	Het vaststellen van een profiel behoort bij de kandidaatstellingsprocedures en niet bij de campagne.
141	Strekking overgenomen	In principe moet datgene worden behandeld of worden uitgevoerd op het niveau waar dat het beste op kan gebeuren.
VOORSTEL 18: VOORKEURSACTIES		
142	Overbodig	
143	Verworpen	
144	Overgenomen	De gedragscode voor voorkeursacties wordt voorgelegd aan het najaarscongres.
VOORSTEL VAN HET HOOFDBESTUUR		
<p>" De 112e algemene vergadering, bijeen op 21 juni 2003, spreekt uit in te stemmen met het houden van een raadpleging van de leden, voor het benoemen van de lijsttrekker EP, de kandidatenlijst EP en de partijvoorzitter.</p> <p>De raadplegingen zullen gehouden worden vóór de 114e algemene vergadering van 28 en 29 november 2003, waarin de wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement zal zijn geagendeerd. Met de wijzigingen wordt beoogd om de bedoelde raadplegingen een bindend karakter te doen hebben. De uitkomsten van de onderscheidenlijke ledenraadplegingen zullen ter bevestiging worden voorgelegd aan de op die raadpleging volgende algemene vergadering."</p>		Overgenomen.
Gaat u akkoord met alle vernieuwingsvoorstellen zoals besproken in de algemene vergadering met inbegrip van de overgenomen en verworpen wijzigingsvoorstellen.		Bij acclamatie overgenomen.

1.7 113^e AV 27 september te Ermelo

Voorafgaande aan de partijraad te Ermelo, vond deze algemene vergadering plaats. Voor de eerste keer werd in deze algemene vergadering de uitslag van de voorafgaande ledenraadpleging bekend gemaakt. Ruim 7000 leden brachten hun stem uit, waarvan een meerderheid stemde op de huidige delegatievoorzitter in het Europees Parlement, Jules Maaten. In zijn acceptatie speech bedankte hij zijn mede-kandidaten Katja Buchsbaum, Jan Mulder en Enno Scholma voor een eerlijke, fatsoenlijke maar ook uitdagende strijd.

In zijn speech ging Jules Maaten ook in op de huidige koers van Europa en de liberale aandachtspunten in die koers. Hij hekelde onder andere de onnodige regelgeving waar Europa zich mee bezig houdt. Daarnaast riep hij de partijleiding op om bij de verkiezingen voor het Europees Parlement op 10 juni 2004 een lijstverbinding met D'66 aan te gaan.

Na deze speech gaf vice-premier en minister van Financiën, Gerrit Zalm een toelichting op de Miljoenennota.

1.8 Beknopte besluitenlijst 113^e AV

De algemene vergadering bekrachtigde de uitslag van de 1^e ledenraadpleging en koos Jules Maaten daarmee tot lijsttrekker voor de Europese Verkiezingen. Zie verder 1.1.10.

1.9 114^e AV op 28 en 29 november te Veldhoven

De vijfde algemene vergadering in 2003 vond plaats op 28 en 29 november te Veldhoven. Voor de eerste keer werd een structureel najaarscongres gehouden. Ook in deze algemene vergadering waren er vele mogelijkheden voor deelname aan parallelsessies, over de fall-out van het Amerikaanse optreden in Irak, over de liberale visie op de economie in 2020, over de vraag of het zijn van vrouw een rol speelt bij beroep en bedrijf en over de houdbaarheid van de AWBZ en het sociale gezicht van het liberalisme. Tevens werd voor het eerst in deze algemene vergadering de begroting behandeld vóór het nieuwe jaar. Nu was het niet meer noodzakelijk om de begroting in (de jaarlijkse algemene vergadering van het lopende jaar) met terugwerkende kracht te laten vaststellen.

Op de vrijdagmiddag stemde de algemene vergadering in met de statuten- en reglementswijziging in het kader van de eerder ingezette partijvernieuwing. De wijzigingen van de statuten en reglementen geven de leden meer directe invloed in de partij. Door ledenraadplegingen en het individueel stemrecht op de Algemene Vergadering krijgt ieder VVD-lid een duidelijke stem. De aanpassing van de statuten en de reglementen vormde het sluitstuk van het eerste deel van de partijvernieuwing.

De Algemene Vergadering stemde eveneens in met de conclusies van de commissie partijstructuur. Deze commissie heeft aanbevelingen gedaan om de VVD om te vormen tot een ideeën- en debatpartij. De commissie vond dat de VVD te lang een "gesloten kaderpartij" is geweest, waar de leden te weinig aan de bak kwamen. Tevens benadrukt de commissie dat liberale politici vaker het debat met de leden en kiezers aan moeten gaan. De aanbevelingen geven de VVD grote kansen om het onderscheidende vermogen van de partij te vergroten.

In het avondprogramma nam Bas Eenhoorn allereerst een moment stilte in acht bij het overlijden van het erelid Leendert Ginjaar, oud-partijvoorzitter en lid van de Eerste Kamer (overleden op 17 september 2003).

De algemene vergadering besloot Erica Terpstra te benoemen tot erelid van de VVD. Bas Eenhoorn roemde Erica Terpstra voor haar grote betrokkenheid tijdens haar lange politieke carrière en haar inzet voor het liberalisme. Erica Terpstra was lid van de Tweede Kamer van 1977 tot 2003 en staatssecretaris van VWS in het eerste Paarse kabinet.

Op de vrijdagavond was de uitslag voorzien van de 2e ledenraadpleging voor een nieuwe partijvoorzitter. Jan van Zanen werd gekozen tot voorzitter van de VVD. Leden konden, als uitkomst van de partijvernieuwing, voor het eerst direct een stem uitbrengen op één van de kandidaat-voorzitters.

Op de vrijdagavond werd ook een speech gehouden door Jozias van Aartsen over de actuele discussie over onderwijs en artikel 23.

Bas Eenhoorn nam op vrijdagavond afscheid als partijvoorzitter. In zijn afscheids speech heeft Bas enige stukken uit zijn afscheidsboekje 'Een boterham met tevredenheid' voorgedragen.

't is lang geleden dat we in Nederland nog een boterham met tevredenheid aten. Zonder beleg, maar meestal wél met roomboter. Dat deden wij thuis vooral om het materialisme te relativieren. Eerlijk gezegd konden we ons dat beleg best permitteren, maar door die boterham realiseerde je je dat beter. Mijn oudste broer, die in die tijd studeerde, at de boterham met tevredenheid vooral wegens gebrek aan uitbundige studiefinanciering. Een boterham zonder beleg omdat je zuinig aan moest doen, was voor velen een echte reden. In alle opzichten een calvinistische boterham dus eigenlijk.

De VVD wordt zo nu en dan geconfronteerd met de noodzaak genoeg te moeten nemen met een boterham met tevredenheid. De eeuwwisseling was voor de VVD geen gelukkige periode. De vraag is of er nu stappen worden gezet, die van de VVD een moderne eigentijdse politieke partij maken. Een partij waartoe kiezers zich aangetrokken voelen en die in toenemende mate de verzamelaarsplaats voor alle liberalen in Nederland is. Er zijn voor die vernieuwde VVD twee belangrijke pijlers opgericht: het beste verkiezingsprogramma dat de VVD ooit had: ruimte, respect en vooruitgang, en daarnaast de ingezette cultuuromslag naar een toegankelijke open-debatpartij.

Van Zanen sprak op zaterdagochtend in zijn acceptatiespeech o.a. over noodzaak dat politieke partijen weten wat er in de maatschappij leeft en dat politieke partijen aan uitdagende en originele personen een platform moeten bieden en bezinning op de huidige verkaveling van het politieke landschap. Hij sprak ook over de actuele ontwikkelingen rondom het stabiliteitspact in Europa en over de eerste tekenen van een bezinning op de plaats, taak, vorm en aantrekkingskracht van een grote liberale volkspartij in de hedendaagse maatschappij. Hij besloot met: “ *U heeft vooral gevraagd om een voorzitter die zich niet direct met de Haagse politieke actualiteit bemoeit. Maar met deze bespiegelingen heb ik geprobeerd te laten zien, dat dat niet betekent dat de voorzitter zich afzijdig houdt. De VVD is nu eenmaal geen geitenfokvereniging. Dit is ook geen aandeelhoudersvergadering, maar een ledenvergadering van een liberale politieke partij. Deze kwesties zijn door en door staatkundig, politiek dus, ook al staan ze soms wat verder verwijderd van de actualiteit, als je die opvat als de krantenkoppen van morgenochtend. Maar het zijn wel de vragen die de komende jaren een antwoord nodig hebben, een liberaal antwoord vanuit deze politieke partij. (...)* ”

Daarna bekrachtigde de 114e Algemene Vergadering de uitslag van de ledenraadpleging voor de kandidatenlijst voor de verkiezingen van het Europees Parlement 2004.

Na de lunch hervatte Gerrit Zalm de vergadering met een speech en nam daarin zijn toehoorders meenam de eerste liberale resultaten in de 200 dagen van Balkenende II.

De zaterdagmiddag was ingeruimd voor een discussie over de direct gekozen burgemeester ondermeer aan de hand van tien stellingen. Deze stellingen hadden betrekking op de wijze waarop de rechtstreeks door de bevolking gekozen burgemeester vorm zou moeten worden gegeven. Deze discussie moest mede bouwstenen aanleveren ten behoeve van de Tweede-Kamerfractie ter voorbereiding op de discussie van de notitie van de minister voor Bestuurlijke vernieuwing.

Uit de stemmingen over de stellingen bleek ondermeer:

- dat de burgemeester wordt gekozen op een eigen verkiezingsprogramma.
- dat er een college van B&W blijft, alleen de samenstelling ervan komt anders tot stand en de verantwoordelijkheden zijn van de gekozen burgemeester afgeleid.
- dat de partij heeft aangegeven dat -in haar ogen- een direct gekozen burgemeester grondwetsherziening noodzakelijk maakt.
- dat de direct gekozen burgemeester niet langer voorzitter van de gemeenteraad kan zijn, maar wel het gezag over de politie moet houden.
- dat de verkiezingen voor gemeenteraad en burgemeester tegelijkertijd moeten plaatsvinden
- uiteraard moet er zorgvuldig omgegaan worden met de rechtspositie van de huidige en toekomstige ambtsdragers (zowel burgemeesters als wethouders).

Als uitsmijter op het intensieve congres werd de finale van het landelijk debattournooi gehouden. Na een spannende strijd won het Rotterdamse team van Antoinette Laan en Alexander Eerdmans de finale van Jan Rosing en Jeroen Wilting uit Utrecht. Tijdens het debat over de stelling: "Er moet een gekozen president in Europa komen", waren de teams duidelijk aan elkaar gewaagd

De jury, onder voorzitterschap van Mark Rutte, werd in haar taak ondersteund door alle aanwezigen in de zaal. Via 'one man, one vote' konden zij na afloop van het debat hun stem uitbrengen. De jury en de zaal zaten op één lijn en wezen de Rotterdammers als winnaar aan.

1.10 Beknopte besluitenlijst 114e AV

1. Besloten werd tot het opvoeren van een extra agendapunt en het benoemen van mevrouw Erica Terpstra als 22e erelid van de VVD.
2. Besloten werd te benoemen als **stemcommissie/notulencommissie**
  - De heer B. Buining te Scheemda
  - Mevrouw T. Zur Lage-Simons te Hummelo
  - De heer H. Langenberg te Leiderdorp
  - Voor zaterdag 29 november werd mevr. Zur Lage vervangen door mevr. M. Geeraerds te Rosmalen.

Programma B. Partijstructuur, rapport Van Zanen

3. **Algemene discussie:** De Algemene Vergadering stemde in met de conclusies van de commissie partijstructuur. Deze commissie heeft aanbevelingen gedaan om de VVD om te vormen tot een ideeën- en debatpartij. De commissie vindt dat de VVD te lang een "gesloten kaderpartij" is geweest, waar de leden te weinig aan de bak kwamen. Tevens benadrukt de commissie dat liberale politici vaker het debat met de leden en kiezers aan moeten gaan. De aanbevelingen geven de VVD grote kansen om het onderscheidend vermogen van de partij te vergroten. De aanbevelingen uit het rapport van de commissie zullen in de komende periode omgezet gaan worden in concrete voorstellen, die in de volgende Algemene Vergadering zullen worden behandeld.
4. **Motie 1 van de afdeling Haarlem** wordt conform het advies van het hoofdbestuur bij acclamatie overgenomen. Dit betekent dat de besluitvorming over wezenlijke punten van het rapport van Van Zanen zal plaatsvinden in de algemene vergadering van mei 2004. Aan deze vergadering worden de volgende punten voorgelegd, hierdoor wordt een samenhangende standpuntbepaling over deze onderdelen van de vernieuwing mogelijk:

- a. de kern van de in juni 2003 aangehouden vernieuwingsvoorstellen;
- b. conclusies naar aanleiding van de evaluaties van de afgelopen verkiezingscampagnes
- c. de evaluatie van de ledenraadplegingen in het najaar van 2003.

Deze besluiten zullen vervolgens worden uitgewerkt in het Jaarplan 2005 en voorstellen tot wijzigingen van statuten en reglementen. Tijdens de algemene vergadering van 21 juni 2003 is afgesproken dat daarbij de kandidaatstellersreglementen in hun geheel zullen worden voorgelegd aan de algemene vergadering van november 2004. Hierbij zullen ook de in juni 2003 aangehouden amendementen op statuten en reglementen worden meegenomen. Op die manier kan de algemene vergadering in het najaar van 2004 opnieuw in samenhang over de uitwerking van de voorstellen besluiten.

5. **Motie 2 van de afdeling Haarlem** over het behouden van een formele plaats voor de ondercentrales in de partijstructuur en reglementen wordt met voor 37 % (217 stemmen) en tegen 63 % (364 stemmen) verworpen.
6. **Motie 3 van de afdeling Rotterdam** over het afschaffen van de Partijraad wordt met voor 35 % (200 stemmen) en tegen 65 % (370 stemmen) eveneens verworpen.

Programma C. Reglementaire aanpassing van de vernieuwingsvoorstellen

7. **Amendement 4 van de afdeling Haarlem** werd ingetrokken, nadat het hoofdbestuur had toegezegd om de strekking van dit amendement mee te geven aan de Commissie Evaluatie Ledenraadplegingen.
8. **Amendement 5 van de afdeling Haarlem** werd ingetrokken
9. **Amendement 6 van de afdeling Rotterdam** werd ingetrokken. Toegezegd werd om over punt b) van het amendement (besluitvorming over teksten waarop grote hoeveelheden amendementen kunnen worden verwacht) in een volgende vergadering nog eens verder te praten
10. **Amendement 7 van de afdeling Rotterdam** werd ingetrokken, na de toezegging van het hoofdbestuur dat zal worden nagedacht over hoe leden in de toekomst te betrekken zijn bij onderwerpen waar grote hoeveelheden amendementen te verwachten zijn (zoals het verkiezingsprogramma)
11. **Amendementen 8/9/10 van de afdeling Utrecht** werden ingetrokken
12. **Amendementen 11/12 van resp. de afdeling Rotterdam en Haarlem** werd ingetrokken t.g.v. het instellen van een Commissie Evaluatie Ledenraadplegingen.
13. **Amendementen 13/14 van resp. de afdeling Haarlem en Rotterdam** werden overgenomen, waardoor de verwijzing naar "art. 26a.7" in artikel 26a.10 van het huishoudelijk reglement wordt veranderd in "art. 26a.9".
14. **Amendement 15 van de afdeling Rotterdam** werd overgenomen conform het advies van het hoofdbestuur, waardoor in artikel 26a.13 het woord "overeenkomstig" wordt gewijzigd in "met inachtneming van".
15. **Amendement 16 van de afdeling Rotterdam** werd door het hoofdbestuur overgenomen conform het advies van het hoofdbestuur. Tevens werd door het hoofdbestuur positief gereageerd op een mondeling voorstel van de KC Zuid-Holland Noord om als tiende lid van de commissie een ex-volksvertegenwoordiger op landelijk niveau toe te voegen. Dit zal voor de volgende algemene vergadering worden geagendeerd.
16. De algemene vergadering stelde vervolgens per acclamatie de **wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk reglement** met de vereiste reglementaire meerderheid vast. De wijzigingen zullen van kracht worden met het passeren van de statuten bij de notaris.

Programma D. Bekrchtiging uitslag ledenraadpleging partijvoorzitter

17. Besloten wordt de uitslag van de **ledenraadpleging voor de partijvoorzitter** te bekrchtigen. Gekozen als 11e voorzitter van de VVD werd de heer Van Zanen te Utrecht. Leden konden, als uitkomst van de partijvernieuwing, voor het eerst direct een stem uitbrengen op één van de kandidaat-voorzitters.
Er werden 6244 stemmen (13,5%) uitgebracht. De uitslag was als volgt:
1 Jan van Zanen; 2 Henry Meijdam; 3 Pam Evenhuis; 4 Chris Nyqvist

Programma F. Bekrchtiging uitslag ledenraadpleging Europees Parlement

18. Besloten wordt de uitslag van de **ledenraadpleging voor de kandidatenlijst EP 2004** te bekrchtigen. Tijdens de ledenraadpleging zijn 5916stemmen (12.8%) uitgebracht. De keuze van de leden heeft een aantal wijzigingen in de oorspronkelijke advieslijst van het hoofdbestuur tot gevolg gehad. Jules Maaten was reeds door de 1^e ledenraadpleging van september 2003 aangewezen als lijsttrekker. De volgorde van de kandidaten zoals door de 3^e ledenraadpleging werd bepaald is:

2. Mulder, ir.J. (Brussel, België) (m)
3. Manders, mr.A.M. (Asten) (m)
4. Plasschaert, J.A. (Amsterdam) (v)
5. Vermeer, ing.A.H. (Swifterbant) (m)
6. Kallen-Morren, mr.M.N. (Zeist) (v)
7. Broeke, drs.J.H. ten (Brussel, België) (m)
8. Wisse-Maat, A. (Colijnsplaat) (v)
9. Rommel, mr.E.A.S. (Heiloo) (v)
10. Cherribi, prof. dr.O. (Amsterdam) (m)
11. Donk, drs.M.A. van de (Rotterdam) (m)
12. Versteegh-Weijers, G.L. (Limbricht) (v)
13. Russchen, drs.W.T. (Den Haag) (m)
14. Scholma, mr.E.R. (Wachtberg Villip, Duitsland) (m)
15. Bönninghausen tot Herinkhave-Visser, drs.M.M.A. von (Hoogkarspel) (v)
16. Eijk, S.A. van der (Den Haag) (m)
17. Baljeu, drs.J.N. (Rotterdam) (v)
18. Buchsbaum, K.T. (Den Haag) (v)
19. Scheffer, P.H.M. (Zoetermeer) (m)
20. Könings, drs.M.P.E.V. (Brussel, België) (m)
21. Pluckel, ir.H. (Zwaanshoek) (m)

22. Werf, mr.A.A.H. van der (Doorn) (m)
23. Franssen, C. (Tilburg) (v)
24. Boogaard, H.M.A. van den (Millingen aan de Rijn) (m)
25. Ongerboer de Visser, A.J. (Bloemendaal) (m)
26. Valkenburg-Lely, H.E. van (Driebergen-Rijsenburg) (v)
27. Oude, R. de (Zwijndrecht) (m)
28. Noorderhaven, H.J. (Hattem) (m)
29. Neef, drs.R.C.E. (Groningen) (m)
30. Straat, D.D. (Amsterdam) (m)
31. Hilten, E. van (Maastricht) (v)
32. Hoitland, mr.A. (Ijsselmuiden) (m)
33. Eschauzier MBA, MA, MCC, W.A. (Driebergen-Rijsenburg) (m)
34. Goedhart, J. (Rotterdam) (m)
35. Zantinge, ir.J.F. (Velp, GLD) (m)
36. Roem, drs.C. (Amsterdam) (m)
37. Vos, J.P. ('s-Hertogenbosch) (m)
38. Dekker, F.J. (Houten) (m)
39. Lyczak, mr.S.J.P. (Alphen aan den Rijn) (m)
40. Onkelen, R. van (Alkmaar) (m)
41. Loeckx, C. (Middelburg) (v)
42. Potsdammer, R. (Dronten) (m)
43. Onur BSc, M.S. (Zuidlaren) (m)
44. Ouborg, Th.J. (Kerkdriel) (m)
45. Reijnen, T.W.A. (Velp,NB) (m)
46. Breure, M.J. (Kats) (m)
47. Jonker, C.F. (Culemborg) (m)
48. Oldenbroek, J. (Vise, België) (m)

Programma G1. Jaarplan

19. **Motie 17 van de afdeling Rotterdam** over het herzien van de beginselverklaring van de VVD wordt afgedaan met de toezegging dat het hoofdbestuur om éérs een Partijraad te houden en pas daarna te bekijken of verdere vervolgstappen, zoals een Liberaal Manifest, nodig zijn
20. **Motie 18 van de afdeling Rotterdam** over de partijcommissies wordt aangenomen als ondersteuning van het thans lopende beleid van het hoofdbestuur.
21. **Motie 19 van de KC Zuid-Holland Noord** over informatievoorziening aan alle leden op papier en per traditionele post wordt afgedaan met de toezegging dat er een gesprek tussen de KC en de algemeen secretaris zal plaatsvinden voor inventarisatie van problemen en mogelijke oplossingen.
22. Het **Jaarplan 2004** wordt door de algemene vergadering vastgesteld.

Programma G1. Begroting 2004

23. De **begroting 2004** wordt door de algemene vergadering vastgesteld. In de discussie over de begroting werd wel aandacht gevraagd voor het beperkte budget voor inhoudelijke discussie, voor voldoende budget om de vernieuwing in de partij te kunnen uitwerken. Tevens wordt verzocht bij de begroting meer informatie op te nemen, die voor alle leden te raadplegen is. De penningmeester zegt toe in de voorjaarsvergadering, wellicht aan de hand van een voorjaarsnota, op een en ander terug te komen, mede aangezien dan meer duidelijkheid is over de verhoging van de overheidssubsidie.

Programma H Scoutingscommissie

24. Per acclamatie werd besloten de volgende 9 personen te benoemen in de **permanente scoutingscommissie**:
  - **Pauline Krikke** te Arnhem, burgemeester (voorzitter van de commissie).
  - **Adjiedj Bakas** te Amsterdam, directeur van Dexter Communicatie en Personeelsmanagement
  - **Hans van den Broek** te Wateringen, lid van de Stuurgroep Opleiding en Training van de Haya van Somerenstichting en lid van de Stuurgroep Talentmanagement.
  - **Frans Gosses** te Amsterdam, partner bij Hudson Highland Group executive search en lid van de Stuurgroep Talentmanagemen
  - **Henri Kruithof** te Groningen, voorzitter van de afdeling Groningen en oud-lid van de vernieuwingscommissie.
  - **Anneke van Leeuwen-Gijsberts** te Heerjansdam, interim manager, lid van de commissie Partijstructuur en oud-voorzitter van de kamercentrale Rotterdam
  - **Hans Nieuwerkerke** te Hoenderloo, directeur van de Hoenderloo Groep en oud-voorzitter van de kamercentrale Gelderland. t.
  - **Peter Smit** te Den Haag, oud-fractievoorzitter in de gemeenteraad van Den Haag.
  - **Joan Leemhuis-Stout** te Rotterdam, voorzitter van de NVZ Vereniging van Ziekenhuizen, oud-Commissaris der Koningin in Zuid-Holland.

Programma I Gedragscode

25. Besloten wordt de **gedragscode voor voorkeurstemmen verkiezingen** vast te stellen, met uitzondering van punt 1. Dit punt wordt geschrapt aangezien dit onduidelijkheden oplevert. De gedragscode luidt:
Persoonlijke campagnes worden de laatste jaren steeds belangrijker in de verkiezingsstrijd. Maar uiteraard is het uitgangspunt hierbij dat we met elkaar – en niet tégen elkaar – campagne voeren. Mede gezien ervaringen die in het verleden zijn opgedaan, wil het hoofdbestuur graag dat alle kandidaten in campagnetijd handelen volgens een gedragscode, die u hieronder aantreft. Niet om kinderachtig te doen, maar om duidelijke afspraken met elkaar te maken. Om te onderstrepen dat we allemaal naar hetzelfde streven en om eenduidigheid in de campagne-uitingen te behouden.

Gedragcode

Kandidaten handelen bij het voeren van een persoonlijke campagne in overeenstemming met de volgende uitgangspunten:

- 1) Wanneer persoonlijk campagnemateriaal (zoals posters, folders of visitekaartjes) wordt ontwikkeld, dan wordt hiervoor gebruik gemaakt van het Basispakket Campagne dat door het reclamebureau wordt ontwikkeld. Om de huisstijl te bewaken, worden ontwerpen ter accordering voorgelegd aan de partijvoorlichter;
  - 2) De financiering van activiteiten wordt door elke kandidaat zelf verzorgd en wordt open en transparant bijgehouden; Op verzoek moeten deze gegevens overlegd kunnen worden aan het hoofdbestuur.
  - 3) In geval van sponsoring wordt gehandeld volgens de door het hoofdbestuur vastgestelde sponsorcode;
  - 4) Iedere kandidaat houdt zich aan het relevante verkiezingsprogramma (en indien van toepassing een puntenplan) en bedenkt geen eigen programma;
  - 5) Er wordt campagne gevoerd met respect voor de andere VVD-kandidaten.
- Punt 1 is alleen van toepassing voor EP, EK en TK verkiezingen**

Rondvraag

26. Tijdens de rondvraag wordt er aandacht gevraagd voor het inzichtelijk maken van de bezoeken van Kamerleden aan de regio's. Het hoofdbestuur antwoordt dat dit is opgenomen in het jaarplan voor 2004.
27. Tevens wordt toegezegd na te gaan hoe binnen de bestaande reglementaire mogelijkheden omgegaan kan worden met agendering van discussies over actuele politieke zaken tijdens een congres.
28. Tenslotte wordt verzocht in het vervolg in de foyers een rookverbod te laten gelden.

Programma E Ambtsketen burgemeester

29. Uitvoerig werd gediscussieerd over de direct gekozen burgemeester ondermeer aan de hand van tien stellingen. Deze stellingen hadden betrekking op de wijze waarop de rechtstreeks door de bevolking gekozen burgemeester vorm zou moeten worden gegeven. Deze discussie leverde mede bouwstenen aan ten behoeve van de Tweede-Kamerfractie ter voorbereiding op de discussie van de notitie van de minister voor Bestuurlijke vernieuwing. Uit de stemmingen over de stellingen blijkt ondermeer:
  - dat de burgemeester wordt gekozen op een eigen verkiezingsprogramma.
  - dat er een college van B&W blijft, alleen de samenstelling ervan komt anders tot stand en de verantwoordelijkheden zijn van de gekozen burgemeester afgeleid.
  - dat de partij heeft aangegeven dat -in haar ogen- een direct gekozen burgemeester grondwetsherziening noodzakelijk maakt.
  - dat de direct gekozen burgemeester niet langer voorzitter van de gemeenteraad kan zijn, maar wel het gezag over de politie moet houden.
  - dat de verkiezingen voor gemeenteraad en burgemeester tegelijkertijd moeten plaatsvinden.
  - dat uiteraard er zorgvuldig moet omgegaan worden met de rechtspositie van de huidige en toekomstige ambtsdragers (zowel burgemeesters als wethouders).

Overzicht van het verloop van de stemmingen:

- 1) **Geen verschillende burgemeesters in Nederland** (aangenomen)
Bij acclamatie.
- 2) **De burgemeester wordt gekozen op een eigen programma** (aangenomen)
Voor 69 % (361 stemmen) ; Tegen 31 % (161 stemmen)
- 3) **De burgemeester is het bestuursorgaan in plaats van het college van burgemeester en wethouders** (aangenomen)
Eerst ordevoorstel inzake gewijzigde tekst van de stelling: Voor 79 % ; Tegen 21 %
Gewijzigde tekst: Er blijft een college van B&W , alleen komt de samenstelling anders tot stand en zijn de verantwoordelijkheden in het college van de direct gekozen burgemeester afgeleid. Vervolgens stemming over gewijzigde tekst. Voor 79 % (418 stemmen); Tegen 21 % (109 stemmen)
- 4) **De burgemeester is verantwoordelijk voor benoeming en ontslag van de wethouders** (aangenomen)
Voor 81 % (418 stemmen); Tegen 19 % (96 stemmen)
- 5) **De gemeenteraad is niet langer het hoofd van de gemeente** (verworpen)
Voor 49 % (264 stemmen) ;Tegen 51 % (276 stemmen)
- 6) **De burgemeester is niet langer voorzitter van de gemeenteraad** (aangenomen)
Bij acclamatie
- 7) **Het is aan de raad zelf om een sterke positie tegenover de burgemeester in te nemen** (aangenomen)
Voor 92 % (502 stemmen) ;Tegen 8 % (42 stemmen)
- 8) **De rechtstreeks door de bevolking gekozen burgemeester behoudt het gezag over de politie** (aangenomen)
Bij acclamatie
- 9) **Verkiezingen burgemeester en gemeenteraad: "om en om"** (verworpen)
Voor 45 % (243 stemmen); Tegen 55 % (299 stemmen)
- 10) **Nieuwe rechtspositieregeling voor burgemeester en wethouders "nieuwe stijl"** (aangenomen) Bij acclamatie

1.11 Vernieuwingsdiscussie

Na de verkiezingen van 15 mei 2002 was binnen de VVD een discussie op gang gekomen, wat geleid heeft tot de start van het zogenaamde vernieuwingstraject. Van juni 2002 tot en met oktober 2002 is op discussiebijeenkomsten, in de werkgroep partijvernieuwing, via de site en op de Ideeëndag van 16 september 2002 - door en met leden - uitvoerig gediscussieerd over vernieuwing. Uit alle opmerkingen die zijn gemaakt heeft het hoofdbestuur concrete vernieuwingsvoorstellen ten behoeve van de

algemene vergadering opgesteld. Deze voorstellen waren gebundeld in de notitie 'Minder partij, meer maatschappij'

Tijdens de algemene vergadering van eind november 2003 zijn de reglementaire wijzigingen naar aanleiding van de besluitvorming over de vernieuwingsvoorstellen in de algemene vergadering van 21 juni en de aanbevelingen van het rapport 'Idee voor Structuur' overgenomen.

a. Overzicht van commissies en onderzoeken

Marktonderzoek 2001

In 2001 is een uitgebreid marktonderzoek uitgevoerd door bureau Insights and Innovations. Het leidde tot de analyse van de essentie van de VVD en de formulering van de gewenste brand essence voor de komende jaren. Het onderzoek concludeerde dat de VVD zich op een aantal punten duidelijk onderscheidde van andere politieke partijen. Dit onderscheid is weergegeven met de woorden 'open, eerlijk, betrokken en betrouwbaar'. Maar bovenal in de *brand essence* 'vooruitgangsoptimisten'. De vertaling van deze 'merkenmerken' werd neergelegd in een *brandbook*, dat in het najaar van 2001 op ruime schaal is verspreid in de partij.

Naast het marktonderzoek werd de behoefte gevoeld om in het toenemende debat over de (mogelijke) positie en toekomstige rol van politieke partijen in het algemeen en voor de VVD in het bijzonder een bijdrage te leveren. Daartoe zijn in chronologische volgorde de commissie toekomstvisie, de werkgroep partijvernieuwing en de commissie partijstructuur opgericht.

Commissie Toekomstvisie

In het jaarplan 2001 werd gesteld dat de VVD met betrekking tot de permanente profilering een centrale visie en missie zou moeten ontwikkelen. In een voorgenomen discussiestuk van de commissie toekomstvisie zullen verkenningen worden gepresenteerd naar een mogelijke organisatie van de VVD indien een ander type liberale partij/stroming ontstaat dan het beeld waarvoor de partij voor de komende jaren heeft gekozen ('Ideeën en debatpartij'). Met andere woorden, hoe zou je een partij/beweging moeten organiseren als het – om wat voor reden dan ook – meer de kant opgaat van een campagnepartij, kaderpartij of ledenpartij.

Werkgroep partijvernieuwing

De werkgroep partijvernieuwing heeft de wensen uit de achterban na de verkiezingen van mei 2002 vertaald naar concrete voorstellen. De aanbevelingen, ideeën, adviezen en conclusies zijn onder regie van het hoofdbestuur vertaald in 18 concrete vernieuwingsvoorstellen, waarover de partij besloot op de algemene vergaderingen van mei/juni en november 2003.

Commissie Partijstructuur

Naar aanleiding van de voorstellen met betrekking tot de partijvernieuwing werd in april 2003 de commissie partijstructuur ingesteld. De taakopdracht was als volgt:

'Het evalueren en analyseren van de structuur van de partij, mede in het licht van de rapportage commissie toekomstvisie en de besluiten over het rapport partijvernieuwing tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van mei 2003; en het doen van aanbevelingen aan het hoofdbestuur op basis van deze evaluatie en analyse. Daarbij dienen alle bestuurslagen evenals de relatie tussen hoofdbestuur en fracties, hoofdbestuur en algemeen secretariaat en hoofdbestuur en partijlichamen in de evaluatie aan de orde te komen.'

De commissie partijstructuur heeft de structuur van de partij geëvalueerd en geanalyseerd naar aanleiding van de besluiten over het rapport partijvernieuwing tijdens de jaarlijkse algemene vergaderingen van mei/juni 2003, en heeft het hoofdbestuur aanbevelingen gedaan op basis van deze evaluatie en analyse. Deze aanbevelingen zijn gebundeld in het rapport 'Idee voor structuur'

b. Doelstellingen partijvernieuwing

Discussie en het optreden in de maatschappij

Voorstellen gericht op debat en optreden in de maatschappij, hebben tot doel om van de VVD (weer) de partij te maken die de politieke agenda bepaalt en het maatschappelijk debat meer naar zich toetrekt. De VVD discussieert voortdurend over het liberale gedachtegoed in de context van actuele ontwikkelingen en inhoudelijke thema's. Dat moet ertoe leiden dat de VVD inhoudelijk goed, eensgezind, uitgedacht, onderscheidend en met goed beleid komt om het vertrouwen van de kiezer te herwinnen. De VVD voert dat debat publiekelijk en geeft daarmee blijf open te staan voor geluiden van buiten de partij.

Volksvertegenwoordigers

Met voorstellen gericht op het debat en de wijze van kandidaatstelling wordt beoogd dat volksvertegenwoordigers agenda zettend werken en de partij hen daartoe inspireert en aanmoedigt. Een vernieuwde wijze van kandidaatstelling heeft tot doel, dat zich meer aansprekende en betere volksvertegenwoordigers verkiesbaar stellen, die in staat zijn zelfstandig kiezers aan zich te binden en daarmee de VVD als geheel een verhoogde electorale aantrekkingskracht geven. Bovendien moeten de leden meer invloed krijgen op de kandidaatstelling en op de volgorde op de lijst, om zo de band tussen partijleden (kiezers) en gekozenen te verstevigen.

Lidmaatschap en betrokkenheid

Met een verbetering van de mogelijkheden voor de leden wordt beoogd, dat er meerdere mogelijkheden zijn dan alleen het huidige lidmaatschap om de betrokkenheid met de VVD te tonen. Bovendien moet iedere vorm van lidmaatschap of betrokkenheid meerwaarde bieden voor de leden en voor de partij als geheel. Meer waarde voor mensen zit in invloed op het beleid en betrokkenheid bij discussies in de maatschappij.

Partijorganisatie

Voorstellen gericht op de partijorganisatie hebben tot doel om een duidelijke transparante partijorganisatie te laten ontstaan, die voor alle leden snel inzichtelijk is en inzicht geeft in de wijze van besluitvorming. Daarin kunnen vrijwilligers efficiënt kunnen werken en anderen kunnen motiveren / inspireren/ stimuleren. In de partijorganisatie wordt ook duidelijk welke verwachtingen de verschillende geledingen van elkaar hebben.

c. 18 concrete vernieuwingsvoorstellen

1: One man, one vote - Individueel stemrecht in de algemene vergadering- Ledenraadpleging

“Leden moeten directe invloed op de besluitvorming in alle lagen van de VVD krijgen. Dit betekent ook individueel stemrecht in de algemene vergadering.” Dit is één van de punten uit het 15-puntenplan dat is opgesteld tijdens de ideeëndag van 21 september 2002.

De algemene vergadering heeft voorgesteld naar een situatie te gaan, waarin leden meer te zeggen hebben. Een situatie met meer transparantie en betrokkenheid. Een situatie ook waarin leden rechtstreeks toegang hebben tot de besluitvorming op dat niveau wat hen het meest interesseert.

De algemene vergadering heeft naar aanleiding hiervan de volgende besluiten genomen:

1. In beginsel krijgt ieder lid een stem in de algemene vergadering. Dát wordt de basis voor de besluitvorming in de VVD. De naam van deze vergadering wordt daarmee algemene ledenvergadering.
2. Het individueel stemrecht op de algemene vergadering wordt gefaseerd ingevoerd. Eerst politieke onderwerpen, daarna verenigingszaken en tenslotte het verkiezingsprogramma. Het hoofdbestuur geeft het tempo aan, de algemene vergadering kan corrigeren.
3. Daarnaast wordt de mogelijkheid geschapen om een ledenraadpleging te houden. Dat betekent dat leden zich allemaal kunnen uitspreken over een bepaald voorstel. Dat zou bijvoorbeeld telefonisch en/of via internet kunnen.
4. Tot het houden van een ledenraadpleging wordt besloten door de algemene vergadering óf bij spoed en in uitzonderingsgevallen, door de partijraad. Het initiatief voor een ledenraadpleging gaat uit van het hoofdbestuur of van tien afdelingen.
5. De uitkomst van een ledenraadpleging is bindend. De uitslag kan niet worden gecorrigeerd door de algemene vergadering.
6. Onder andere de verkiezing van de lijsttrekker van de Tweede Kamer, Eerste Kamer en het Europees Parlement vindt plaats door middel van ledenraadpleging.
7. Het hoofdbestuur streeft er in principe naar om meer dan één persoon voor het lijsttrekkerschap kandidaat te stellen, zodat de leden daadwerkelijk keuze hebben.

2: Zichtbaar in het debat, leidend over maatschappelijke thema's

De VVD is voortdurend zichtbaar in het maatschappelijke debat en steekt de nek uit met discussies over thema's die in de maatschappij leven. De VVD luistert naar kiezers en geeft antwoorden op de gevoelens van kiezers aan de hand van liberale standpunten. De VVD is vooral bezig met de maatschappij waarin alle inwoners van Nederland leven.

Het verkiezingsprogramma is geen momentopname eens in de vier jaar, maar wordt voortdurend getoetst aan de dynamiek van de samenleving. Discussie binnen een partij en met de samenleving is een teken van kracht. De VVD moet daarom niet bang zijn om het onderling oneens te zijn. Een fractie wordt verkozen en gaat het door de partij vastgestelde verkiezingsprogramma uitvoeren. Tijdens de zittingsperiode moet ook de partij voortdurend discussiëren over politieke onderwerpen. Een fractie geeft aan wat ze met de aan de orde gestelde thema's doet in de politiek en bepaalt vanzelfsprekend zelf haar standpunt. Discussie binnen de VVD geldt voor een fractie met name als steun in de rug, om ook binnen een regeerperiode ideeën uit te wisselen over belangrijke vraagstukken die ofwel niet in het verkiezingsprogramma staan, ofwel onvoldoende zijn uitgewerkt in het verkiezingsprogramma, ofwel een nieuwe visie verlangen gelet op ontwikkelingen in de maatschappij.

- 2.1 Jaarlijks geeft de VVD in het jaarplan aan hoe en wanneer de inhoudelijke discussie in de partij wordt georganiseerd.
- 2.2 Jaarlijks geeft de VVD in het jaarplan concreet aan hoe het contact met kiezers vorm krijgt. Indien nodig kan het hoofdbestuur het jaarplan aanpassen aan de politieke actualiteit.
- 2.3 Tenminste twee keer per jaar komen tijdens de algemene vergadering politieke onderwerpen aan de orde. Tijdens algemene vergaderingen kunnen de leden zich uitspreken over resoluties en moties. Deze resoluties worden opgesteld door partijcommissies, ad hoc ingestelde werkgroepen of afdelingen. De resoluties en moties worden in de ledenvergaderingen van afdelingen vooraf besproken.
- 2.4 De uitkomsten van de algemene vergadering worden aan de fracties van de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement meegegeven. De leden van deze fracties discussiëren in de algemene vergadering mee, maar overheersen of bepalen deze niet. De fracties moeten na aanneming van een resolutie of motie aangeven wat zij ermee doen. Mochten zij de wens van de algemene vergadering niet over willen nemen, dan dienen ze dit beargumenteerd aan te geven tijdens de eerstvolgende algemene vergadering.
- 2.5 Gedurende de verkiezingsperiodes zal voor het interne debat minder ruimte aanwezig zijn, het verkiezingsprogramma uitdragen staat dan centraal.

3: Ruimte voor debat in de partij

- 3.1 Het debat in de VVD krijgt alle ruimte, met name geïnitieerd door de afdelingen.
- 3.2 Landelijk organiseert het hoofdbestuur enkele themadagen per jaar, waarin bij voorkeur wordt gestemd over prikkelende stemmingen. De inhoudelijke voorbereiding wordt gedelegeerd aan de betreffende partijcommissie.
- 3.3 In partijraadvergaderingen wordt gesproken aan de hand van prikkelende stemmingen, waarover wordt gestemd.
- 3.4 Decentraal geeft het hoofdbestuur alle ruimte en stimuleert dat afdelingen, kamercentrales, partijcommissies en groepen leden die dat wensen het debat over politieke onderwerpen organiseren.
- 3.5 Als stimulans voor dit debat is in facilitaire zin de mogelijkheid beschikbaar om aankondigingen te doen via de website van de VVD en het ThorbeckeWeb.

4: De Teldersstichting

- 4.1 De Teldersstichting werkt onderwerpen wetenschappelijk uit waarna ze worden samengevat in goed leesbare notities met politiek relevante conclusies of stellingsnames voor bredere verspreiding. De Teldersstichting heeft tevens een rol in het entameren van het liberale debat buiten de VVD.
- 4.2 Daarnaast neemt de Teldersstichting het voortouw in een voortdurend debat in de VVD over de vraag wat het betekent een liberale partij te zijn in deze tijd.
- 4.3 Alle rapporten van de Teldersstichting worden in beginsel in het politiek-inhoudelijke debat binnen de VVD aan de orde gesteld.

5: Inbreng in het verkiezingsprogramma

Bij de start van het proces om tot een nieuw verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer of het Europees Parlement te komen, meteen na de instelling van de commissie die het verkiezingsprogramma schrijft, wordt de inbreng van de achterban gevraagd. Dat wil zeggen:

- 5.1 Leden krijgen de mogelijkheid om aan te geven welke onderwerpen zij het belangrijkste vinden voor het programma.

- 5.2 Leden en kiezers kunnen onder andere via internet hun ideeën aandragen.
- 5.3 De inbreng van de partijcommissies wordt gevraagd.
- 5.4 De programmacommissie betreft de inbreng van de partijcommissies bij het schrijven van het verkiezingsprogramma.

6: Leden denken mee

Het is van groot belang dat politici regelmatig signalen uit de samenleving, van de "gewone man op straat", krijgen. Wat leeft er, waar maakt men zich druk over, welke problemen ervaart men?

Tevens is gebleken dat binnen de VVD een grote behoefte is aan meer debat. Leden willen graag meedenken en leden willen betrokken zijn bij de liberale politiek. Hier moet beter gebruik van worden gemaakt. Analoog aan reeds gestarte en succesvolle initiatieven van enkele politici (ledenpanel, denktank van 100) wordt voorgesteld dit op grotere schaal in te voeren. Primair met en door de leden van de Tweede-Kamerfractie, maar zoveel mogelijk gevolgd door leden van andere vertegenwoordigende organen.

De algemene vergadering heeft besloten dat elk Tweede-Kamerlid en andere volksvertegenwoordigers met een zekere regelmaat (twee à drie keer per jaar) een ad hoc panel (vier tot acht personen) creëren dat samen met de politicus nadenkt over een bepaald onderwerp waarvoor de politicus in de Kamer (of ander vertegenwoordigend lichaam) woordvoerder is. Zo mobiliseert de politicus op een efficiënte wijze denkkraft, houdt goed voeling met wat er over een bepaald onderwerp onder de leden leeft en een grotere groep leden dan nu wordt actief bij de partij betrokken. Door het kortstondige karakter onderscheidt zo'n ad hoc commissie zich van de partijcommissies. De partij erkent de eigen verantwoordelijkheid van de politici in deze.

- 6.1 De algemene vergadering verwacht van iedere volksvertegenwoordiger dat hij/zij op een eigen wijze te vormen klankbordgroepen organiseert waarbij "leden kunnen meedenken". Deze groepen dienen voldoende regionaal te worden samengesteld.

7: Zichtbare Kamerleden

VVD-politici zijn het gezicht van de VVD, direct in de maatschappij en via de media. Politici moeten zichtbaar zijn, er moet voldoende binding zijn met achterban in de regio of bij specifieke doelgroepen. Politici moeten meer inhoud geven aan het contact met kamercentrale(s) en contact met maatschappelijke organisaties, door geregelde aanwezigheid en aanspreekbaarheid.

- 7.1 Volksvertegenwoordigers behoren aanwezig te zijn bij kamercentrale vergaderingen. Niet alleen om te vertellen wat er in Den Haag gebeurt, maar vooral ook om te luisteren naar de politieke en bestuurlijke signalen en de problemen uit de regio.
- 7.2 Een actief contact van politici met maatschappelijke organisaties is noodzakelijk. Politici moeten op de hoogte zijn van de maatschappelijke problemen en belangen, maar moeten ook zichtbaar en aanspreekbaar zijn.

8: Individuele gesprekken met politici

- 8.1 Het hoofdbestuur houdt zo mogelijk jaarlijks, maar in ieder geval halverwege de zittingstermijn, individuele evaluatiegesprekken met volksvertegenwoordigers.
- 8.2 In deze evaluatiegesprekken komen in ieder geval taakopvatting en taakinhoud, taakvervulling, werkomstandigheden, samenwerking en ontwikkelingsmogelijkheden aan de orde, alsmede liberale stellingnamen, herkenbaarheid en bereikbaarheid voor kiezers en VVD-leden.
- 8.3 Ook afdelingen en kamercentrales wordt geadviseerd om dergelijke evaluatiegesprekken te houden met raads- en statenleden.

9: Nieuwe kandidaatstellingsprocedure (landelijk)

De opgave uit het 15-punten plan in het kader van de partijvernieuwing is helder. De werving en selectie van kandidaten moet professioneler. Kandidaten moeten daadwerkelijk komen uit de doelgroepen waaruit de VVD-kiezers komen. Ze moeten herkenbaar zijn voor de achterban. Bij de manier waarop volksvertegenwoordigers verkozen worden is het credo: "Leden aan het stuur". Dat betekent een rechtstreekse verkiezing (ledenraadpleging) van de lijsttrekker, geen koehandel over plekken op de lijst meer en principiële invloed in welke vorm dan ook van de leden op de samenstelling van lijst.

N.B. In de partijvernieuwingsdiscussie is geregeld het begrip 'politiek leider' aan de orde gekomen. De VVD kent wel een lijsttrekker en een fractievoorzitter, maar niet de officiële term partijleider of politiek leider.

10: Nieuwe vormen van lidmaatschap/betrokkenheid

Bij het opzetten van een nieuw lidmaatschapssysteem is één van de financiële randvoorwaarden het tegengaan van 'kannibalisatie' op het huidige ledenbestand. Dat vraagt dus om het schrijven van een businessplan voor diverse aan leden, donateurs en kiezers aan te bieden diensten en de prijs die daarvoor wordt gevraagd. Gelet op de daarvoor benodigde tijd is het niet haalbaar een kant-en-klaar voorstel te presenteren, maar kunnen wel de uitgangspunten worden vastgesteld.

- 10.1 Het hoofdbestuur doet in overleg met de commissie Toekomstvisie in een algemene vergadering van 2003 een voorstel voor nieuwe vormen van lidmaatschap of betrokkenheid bij de VVD. Centraal staan daarbij de doelstellingen om 1) meer kiezers actief betrokken te krijgen bij de VVD, 2) meer betalende kiezers te krijgen.
- 10.2 De uitgangspunten voor het nieuwe stelsel zijn:
  - Er komen nieuwe vormen van lidmaatschap en/of donateurschap die gericht zijn op gradaties in de mate van betrokkenheid bij de VVD. Daarbij wordt gekeken naar een mogelijkheid voor registratie van kiezers die (nog) geen lid willen worden om bij de VVD betrokken te zijn.
  - Er komen drempelverlagende mogelijkheden voor lidmaatschap zoals een maandelijks incasso in plaats van jaarafdrachten en een proeflidmaatschap.
  - Er komt een mogelijkheid om lokaal en/of landelijk lid te worden van de VVD.
  - Het nieuwe stelsel moet een doel- en doelgroepgerichte ledenwerving mogelijk maken.
  - Een nieuw stelsel moet leiden tot een grotere betrokkenheid van meer mensen bij de VVD en de kosten moeten opwegen tegen de baten.

11A: De partijorganisatie

In de Ideeëndag van 2002 kwam naar voren, dat de partijorganisatie moet worden doorgelicht. Een dergelijke analyse moet helpen om inefficiënties weg te nemen én te bepalen welke onderdelen van de partij goed functioneren. Kenmerken van de toekomstige organisatie moeten zijn: de leden staan centraal en meer bottom-up werking. De partijorganisatie moet transparanter en duidelijker worden.

De VVD moet haar leden koesteren. De partijorganisatie moet daarbij geen hindernis vormen, maar juist facilitair zijn voor de leden.

Het hoofdbestuur heeft de commissie partijstructuur gevraagd om de partijorganisatie te analyseren en met voorstellen te komen, waarbij onderstaande besluiten als richtinggevend zijn meegenomen:

- 11a.1 Helpen om inefficiënties weg te nemen;
- 11a.2 Van de VVD-organisatie het platform maken voor liberaal voelende en denkende mensen in het land;
- 11a.3 Meer ruimte geven aan de inbreng van leden;
- 11a.4 Van de partijorganisatie een meer bottom-up organisatie maken;
- 11a.5 Van de afdelingen sterke organisaties maken die in de eerste plaats facilitair zijn voor de leden die hun betrokkenheid willen tonen en minder dan nu facilitair aan de besluitvorming binnen andere lagen van de VVD;
- 11a.6 De partijorganisatie transparanter en duidelijker maken.

11B: Evaluatie partijbestuurders

Een goed werkende politieke partij vraagt om goede bestuurders, mensen die inspirerend en motiverend werken.

Het hoofdbestuur heeft de commissie partijstructuur gevraagd om de partijorganisatie te analyseren en met voorstellen te komen, waarbij onderstaande besluiten als richtinggevend zijn meegenomen:

- 11b.1 In 2003 stelt het hoofdbestuur per bestuursfunctie een modelprofiel schets op.
- 11b.2 Ieder bestuur moet een jaarplan opstellen dat door de algemene vergadering wordt goedgekeurd.

- 11b.3 Op basis van het door de algemene vergadering goedgekeurde jaarplan heeft de algemene vergadering de mogelijkheid het bestuur collectief en ieder bestuurslid afzonderlijk te evalueren en te beoordelen. Daartoe werkt het hoofdbestuur een modevaluatieplan uit, indien nodig voor afzonderlijke bestuursfuncties.
- 11b.4 Het hoofdbestuur stelt een bemiddelaar / troubleshouter aan die afdelingen behulpzaam kan zijn bij het oplossen van conflicten en / of spanningen tussen bestuur en fractie en die tevens als vraagbaak kan dienen voor afdelingsbesturen bij eventuele plaatselijke besturen.

12: Nieuwe rol voor HBKC-OVERLEG en Partijraad

De algemene vergadering heeft een ordevoorstel aangenomen. De in voorstel 12 behandelde onderwerpen en bijbehorende amendementen worden aangehouden tot de behandeling van het rapport van de commissie partijstructuur tijdens het najaarscongres op 28 en 29 november 2003. Datgene wat wel besproken cq besloten is, zal richtinggevend zijn voor de commissie. De commissie maakt eveneens een organogram van de partij. De aangehouden amendementen zijn bijgevoegd in een aparte bijlage.

13: Liberaal netwerk voor functies en benoemingen

13.1 De VVD zet een breed netwerk op waardoor functies en benoemingen in politiek en samenleving door liberalen kunnen worden bekleed. Op een doelmatige wijze wordt het reusachtige netwerk van kundige sleutelpersonen dat de VVD bezit daartoe ingeschakeld en verbonden. De doelstelling van het (opnieuw in gang gezette) beleid voor Talentmanagement is om netwerken in en buiten de VVD, op alle bestuurlijke niveaus, efficiënt aan elkaar te koppelen om zodoende meer bewust en systematisch talent te ontdekken, te ontwikkelen en tot actieve functie vervulling en gerichte begeleiding, zowel binnen als buiten de VVD, te komen. Talentmanagement stelt de onderlinge communicatie tussen alle bestuurlijke lagen in de VVD, afstemming, het ontsluiten van best practices, het aanreiken van concrete ondersteuning en het werven van kader op basis van competenties en talenten centraal. Als onderdeel hiervan wordt door de Stuurgroep Talentmanagement in samenwerking met actoren in de partij beleid ontwikkeld om het werven, opleiden, beoordelen, selecteren, begeleiden, en (her)plaatsen van liberale politici, politiek-bestuurders, vrijwilligers en ambtenaren effectiever te maken en worden voorstellen geformuleerd voor het verbeteren van de aansluiting van de verschillende 'personeelsactiviteiten' op elkaar. De voortgang van de activiteiten is jaarlijks toetsbaar in het jaarverslag en jaarplan.

14: Communicatie en informatievoorziening

14.1 Met als uitgangspunt de behoeftes van leden en kiezers, dienen de bestaande in- en externe communicatiemiddelen in kaart te worden gebracht (inclusief doelgroep, inhoud, oplage, verspreiding). Bovendien moet worden gezocht naar mogelijkheden voor integratie en/of vernieuwing van een aantal middelen. Zowel om een kwalitatieve verbetering tot stand te brengen, als ook om een efficiency slag te maken. Binnen de mogelijkheden zullen activiteiten die worden georganiseerd in het kader van het inhoudelijke debat binnen de partij zoveel mogelijk worden gepubliceerd in het blad Politiek!, waarin tevens, binnen de mogelijkheden, opiniërende stuken van leden en niet-leden kunnen worden opgenomen.

15: Meer gebruik van internet

Tijdens de vernieuwingsdiscussies is het heel duidelijk gebleken: er is behoefte aan debat in de partij, aan interactie, aan meer invloed van leden en kiezers. Internet is één van de middelen die daarvoor zeer goed kunnen worden benut. Internet vormt immers een uitstekende mogelijkheid om het debat en de opinievorming verder te stimuleren, ook met prikkels van buiten de partij. Internet kan worden gebruikt als kennismachine. Via het internet kunnen standpunten worden uitgedragen, maar kan ook worden geïnventariseerd hoe mensen in het land over bepaalde zaken denken. Door middel van polls, enquêtes of discussiefora bijvoorbeeld.

Het internet kan veel actiever worden gebruikt voor de communicatie binnen de partij. Steeds meer mensen beschikken over een internetaansluiting, dus is het mogelijk om als politieke partij – op alle niveaus – direct en vaker dan nu het geval is via het internet met leden en kiezers communiceren.

Voor leden kunnen extra voordelen aan de internetsite worden verbonden. Bijvoorbeeld door een ledenservice in te richten, die slechts toegankelijk is voor leden. Leden moeten zo Kamerleden

kunnen benaderen, inzicht krijgen in de agenda van volksvertegenwoordigers, de kameragenda en hun politieke activiteiten zodat interactie makkelijker en adequater wordt. Aangezien de algemene vergadering heeft ingestemd met 'ledenraadpleging', kan bovendien aan deze ledenservice het stemmen via internet worden toegevoegd.

15.1 Het hoofdbestuur vraagt de internetwerkgroep – samengesteld uit afgevaardigden vanuit partij en fracties – om de internetsite verder uit te bouwen en te verbeteren en met voorstellen te komen om het internetgebruik te doen toenemen. Speciaal aandacht wordt gevraagd voor:

- Toepassing van discussieplatforms;
- Gebruik van polls en enquêtes;
- Stemmen via internet;
- Beter en veelvuldiger gebruik maken van de mogelijkheid om via de site direct met leden en kiezers te communiceren;
- Het bevorderen van de kwaliteit van de websites van de afdelingen.

16: Opzetten van een intranet

1. ledenadministratie

Er is duidelijk onvrede over de ledenadministratie. Het gaat hierbij om twee te onderscheiden invalshoeken. Aan de ene kant komen bij herhaling klachten over de juistheid en actualiteit van de gegevens. Aan de andere kant bestaat een toenemende behoefte om individuele en geaggregeerde persoonsgegevens te gebruiken op allerlei gebieden, terwijl dat niet soepel mogelijk blijkt te zijn.

2. ondersteuning vergaderingen

Er wordt binnen de VVD heel veel vergaderd. Met de voorbereiding en ondersteuning van deze vergaderingen is veel menskracht en geld gemoeid. Desondanks komt men regelmatig tegen dat na afloop van een vergadering toch een gevoel overheerst dat het resultaat niet in verhouding staat met de bestede tijd.

3. afwikkelen correspondentie

Het komt teveel voor dat op correspondentie in ruime zin (brieven, e-mail, telefoontjes) niet wordt gereageerd zoals de afzender redelijkerwijs zou mogen verwachten.

Karakteristiek voor de drie hiervoor genoemde problemen is dat het uitwisselen van informatie persoonsafhankelijk is. Op alle drie de terreinen is de afgelopen decennia sprake geweest van geleidelijke professionalisering en centralisatie van die informatie-uitwisseling. Parallel aan het streven de partij weer meer aan de leden terug te geven, zoals dat in de vernieuwingsdiscussie naar voren komt, is het wenselijk die centralisatie weer wat terug te draaien. Kern van de oplossing is dat de inspanningen zoveel mogelijk worden gespreid, waarbij de technologie het gemakkelijk moet maken om het goed te doen.

4. inhoudelijke discussie

Het is voor de leden in de partij onvoldoende helder wat de partijcommissies doen. Door deze onzichtbaarheid worden de partijcommissies onvoldoende ingeschakeld door de diverse gremia in de partij. Dat is een gemiste kans. De partijcommissies vormen voor de VVD een uniek netwerk van inhoudelijk betrokken en deskundige VVD-leden. Deze commissies kunnen veel meer worden betrokken bij inhoudelijke initiatieven op alle niveaus in de partij.

Om de partijcommissies beter toe te rusten op hun taak in het inhoudelijke debat in de partij en om voor VVD-leden meer inzichtelijk te maken waar deze commissies mee bezig zijn, is het wenselijk dat zij een eigen platform krijgen, in de vorm van een digitaal discussieplatform.

Een intranet is een eigen informatienetwerk dat alle actieve deelnemers van een organisatie met elkaar verbindt. Zowel organisaties die geheel in één gebouw zitten, als verspreide locaties kunnen door middel van een intranet heel goed met elkaar worden verbonden. Het voorvoegsel intra- slaat dus niet op ruimtelijke, maar organisatorische grenzen. Daarmee is ook het verschil met internet gegeven dat op zichzelf juist zowel ruimtelijke als organisatorische grenzen overschrijdt. Het ontwikkelen van een VVD-intranet biedt onmisbare mogelijkheden om de partij beter te laten functioneren. ❶

- 16.1 Het verbeteren van de ledenadministratie door het in- en uitvoeren van gegevens zoveel mogelijk te decentraliseren.
  - 16.2 Het bieden van een basis voor kaderplanning en –begeleiding, door van een beperkte groep leden een ruimere verzameling gegevens bij te houden, en voor uitwerking van het drie cirkelmodel, waarbij mogelijkheden worden geboden voor variabele terreinen en mate van betrokkenheid bij de VVD.
  - 16.3 Het verbeteren van voorbereiding en ‘nazorg’ verhoging van de kwaliteit van vergaderingen en andere bijeenkomsten en het verminderen van factoren tijd en plaats als belemmeringen om mee te doen.
  - 16.4 Het bieden van een persoonlijke ingang naar de VVD voor (actieve) leden, met de mogelijkheid om correspondentie in de ruimste zin van het woord zo snel mogelijk op de goede plaats te krijgen en te zien hoe het met de afhandeling daarvan gaat.
  - 16.5 Het stroomlijnen van interne processen; verhoging van het rendement van vrijwillige inspanningen (meer bereiken met minder moeite).
  - 16.6 Het beter faciliteren van de gewenste en/of noodzakelijke doorstroming onder functionarissen door betere informatievoorziening (uitgebreide jaarboek- en vademecumfaciliteiten).
  - 16.7 Het aanbieden van mogelijkheden voor enquêtes en referenda onder de leden.
  - 16.8 Iedere partijcommissie krijgt de beschikking over een eigen pagina op de VVD-site.
- Het systeem bevat in ieder geval tamelijk gevoelige persoonsgegevens. Dit vereist een fatsoenlijk niveau van beveiliging.

Het hoofdbestuur heeft de toezegging gedaan dat kosten worden afgegrensd via de begroting (door de algemene vergadering vast te stellen) en dat het systeem zodanig is opgebouwd, dat zowel gewone leden als bepaalde groepen VVD-functionarissen geautoriseerd toegang hebben tot de voor die groep bepaalde gegevens.

17: De Tweede-Kamercampagnes

Het prepareren op de volgende verkiezingen vereist te zijner tijd weer een aantal unieke keuzen en creativiteit. De maatschappelijke problemen verschillen dan meer of minder van de huidige, de economische situatie kan anders zijn en er zullen wellicht andere concurrenten (partijen) in de piste verschijnen. Dat kan ertoe leiden dat een deel van het electoraat zich anders opstelt. Er zijn nu echter veel lessen te trekken ten behoeve van volgende verkiezingen.

Voor verkiezingscampagnes wordt grote waarde gehecht aan:

- 17.1 Duidelijk en heldere verantwoordelijkheden vastleggen;
- 17.2 Meer gebruik maken van expertise in en buiten de partij;
- 17.3 Professioneel omgaan met de huidige ‘mediacratie’;
- 17.4 Datgene moet worden behandeld of uitgevoerd op dat niveau waar dat het beste kan gebeuren.
- 17.5 Tijdig beginnen met de voorbereiding van de campagnes.
- 17.6 Een grote eigen verantwoordelijkheid bij de politici.

18: Voorkeursacties

De verkiezingen in 2002 en 2003 hebben laten zien dat het tijd is om de gedragscode en het protocol voor voorkeursacties aan te passen aan de huidige tijdsgeest. Daarom is voorgesteld voorkeursacties de ruimte te geven, maar daarvoor wel een paar spelregels als basis af te spreken. Bij verkiezingen worden de afspraken in een gedragscode breed uitgedragen naar alle kandidaten.

In financiële zin wordt ervan uitgegaan dat de gelden uit campagnefondsen van de VVD ten goede komen aan de algemene verkiezingscampagne(s) van de VVD. Als kandidaten zelf fondsen werven voor hun voorkeursactie, moeten deze inzichtelijk zijn en aan alle regels die de wet en de VVD stellen, voldoen.

Voorkeursacties bij verkiezingen zijn volop mogelijk. Voor het houden van een voorkeursactie gelden de volgende voorwaarden:

- 18.1 Er wordt gebruik gemaakt van de VVD-huisstijl, waaronder het VVD-logo.
- 18.2 Alle kandidaten houden zich aan het VVD-verkiezingsprogramma.
- 18.3 Kandidaten spreken zich niet negatief uit over andere VVD-kandidaten.

- 18.4 Eventuele fondsenwerving voor de kandidaat en/of de voorkeurscampagne is transparant, inzichtelijk en voldoet aan alle wettelijke regels voor fondsenwerving door politieke partijen en de regels van de sponsorcode van de VVD.
- 18.5 De gedragscode voor voorkeursacties wordt aan de leden van de VVD voorgelegd en door de leden van de VVD vastgesteld. De diverse reglementen moeten conform worden aangepast.

d. Conclusie "Idee voor structuur"

De VVD moet als *ideeën- en debatpartij* meer betekenis krijgen. Ze moet betere oplossingen bedenken voor allerlei maatschappelijke problemen en daarvoor zal meer energie, originele denkracht en verbeeldingskracht uit de partij gemobiliseerd moeten worden. Dat betekent dat niet altijd sprake moet zijn van meer individuele vrijheid of marktwerking. Waar dat niet past of negatieve effecten heeft, moet dat maar niet gewild worden of moeten effecten worden opgevangen. Kiezers willen 'lantaarnpalen die licht geven' en zijn niet geïnteresseerd of ze van een gele of rode partij komen. Met nieuwe, originele ideeën en uitwerkingen (dus probleemdefinities en oplossingen) kan de VVD als herkenbaar *merk* weer zichtbaar worden, verschil maken en electoraal meer gewild worden. Dat gebeurt niet als de VVD volstaat met het kiezen van een leider of vooral 'kiesmachine' blijft. Een leider is wel heel belangrijk. Zonder een mediagenieke (en ook verbeeldingskrachtige, aansprekende, betrouwbare, humoristische, evenwichtige) leider zal het de VVD niet goed gaan. En met ideeën alleen zal het ook niet goed gaan. Het gaat om vorm en inhoud, en dus om *de stijl van de leider* en om *het gedachtegoed*. Daarmee is het duidelijk waar we heen willen: naar de ledenpartij én de ideeën- en debatpartij. Niet alleen naar een ledenpartij, niet alleen naar een ideeën- en debatpartij.

Er moet in de structuur nauwelijks worden ingegrepen, maar er is wel een levensgroot gat. Er is geen mechanisme om debatten te organiseren of te ondersteunen, er vinden veel te weinig debatten plaats, nog te weinig met nieuwe technologie, er rollen nog niet genoeg richtinggevende vernieuwende concepten uit en de politici laten zich er weinig aan gelegen liggen. Dat moet anders.

De VVD moet (weer) een partij worden waar inhoudelijk, gestructureerd, consistent, geregeld en op een democratische wijze aanstekelijk debat wordt gevoerd op alle niveaus, waar je bij wilt zijn, waar je wat gemist hebt als je wegbleef. De VVD moet een kader bieden voor het kunnen genereren van opvattingen en ideeën. De VVD moet zich richten op 'het verenigen van liberalen in de verstrooiing om het maatschappelijk debat te kunnen voeren'.

e. 18 Aanbevelingen "Idee voor structuur"

1. Het is noodzakelijk de VVD vorm te geven als een ideeën- en debatpartij omdat alleen zo – naast goede lijsttrekkers op alle niveaus - een stap voorwaarts gezet kan worden om de partij aantrekkelijker te maken voor leden en aansprekend te zijn voor nieuwe kiezers.
2. Grensverleggende originele, goed doordachte (liberale) ideeën vormen over wat je echt in de samenleving wilt bereiken, is belangrijker dan zich vastbijten in de structuur. Ideeën gaan dus vóór structuur. De commissie geeft van de andere kant een paar ideeën voor de structuur. De titel van het rapport heeft dus twee kanten.
3. De structuur binnen de VVD moet 'inhoudelijk' (in beleidsopzicht) productiever worden en de grensverleggende ideeën moeten zichtbaar worden. Ideeën waarvan niemand weet, zijn zonder betekenis voor de kiezers.
4. De oproep tot meer zichtbare productiviteit in de vorm van een nota, notitie, voorstel of plan raakt veel organen binnen de partij, zoals het hoofdbestuur, de fracties, de partijcommissies, partijraad, kamercentrales, afdelingen.
5. Reeds gehouden debatten leren dat er meer verbinding moet komen tussen deelnemers aan de discussie vanuit de partij en politieke representanten die hiermee iets moeten doen. Deze verbinding is van belang omdat de VVD - vertegenwoordigers op alle niveaus meer goede ideeën moeten (proberen te) verzilveren. Dit advies betreft alle overheidsniveaus, en dus alle niveaus binnen de partij.
6. Schep organisatorische voorzieningen om het debat binnen de partij te bevorderen en te faciliteren.
7. Een eenvoudige organisatiestructuur handhaven; afdelingen - kamercentrales -AV (HB).
8. Bereidt een eigentijdse versie van Liberaal Manifest voor als kader voor de verdere ideeënvorming.

9. Het overleg tussen het HB en KC-voorzitters heeft primair een rol in de bestuurlijke lijn met betrekking tot partij-organisatorische zaken. Een nieuwe naamgeving voor het POK wordt in overweging gegeven. Maak overleggen binnen de partij, zoals het POK transparant.
10. De partijraad krijgt een primaire rol in de politieke lijn met een betere legitimering. De partijraad moet inhoudelijk meer productief zijn.
11. Bouw de Teldersstichting uit tot het ideeën- en debatplatform voor het liberalisme. Beperk ideevorming en debatten echter niet tot initiatieven van een stichting die formeel buiten de partij staat en thans over beperkte middelen beschikt.
12. Stel een auditcommissie in die over twee jaar de partij doorlicht op haar vernieuwende kwaliteit en prestaties op het vlak van 'ideeën- en debatpartij'.
13. Maak ruimte in de partij voor alle liberaal gezinde (potentiële) kiezers, maak andere vormen van betrokkenheid mogelijk. Schep organisatorische voorzieningen voor een platform voor (potentiële) kiezers.
14. Onderzoek een verkleining van het HB om versnippering van portefeuilles te voorkomen.
15. Indien gewenst kunnen afdelingen binnen een bepaald gebied op vrijwillige basis samenwerken dan wel kan samenvoeging plaatsvinden, zonder de last van reglementair voorgeschreven bestuursvorm of verplichtingen. De Ondercentrales kunnen uit de structuur verdwijnen.
16. Het in de bijlage geschetste organigram is een eerste proeve. Naar aanleiding van de discussie in de partij omtrent de inhoud van dit rapport zal een definitief ontwerp gemaakt worden.
17. Stel een plan van aanpak op met een checklist en momenten van voortgangrapportages.
18. Betrek de verschillende organisatieonderdelen bij het vervolgtraject rond dit rapport. Het spreekt voor zich dat de leden van de commissie bereid zijn om hieraan bij te dragen.

1.12 Ledenraadplegingen

a. Uitslag 1° ledenraadpleging (lijsttrekker EP)

De kandidaten voor de eerste ledenraadpleging over de lijsttrekker voor de EP-kandidatenlijst konden zich aanmelden tot en met 4 september. Hiervan maakten 4 personen gebruik. De raadpleging zou oorspronkelijk worden gehouden van 23 september tot en met 14 oktober. Door het verloop van het besluitvormingsproces over de vernieuwingsdiscussie, kon een statutenwijziging eerst in het november congres worden geagendeerd. Daarom was het noodzakelijk op de algemene vergadering als hoogste orgaan de uitslag van de ledenraadplegingen te laten bekrachtigen.

Het hoofdbestuur besloot daarom een extra algemene vergadering te houden voorafgaande aan de partijraad van 27 september te Ermelo. Dientengevolge moest de tijdsplanning voor de 1^e ledenraadpleging naar voren worden geschoven. De leden konden hun stem uitbrengen tussen 11 september en 23 september. Het naar voren schuiven van het tijdschema betekende echter dat toen er een onvoorzienbaar technisch probleem optrad bij het drukken en bijsluiten van de oproepkaarten voor de ledenraadpleging, er vertraging ontstond waardoor het blad Politiek!, dat diende als adresdrager, pas enkele dagen na de opening van de stemmingen in de bus viel. Het hoofdbestuur besloot vervolgens om de periode voor de raadpleging maximaal te verlengen tot en met 25 september. Er moest tot en met vrijdagavond keihard worden gewerkt om de uitslag op zaterdag 27 september beschikbaar te hebben voor de algemene vergadering. De uitslag werd door notaris Maaldrink aan partijvoorzitter Eenhoorn onder verzegeld couvert overhandigd.

Er zijn 3139 aanbevelingen telefonisch doorgegeven en 4369 via internet, zodat in totaal 7508 leden aan de ledenraadpleging hebben meegedaan. Dit komt neer op een opkomst van ruim 16%. Er waren 207 blanco aanbevelingen, die verder geen invloed op de uitslag hebben, omdat in de VVD bij stemmingen alleen wordt gekeken naar de stemmen die op kandidaten zijn uitgebracht.

De eerste voorkeur van de 7301 overgebleven aanbevelingen staat in plaats 1: telling ronde: 1. Jules Maaten heeft nu wel de meeste stemmen, maar nog niet de meerderheid: 3433 is minder dan de helft van 7301. Om tot een beslissing te komen valt de kandidaat met de minste stemmen af: Enno Scholma. Bij de 910 aanbevelingen die hem als eerste voorkeur hadden, wordt nu gekeken naar de volgende voorkeur. Er waren 272 aanbevelingen met Enno Scholma als enige voorkeur; deze stemmen kunnen na de eerste ronde niet meer meetellen. In plaats 1: telling ronde: 2 staat dat met 3696 van de 7029 stemmen Jules Maaten nu de meerderheid heeft. Deze uitslag is door de algemene vergadering op 27 september 2003 bekrachtigd.

De aantallen:

Uitgegeven pincodes:	46481	Aanbevelingen per telefoon:	3139
Ingetrokken pincodes:	0	Aanbevelingen per internet:	4369
Toegevoegde pincodes:	0		
Totaal aantal pincodes:	46481	Totaal aantal aanbevelingen:	7508
		Blanco aanbevelingen:	207
		Aanbevelingen met voorkeursvolgorde:	7301

Enkele percentages:

Opkomst:	16,2 %
Aandeel telefoon:	41,8 %
Aandeel internet:	58,2 %

Plaats:1 Telling ronde: 1

Aantal aanbevelingen met hoogste voorkeur (geordend op het aantal aanbevelingen met de hoogste voorkeur en bij gelijke aantallen op de cijfercode van de kandidaat)

3433	Jules Maaten
1536	Jan Mulder
1422	Katja Buchsbaum
910	Enno Scholma
7301	Aanbevelingen met kandidaten die nog in beschouwing komen
0	Aanbevelingen zonder kandidaten die nog in beschouwing komen
7301	Aanbevelingen totaal

Er is geen kandidaat die op meer aanbevelingen de hoogste voorkeur heeft dan alle aanbevelingen waarop een andere kandidaat de hoogste voorkeur heeft.

Kandidaat **Enno Scholma** heeft op het laagste aantal aanbevelingen de hoogste voorkeur en blijft voor de volgende ronden buiten beschouwing.

Plaats 1: Telling ronde: 2

Aantal aanbevelingen met hoogste voorkeur (geordend op het aantal aanbevelingen met de hoogste voorkeur en bij gelijke aantallen op de cijfercode van de kandidaat)

3696	Jules Maaten
1719	Jan Mulder
1614	Katja Buchsbaum
7029	Aanbevelingen met kandidaten die nog in beschouwing komen
272	Aanbevelingen zonder kandidaten die nog in beschouwing komen
7301	Aanbevelingen totaal

Er is een kandidaat die op meer (3696) aanbevelingen de hoogste voorkeur heeft dan alle aanbevelingen waarop een andere kandidaat de hoogste voorkeur heeft (3333):

Kandidaat **Jules Maaten** is verkozen.

b. Uitslag 2^e ledenraadpleging (partijvoorzitter)

De tweede ledenraadpleging vond plaats van 6 november tot en met 24 november. De ledenraadpleging betrof de keuze voor een nieuwe partijvoorzitter. Kandidaten konden zich aanmelden tot en met 4 september. Hiervan hebben 4 kandidaten gebruik gemaakt. De oproepkaart (in kleur) werd wederom met Politiek meegezonden. De uitslag werd op 28 november door notaris Maaldrink aan partijvoorzitter Eenhoorn overhandigd. De algemene vergadering bekrachtigde de uitslag.

De aantallen:

Uitgegeven pincodes:	46237	Aanbevelingen per telefoon:	2026
Ingetrokken pincodes:	0	Aanbevelingen per internet:	4218
Toegevoegde pincodes:	0		
Totaal aantal pincodes:	46237	Totaal aantal aanbevelingen:	6244
		Blanco aanbevelingen:	128
		Aanbevelingen met Voorkeuren	6116

Enkele percentages:

Opkomst	13,5 %
Aandeel telefoon	32,4 %
Aandeel internet	67,6 %

Plaats: 1 Telling ronde: 1

Aantal aanbevelingen met hoogste voorkeur (geordend op het aantal aanbevelingen met de hoogste voorkeur en bij gelijke aantallen op de cijfercode van de kandidaat.)

2236	J.H.C van Zanen
1817	H.M. Meijdam
1547	H.J.G. Evenhuis
516	C.J. Nyqvist

6116	Aanbevelingen totaal met kandidaten die nog in beschouwing komen
0	Aanbevelingen zonder kandidaten die nog in beschouwing komen
6116	Aanbevelingen totaal

Er is geen kandidaat met die op meer aanbevelingen de hoogste voorkeur heeft dan alle aanbevelingen waarop een andere kandidaat de hoogste voorkeur heeft

Kandidaat: **C.J. Nyqvist** heeft op het laagste aantal aanbevelingen de hoogste voorkeur en blijft voor de volgende rondes buiten beschouwing.

Plaats: 1 Telling ronde: 2

Aantal aanbevelingen met hoogste voorkeur (geordend op het aantal aanbevelingen met de hoogste voorkeur en bij gelijke aantallen op de cijfercode van de kandidaat.)

2399	J.H.C van Zanen
1903	H.M. Meijdam
1681	H.J.G. Evenhuis

5983	Aanbevelingen totaal met kandidaten die nog in beschouwing komen
133	Aanbevelingen zonder kandidaten die nog in beschouwing komen
6116	Aanbevelingen totaal

Er is geen kandidaat met die op meer aanbevelingen de hoogste voorkeur heeft dan alle aanbevelingen waarop een andere kandidaat de hoogste voorkeur heeft

Kandidaat: **H.J.G. Evenhuis** heeft op het laagste aantal aanbevelingen de hoogste voorkeur en blijft voor de volgende rondes buiten beschouwing.

Plaats: 1 Telling ronde: 3

Aantal aanbevelingen met hoogste voorkeur (geordend op het aantal aanbevelingen met de hoogste voorkeur en bij gelijke aantallen op de cijfercode van de kandidaat.)

2929	J.H.C van Zanen
2413	H.M. Meijdam

5342	Aanbevelingen totaal met kandidaten die nog in beschouwing komen
774	Aanbevelingen zonder kandidaten die nog in beschouwing komen
6116	Aanbevelingen totaal

Er is een kandidaat die op meer (2929)aanbevelingen de hoogste voorkeur heeft dan alle aanbevelingen waarop een andere kandidaat de hoogste voorkeur heeft. (2413)

Kandidaat: **H.M. Meijdam** heeft op het laagste aantal aanbevelingen de hoogste voorkeur en blijft voor de volgende rondes buiten beschouwing.

Kandidaat: **J.H.C van Zanen** is verkozen

c. Uitslag 3e ledenraadpleging (kandidaten EP-lijst)

De derde ledenraadpleging werd in hetzelfde tijdvenster gehouden als de tweede ledenraadpleging. Deze raadpleging betrof de kandidatenlijst voor het Europees Parlement. De uitslag werd op 29 november door notaris Maaldrink overhandigd aan partijvoorzitter Van Zanen. De volledige uitslag bevat meer dan 550 pagina's. Hier wordt verwezen naar de notulen van de 114^e AV in 1.10.

De aantallen:

Uitgegeven pincodes:	46237	Aanbevelingen per telefoon:	1986
Ingetrokken pincodes:	0	Aanbevelingen per internet:	3930
Toegevoegde pincodes:	0		
Totaal aantal pincodes:	46237	Totaal aantal aanbevelingen:	5916
		Blanco aanbevelingen:	189
		Aanbevelingen met Voorkeuren	5727

Enkele percentages:

Opkomst	12,8 %
Aandeel telefoon	33,6 %
Aandeel internet	66,4 %

Om een onafhankelijke beoordeling van en advies over de drie ledenraadplegingen te verkrijgen, stelde het hoofdbestuur in oktober de Commissie Evaluatie Ledenraadplegingen (CEL) in. De commissie zal rapporteren in 2004. Het rapport wordt ter besluitvorming vorgelegd aan de 116^e algemene vergadering in november 2004.

2. Bestuurszaken

2.1 Hoofdbestuur

Vergaderingen

Het hoofdbestuur vergaderde in het verslagjaar 16 keer, namelijk op 18 januari, 10 februari, 3 maart, 24 maart, 14 april, 6 mei, 26 mei, 5 juni, 16 juni, 19 augustus, 25 augustus, 15 september, 6 oktober, 27 oktober, 17 november, 8 december. De retraite van het hoofdbestuur vond plaats 28 juni te Utrecht.

De samenstelling hoofdbestuur in 2003 was als volgt:

Drs. H.B. Eenhoorn (tot 29 november), mr. J.H.C. van Zanen (vanaf 29 november), voorzitter, M.G.J. Harbers, vice-voorzitter, mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot, vice-voorzitter, M.P. Swart, algemeen secretaris, drs. M. Kuperus, penningmeester, mevr. mr. J. Hekman, mevr. mr. S.M.A.J. den Ouden-Huygen, drs. W.B. Groen, mevr. mr. M.E. Tsoutsanis-van der Koogh, drs. T. Kuperus (vanaf 17 mei), de heer mr. Drs. S.E. van Tuyll van Serooskerken (vanaf 17 mei) mevr. N.H. van den Broek Laman-Trip, adviseur Eerste Kamer, drs. G. Zalm, adviseur Tweede Kamer (tot 27 mei), J. van Aartsen, adviseur Tweede Kamer (vanaf 27 mei) J. Maaten, adviseur Europees Parlement, mr. M.A.P. van Haersma Buma, adviseur VVD-Bestuurdersvereniging, mevr. I.M.M. van Haarst, adviseur JOVD (tot 23 november), de heer J. Stuttenheim, adviseur JOVD (vanaf 23 november)

Portefeuilleverdeling hoofdbestuursleden 2003

PORTEFEUILLE	HB-LID	PRIMAIR	SECUNDAIR
Partijvoorlichting <i>Fracties</i> <i>Bewinders</i> <i>Campagne</i>	<i>T/m 28 november</i> Drs H.B. Eenhoorn <i>Vanaf 29 november</i> Mr. J.H.C. van Zanen <i>Voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ algehele leiding ▪ politieke contacten met fracties ▪ voorlichting vanuit de partij ▪ in- en externe communicatie ▪ verkiezingscampagnes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lid van de partijraad (voorzitter) ▪ curator Teldersstichting
Externe contacten	Mevr. S. van Heemskerck Pillis-Duvekot <i>Vice-voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter cluster inhoudelijke discussie ▪ partijvoorzittersoverleg 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviserend lid van de partijraad
Externe contacten <i>KPB Teldersstichting</i>	M.G.J. Harbers <i>Vice-voorzitter</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kaderplanning en begeleiding ▪ toekomstvisie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviserend lid partijraad ▪ curator Teldersstichting
Organisatie	M.P. Swart <i>Algemeen secretaris</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ functioneren en organisatie van de partij ▪ functioneren en organisatie algemeen secretariaat ▪ statuten en reglementen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ secretaris en lid partijraad

Financiën	drs. M. Kuperus <i>Penningmeester</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ financieel beheer van de partij ▪ alternatieve vormen financiering ▪ contributies en subsidiestromen ▪ giften en sponsoring 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van het HB-KC penningmeestersoverleg ▪ adviseerend lid van de partijraad ▪ bestuurslid van het Dresselhuysfonds
Internationale Zaken	drs. T. Kuperus <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinatie van de organisatorische activiteiten van de partij op internationaal terrein ▪ Midden- en Oost-Europa-programma ▪ contacten met de besturen van liberale partijen in het buitenland ▪ organisatie inhoudelijke discussie met betrekking tot het buitenland, Europa, ontwikkelings-samenwerking en Defensie ▪ betrekkingen met de ELDR/LI/LIGN 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviseerend lid van de partijraad ▪ lid van de raad van de ELDR ▪ adviseerend bestuurslid van de LIGN ▪ Raad van toezicht NZA ▪ lid van het uitvoerend comité van de LI ▪ lid ALV NOVB
Opleiding en Training	Mevr. mr J.A. Hekman <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opleiding en training 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van de LCV ▪ adviseerend lid van de partijraad
Inhoudelijke discussie Partijcommissies	Mr. Drs. S.E. van Tuyl van Serooskerken <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ inhoudelijke discussie in de VVD ▪ themadagen ▪ partijcommissies ▪ ad hoc discussiebijeenkomsten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviseerend lid van de partijraad
PR & Voorlichting (extern) Ledenwerving en ledenbehoud	Mevr. Mr S.M.J. Den Ouden-Huijgen <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ externe communicatie ▪ ledenwerving en ledenbehoud ▪ marktonderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ voorzitter van de LPC ▪ adviseerend lid van de partijraad
Pr & Voorlichting (intern) Nieuwe media	drs. W.B. Groen <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interne communicatie ▪ het magazine Politiek! ▪ internet (VVD Website) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviseerend lid van de partijraad ▪ voorzitter Dresselhuysfonds
Doelgroepen ▪ Ouderen ▪ Jongeren ▪ Vrouwen	Mevr. mr M. E. Tsoutsanis-van der Koogh <i>Secretaris voor de organisatie</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ coördinatie van beleid ▪ betrekkingen met JOVD, VBV, VRO ▪ Liberaal Vrouwen Netwerk 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ adviseerend bestuurslid van de VVD-Bestuursvereniging ▪ adviseur hoofdbestuur JOVD ▪ voorzitter Liberaal Vrouwen Netwerk (LVN)

2.2 HBKC overleg

Het overleg tussen het hoofdbestuur en de kamercentrale voorzitters kwam in het verslagjaar 10 keer regulier en extra bijeen op de zaterdagen 1 februari 15 februari, 15 maart, 12 april, 31 mei, 17 juni, 30 augustus, 4 oktober, 8 november en 13 december. Op 1 februari deelde Bas Eenhoorn in het HBKC overleg mede dat hij zou aftreden in de algemene vergadering van november. Tevens vond op 1 februari een overleg plaats met de leden van de statenfracties en het HBKC-overleg, in het kader van de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer.

2.3 Waarderingsvormen 2003

Mr. D.U. Stikkerplaque

1. de heer J. de Bondt te Ede
2. de heer J.L. Hartkamp te Rijswijk
3. mevrouw E.M. de Jong-van Meeteren te Delwijnen
4. de heer C.J.G. van den Oosten te Maarssen
5. mevrouw D. van der Plas-van der Plas te Katwijk
6. de heer G. van den Tweel te Nijkerk
7. de heer R.E. Waterman te Delft

Thorbeckepenning

1. de heer A.E.H.L. Burgers van den Bogaert te Den Haag
2. de heer R.J. Dreese te Nieuwleekerland
3. de heer N. Gerzee te Enschede
4. mevrouw M.A. Ghering-van Irlant te Bergen op Zoom
5. de heer J.W. Haanstra te Grootebroek
6. mevrouw C.W.A. Kortjes-Fontein te Lichtenvoorde
7. de heer P. van der Linden te Capelle aan den IJssel
8. de heer J.R. Nieuwkerke te Hoenderloo
9. mevrouw J.A.E. van Olm-Koenen te Hilversum
10. de heer J. Rakhorst te Oisterwijk
11. mevrouw E.I. Schippers te Lekkerkerk
12. de heer J.C. Schout te Kortgene
13. de heer F.Z. Szabo te Heemskerk
14. mevrouw C. Veenendaal-Gludemans te Zeist
15. mevrouw E. van Veggel te Acquoy

Margreet Kampspeld

1. mevrouw H.M. Rutgers-Stal te Vianen

2.4 Algemeen secretariaat/Thorbeckehuis

Het Thorbeckehuis omvat het VVD-algemeen secretariaat, de VVD-bestuurdersvereniging, de Eurofractie.

Algemeen

De druk op het personeel, waarvan in 2002 al gewag werd gemaakt, is in 2003 verder toegenomen. De reductie in 2002 van de omvang van het personeel kwam nu in volle omvang terecht op de beperkte capaciteit van het secretariaat temidden van de hectiek van de vernieuwingsdiscussie en ledenraadplegingen. Door de diverse personeelwisselingen (negen uit dienst tredingen op een totaal van vierentwintig werknemers) en de grote werkdruk was het personeelsbeleid in eerste instantie gericht op behoud van de noodzakelijke kennis en capaciteit en de uit te voeren taken en minder op innovatie en veranderingen. Er is geïnvesteerd in samenbindende activiteiten en individuele beloningen om goed presterende medewerkers te belonen en te binden. Door natuurlijk verloop daalde het aantal formatieplaatsen per ultimo 2003 tot 21,5 versus 23,5 per ultimo 2002. Dit betekent wel dat op basis van het huidige serviceniveau de grenzen van voldoende kwalitatieve ondersteuning onderhand bereikt zijn.

Het voorgenomen onderzoek in 2002 tot de fusie van de secretariaten van de Tweede-Kamerfractie en het hoofdbestuur onder éénhoofdig management resulteerde in het voorjaar in een nota die zowel door het hoofdbestuur als door de medewerkers op diverse onderdelen als niet adequaat werd bestempeld. Daarnaast had de Tweede Kamerfractie -na de wisseling van de fractievoorzitter- een eigen intern onderzoek laten uitvoeren. In het najaar bleek dat in dit onderzoek niet was voorzien in een fusering of een vergaande samenwerking met het partijsecretariaat.

In het verslagjaar zijn de volgende medewerkers in dienst getreden:

Marcus Lens van Rijn, per 17 maart als programmacoördinator IMD, Sjaak Mos, freelance avondportier per 6 mei, Maud Mos, receptionste/telefoniste per 12 mei, Nanette Aarts, telefoniste/receptionsite per 21 augustus, Karin Veltman, assistent internationale zaken, per 22 september, Dymph Vroegh, assistent voorlichting per 1 oktober, Paul Alberts, van 1 september- 1 december stagiair bij Haya van Somerenstichting, Neeltje van Kooten, (extern) medewerkster communicatie, per 1 december ter vervanging van Marijke van der Werff i.v.m. zwangerschapsverlof.

De volgende medewerkers zijn vertrokken:

Hendrik Dek, assistent internationale zaken per 1 februari 2003, Joke Beerens, telefoniste per 1 juni 2003, Jolanda van Heukelom, assistent voorlichting per 1 augustus 2003, Esther Osseweijer, assistent internationale zaken, per 1 september 2003, Ed Slinger, voorlichter Eurofractie, per 1 oktober 2000, Jan Maris, gastheer, per 1 november 2003, Anne-Marie Smits, medewerkster Eurofractie, per 31 december.

Statistiek

Het Thorbeckehuis (inclusief de het VVD-algemeen secretariaat, de Haya van Somerenstichting, VVD-bestuurdersvereniging, en de Eurofractie) omvatte per ultimo 2003, 21,5 (VVD) + 2,0 (gelieerd) = 23,5 formatieplaatsen + 2 (extern), = 26 personen, waarvan 12 mannen en 14 vrouwen.

Het Thorbeckehuis bestond per 1 januari 2003 uit de volgende medewerkers:

Nanette Aarts, Hans Alberts, Henk Boer, Ria van der Barselaar-Romijn, Inge Broekema, Mathieu Borsboom, Ab Flick, Grady Flick, Petra Ginjaar, Nanda Kelly, Rogier Klimbie, Til Goergen-Coenen, Karin de Kok, Gijs Meijer, Maud Mos, Sjaak Mos, Marjolijn van Leeuwen, Marcel van Rijn, Anneke van Oosten, Sabine Terheijden, Neeltje van Kooten/Marijke van der Werff, Marco van Workum, Herbert Zilverentant, Wim de Zwart, Daan Zwart.

2.5 Commissie van beroep

De commissie van beroep bestond in 2003 uit de volgende personen:

Mr. M.Th.M. Tangel (voorzitter), Mr. Drs. H.A. Meulemans, P.M. Blauw

Behandelde zaken:

- Een persoon uit Amsterdam werd door het hoofdbestuur geweigerd als lid. De commissie vernietigde het besluit van het hoofdbestuur, doch onder de voorwaarde dat indien betrokken persoon zich in de toekomst op zodanige wijze van de lidmaatschaprechten gebruik maakt dat daarmee een ordentelijke democratische besluitvorming onmogelijk is, het van de VVD niet gevegd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren. Het lidmaatschap kan dan op basis van art. 15.3 worden opgezegd.
- Een persoon uit Rhenen, lid van de gemeenteraad op persoonlijke titel, had zelf het lidmaatschap opgezegd en was vervolgens een hernieuwd lidmaatschap door het hoofdbestuur geweigerd. Uitspraak volgt in 2004.
- Een persoon uit Rhenen, lid van de gemeenteraad op persoonlijke titel, was door het hoofdbestuur uit het lidmaatschap ontzet. Uitspraak volgt in 2004.
- Twee personen uit Anna Paulowna, leden van een actiegroep, werden door het hoofdbestuur geweigerd als lid. Uitspraak volgt in 2004.

2.6 Archiefbeheer

Inleiding

De VVD heeft een rijke geschiedenis. Dat mocht het hoofdbestuur weer eens merken toen in 2003 het elfde (11de) lustrum werd gevierd. Niet alleen werd dit heugelijke feit gevierd in een landelijke bijeenkomst, maar ook op regionaal niveau werd er veel aandacht aan besteedt wat resulteerde in vragen bij het Algemeen secretariaat naar oprichtingsdata van afdelingen, informatie over de geschiedenis van afdelingen en centrales en de vraag naar (oude) posters, foto's en ander materiaal dat gebruikt zou kunnen worden voor illustraties bij historisch onderzoek in eigen kring. Vragen die met behulp van het archief van het hoofdbestuur konden worden beantwoordt of konden worden doorverwezen naar een archiefinstantie, welke instantie VVD archieven beheert.

Het beleid van het hoofdbestuur voor wat betreft archiefbeheer is gebaseerd op de overtuiging, dat niet alle VVD archieven van alle afdelingen en andere gremia op één centrale plek hoeven te worden bewaard. Het hoofdbestuur heeft in het verleden gekozen voor een beleid, waarbij stukken die de werkzaamheden van het hoofdbestuur beschrijven, (waaronder ook de werkzaamheden van het Algemeen secretariaat vallen), centraal moeten worden bewaard. Afspraken over bewaartermijn, inzagerecht en condities waaronder archieven moeten worden bewaard, zijn gemaakt met het Nationaal Archief (het voormalige Algemeen Rijksarchief, ARA) en het Documentatiecentrum voor Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) te Groningen.

Archieven van afdelingen, centrales en andere VVD geledingen die niet direct onder het hoofdbestuur vallen, kunnen in deze filosofie, het beste worden bewaard bij Provinciale archieven en/of gemeentelijke archieven in combinatie met goede afspraken. Op deze manier blijft het materiaal voor de eigen omgeving bereikbaar en inzichtelijk en kan een archief ook die functie bieden waar het in eerste instantie voor is bedoelt, namelijk het inzicht geven over het eigen verleden.

De VVD en de uitdagingen van digitale archieven

De laatste jaren hebben ICT toepassingen in de communicatie naar leden en kiezers een grote vlucht genomen. Op nationaal niveau is in de wereld van documentautomatisering veel aandacht besteed aan het digitaliseren van archieven. Door verbeteringen op het gebied van scanapparatuur en OCR-software wordt door deze ontwikkelingen in de praktijk het papieren archief steeds vaker een (incompleet) archief naast een (slechts voor enkele toegankelijk) digitaal archief. Hierdoor ontstaat verbrokkeling en is het bij elkaar houden van één archief voor de totale organisatie erg ingewikkeld.

De directeur van het Algemeen secretariaat heeft deze ontwikkeling al eerder zien aankomen en heeft in voorgaande jaren stappen ondernomen die deze dreigende desintegratie van het VVD archief moeten tegengaan. De vruchten van dit beleid waren in het afgelopen jaar daardoor voor gebruikers van het landelijk VVD archief zichtbaar.

Op instigatie van het DNPP wordt er door de VVD vanaf 2001 meegewerkt aan het archiveren van de (landelijke) website van de VVD in het zogenoemde Archipol project, worden de elektronische nieuwsberichten van de VVD onder de titel "Thorbeckeweb" vanaf nummer 1 in juni 2002 bewaard, zijn ook alle affiches uit de VVD-collectie bij het DNPP gedigitaliseerd en vervolgens voor gebruik ontsloten en worden ook databestanden van het Algemeen secretariaat gedeeltelijk elektronisch opgeslagen en systematisch bewaard.

Deze projecten zijn in het verslagjaar allen tot verdere wasdom gekomen. Zij dienen allen om te voorkomen dat er een gat in de geschiedschrijving van de VVD valt en zijn daardoor zeer waardevol voor de VVD als organisatie en voor toekomstige onderzoekers naar het VVD verleden. Nadere initiatieven op dit terrein zullen de komende jaren naar verwachting worden uitgewerkt om ook het archiefbeheer van het hoofdbestuur met zijn tijd mee te laten gaan.

VVD archiefbeheer

Maar ook aan het beheer en behoud van het papieren archief werd het afgelopen jaar hard gewerkt. Daarbij was de inzet van de heer H. Boer, archiefmedewerker van de VVD, in het afgelopen jaar onontbeerlijk. In een dynamische omgeving zoals de VVD is, met de vele activiteiten die elk jaar worden georganiseerd en welke activiteiten onlosmakelijk ook veel archiveringswerkzaamheden opleveren, vervult de heer Boer een vraagbaakfunctie voor velen en kan hij met inzicht en overzicht gebruikers adviseren over het benodigde materiaal en de mogelijke vindplaats daarvan.

In 2003 werden er door de heer Boer meer dan 950 archiefnummers geschoond, geordend en voorzien van een inventarisnummer. Door hem werden contacten onderhouden met onder meer het eerder genoemde DNPP te Groningen met als doel landelijk archiefstukken op een ordentelijke wijze toe te voegen aan het reeds omvangrijke VVD archief aldaar. Het betrof hier vooral materiaal uit de jaren 1989 – 1999.

Verder werd er vanuit het archief ondersteuning verleent aan het hoofdbestuur en de VVD Tweede Kamerfractie en anderen, daar waar het incidentele projecten en vragen betrof, afgezien van de standaard functie van een dynamisch archief als achtergrond bij het bepalen van nieuw beleid.

Overige contacten

In het afgesloten jaar onderhield het hoofdbestuur weer goede relaties met diverse instanties. Een woord van dank voor de adequate en plezierige samenwerking in dit verslagjaar gaat hier uit naar de medewerkers van het DNPP te Groningen te weten: dr. G. Voerman (hoofd), dr. A.P.M. Lucardie, (wetenschappelijk medewerker) de heren drs. B.H. de Boer en drs. G. Auping, en de dames C. Karimi en D. van Rheenen.

3. Talentmanagement

Over het onderwerp talentmanagement wordt al geruime tijd gesproken binnen de VVD, maar dit waren kortstondige initiatieven. In 2002 is de Stuurgroep Talentmanagement benoemd. Deze wil de ambities op dit terrein ook daadwerkelijk gaan verwezenlijken. Bestaande plannen werden verder uitgewerkt en nieuwe strategie ontwikkeld. De onderwerpen die onder meer op de agenda hebben gestaan zijn het begeleiden van talent (dit heeft onder meer uitgmond in de "masterclass Liberale Loopbanen"), het instellen van een permanente scoutingcommissie in november, het ontwikkelen van een database met potentiële kandidaten en vacatures (Human Resource Management Systeem), samenwerking met andere geledingen binnen de VVD, bewindslieden en de Tweede Kamerfractie.

3.1 Stuurgroep Talentmanagement

De Stuurgroep Talentmanagement kwam in 2003 vijf maal bijeen. De Stuurgroep bestond per 1 januari 2003 uit Mark Harbers (voorzitter), Marjolijn van Leeuwen (secretaris), Adjied Bakas, Hans van den Broek, Frans Gosses, Frank de Grave (namens de Tweede Kamerfractie), Angélique Heijl en Saskia van der Laak.

In de loop van 2003 namen Adjied Bakas en Saskia van der Laak afscheid. Op de achtergrond blijven zij zich op ad hoc basis inzetten voor het beleidsveld. Frank de Grave zal als vertegenwoordiger van de Tweede Kamerfractie per 2004 worden opgevolgd door een ander lid van de fractie. Tila zur Lage voegde zich namens de Bestuurdersvereniging bij de Stuurgroep.

3.2 Activiteiten

In december 2003 vond voor de tweede maal de Masterclass Liberale Loopbanen plaats in Vught, waar bestuurders, volksvertegenwoordigers en overig kader aan deelnamen. Deze Masterclass werd georganiseerd in samenwerking met de Haya van Somerenstichting. Onder leiding van Mark Rutte, Frans Gosses, Mark Harbers en Hans van den Broek hebben ruim 30 deelnemers zich bezig gehouden met hun ontplooiingsmogelijkheden binnen de VVD.

3.3 Permanente Scoutingscommissie

Op de Algemene Vergadering in Veldhoven is op 29 november 2003 de Permanente Scoutingscommissie (PSC) benoemd. De volgende leden zijn benoemd Pauline Krikke (voorzitter), Adjiedj Bakas, Hans van den Broek, Frans Gosses, Henry Kruithof, Joan Leemhuis-Stout, Anneke van Leeuwen-Gijsberts, Hans Nieukerke en Peter Smit. Het betreft een permanente commissie, die zal worden belast met het werven, selecteren en uittesten van talent voor VVD-topkaderfuncties. De nadruk zal liggen op het aandragen van kandidaten voor de ontwerplijsten voor de verkiezingen voor de Tweede en Eerste Kamer en het Europese Parlement.

De commissie buigt zich eveneens over de te onderscheiden profielen voor volksvertegenwoordigers. De commissie reageert niet alleen op kandidaten die zichzelf aanmelden of door derden worden aangedragen, maar kan en moet ook zelf talenten spotten. In 2004 zal de commissie haar activiteiten opstarten en de partij daarover informeren.

4. Ledenadministratie

4.1 Afdelingen en centrales

In onderstaand overzicht treft u de samenvoegingen, splitsingen en naamsveranderingen van afdelingen en centrales aan die in 2003 hebben plaatsgevonden.

Wijzigingen afdelingen en centrales in 2003

11 juni 2003
De ondercentrale Eemland (135M) is opgeheven per 11 juni 2003.
11 juni 2003
De afdeling Eldik (D322) is verder gegaan onder de naam Neder-Betuwe .
11 juni 2003
De afdeling: Bemmelen-Gendt-Huizen (D457) is verder gegaan onder de naam Lingewaard .
11 juni 2003
De kamercentrale Leiden is verder gegaan onder de naam Zuid-Holland Noord .
24 juli 2003
De ondercentrales Kampen (151O), IJsselstreek (152O) en Ommen (154O) zijn samen verder gegaan in de ondercentrale IJssel Vecht (151O) .

Oktober 2003
De afdeling Steenwijk is verder gegaan onder de naam Steenwijkerland
20 oktober 2003
De ondercentrale Alblasserwaard (077H) en de ondercentrale Vijfheerenlanden (078H) zijn verder gegaan in de ondercentrale Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (077H) .
8 december 2003
De afdelingen Wateringen (H444), Naaldwijk (H241), Monster (H235), de Lier (H209) en 's-Gravenzande (H131) zijn verder gegaan in de afdeling Westland (H241) .

4.2 Overzicht van afdelingen per kamercentrale en ontvangen jaarverslagen over financieel boekjaar 2002.

In 2003 heeft circa 80% van de afdelingen en centrales een jaarverslag over 2002 opgestuurd aan het algemeen secretariaat. Vorig jaar was dit 86%.

Sedert de statutenwijziging in 1999 is het voor alle bestuurslagen verplicht om voor 1 juli van enig jaar een (model) jaarverslag op te maken en op te sturen aan het algemeen secretariaat. Indien geen (model) jaarverslag over boekjaar 2002 werd opgestuurd is de contributie eindafrekening over contributiejaar 2003 niet uitbetaald. Dit bedrag is door het hoofdbestuur gereserveerd op de balans, waarmee in de toekomst uitgaven uit zullen worden bekostigd die alle bestuurslagen ten goede komen.

Overzicht van afdelingen per kamercentrale en ontvangen jaarverslagen over 2002.

Kamer-Centrale	Aantal Ondercentrales	Aantal Afdelingen	Aantal ontvangen Jaarverslagen over boekjaar 2002	Ontvangen in %
A Den Bosch	1	37	33	86,84
B Tilburg	4	27	24	77,42
C Gld – Arnhem	6	46	38	73,08
D Gld – Nijmegen	3	19	20	90,91
E Rotterdam	1	1	1	100,00
F Den Haag	1	1	1	100,00
G Leiden	3	43	40	86,96
H Dordrecht	10	35	35	77,78
I Amsterdam	1	1	1	100,00
J Den Helder	4	40	38	86,36
K Haarlem	3	23	24	92,31
L Zeeland	5	11	12	75,00
M Utrecht	5	33	33	86,84
N Friesland	5	30	26	74,29
O Overijssel	2	26	24	85,71
P Groningen	8	24	25	78,13
Q Drenthe	0	12	12	100,00
R Limburg	2	38	24	60,00
S Flevoland	1	5	3	50,00
Totaal	65	452	414	80,08

Vóór 1999, toen bovengenoemde maatregel nog niet van kracht was, werden er jaarlijks ca. 35% van de jaarverslagen ingeleverd.

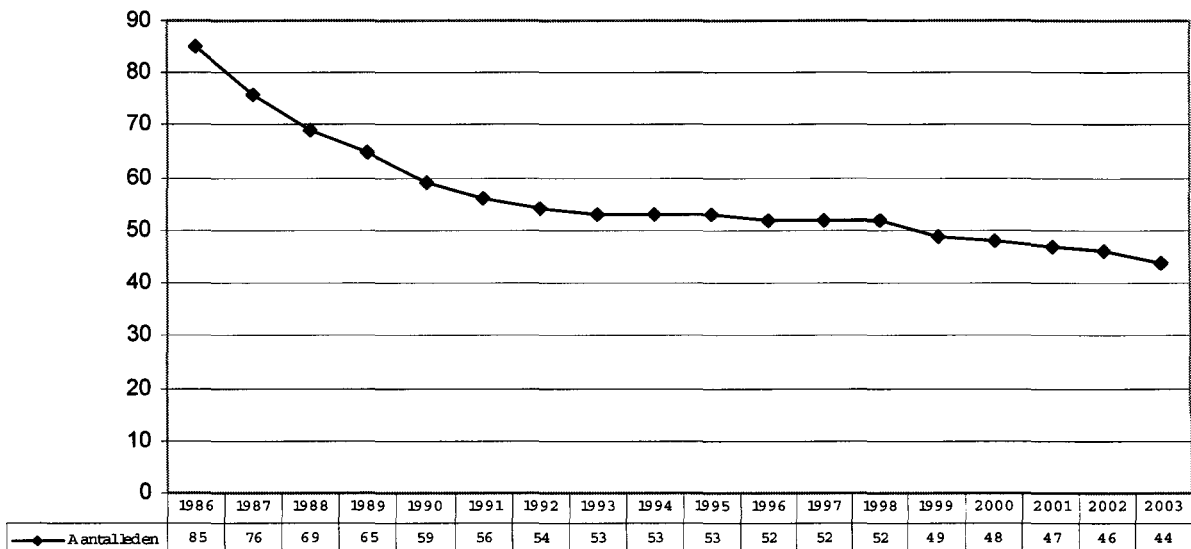
4.3 Ledenontwikkeling

Ontwikkeling ledenbestand 1986-2003

Jaar	Aantal leden per 31 december	Bruto aanmelding	Bruto afname	Netto mutatie	Mutatie in %
1986	84617				
1987	76282	2508	10843	-8335	-9,85
1988	68735	2102	9649	-7547	-9,89
1989	64554	5026	9207	-4181	-6,08
1990	59047	2906	8413	-5507	-8,53
1991	55654	1940	5333	-3339	-5,75
1992	53754	3905	5805	-1900	-3,42
1993	53390	5097	5462	-365	-0,68
1994	53465	5195	5120	-75	-0,14
1995	53465	5066	5066	0	0
1996	52355	4040	5150	-1110	-2,12
1997	52197	4683	4841	-158	-0,30
1998	51585	4208	4820	-612	-1,19
1999	48991	3182	5776	-2594	-5,03
2000	48092	4105	5005	-900	-1,87
2001	47441	4130	4781	-651	-1,37
2002	45998	5445	6888	-1443	-3,04
2003	44099	3289	5188	-1899	-4,13

Het ledenbestand is in 2003 afgenomen met iets meer dan 4%.

Ledenverloop over de jaren 1986 tot en met 2002 in duizenden

Ontwikkeling ledenbestand per kamercentrale 1997-2003

Kamercentrale	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Mutatie 2003	Mutatie 2002 in %
A Den Bosch	2518	2569	2457	2411	2388	2353	2293	- 60	-2,62
B Tilburg	2920	2876	2822	2706	2668	2507	2423	- 84	-3,47
C Gld – Arnhem	5057	4898	4548	4438	4406	4275	4022	-253	-6,29
D Gld – Nijmegen	1184	1216	1359	1297	1290	1240	1204	- 36	-2,99

E Rotterdam	1217	1216	1177	1165	1146	1166	1177	11	0,93
F Den Haag	1849	1808	1763	1723	1680	1736	1711	25	-1,46
G Zuid Holland Nrd	5344	5218	5117	4957	4875	4652	4507	-145	-3,21
H Dordrecht	4188	4133	3920	3818	3761	3524	3369	-155	-4,60
I Amsterdam	1436	1511	1476	1531	1557	1617	1644	27	1,64
J Den Helder	3030	2940	2825	2759	2790	2665	2486	-179	-7,20
K Haarlem	3861	3686	3540	3462	3477	3311	3183	-128	-4,02
L Zeeland	1722	1697	1606	1593	1578	1493	1375	-118	-8,58
M Utrecht	4606	4531	4362	4169	3982	3949	3830	-119	-3,11
N Friesland	2323	2275	2180	2155	2097	1999	1860	-139	-7,47
O Overijssel	2975	2914	2765	2707	2610	2514	2330	-184	-7,90
P Groningen	2165	2135	2035	1968	1948	1944	1867	- 77	-4,12
Q Drenthe	2492	2380	2262	2218	2150	2125	2073	- 52	-2,51
R Limburg	2292	2245	2082	2038	2096	2017	1843	- 174	-9,44
S Flevoland	808	798	786	787	759	721	710	- 11	-1,55
W Algemeen	210	539	-91	190	183	190	192	2	1,04

Alleen de kamercentrales (tevens afdelingen) Amsterdam, Rotterdam en Den Haag hebben ledenwinst geboekt.

4.4 Opbouw van het ledenbestand

De verhouding tussen mannen en vrouwen en de verschillende leeftijdsgroepen was in 2003 als volgt:

	Onbekend	<18	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+
Mannen	2276	25	1766	3808	4522	6062	5841	4060	2836
Vrouwen	1825	2	417	1075	1348	2295	2265	1781	1895

Circa een kwart van de leden is 70 jaar of ouder.

Vervallen leden in 2003 per klasse geboortjaar

Vervallen leden in de geboortejaren	Aantal vervallen leden 2003	gem gbj	x
1901 - 1910	85	1906	161968
1911 - 1920	346	1916	662763
1921 - 1930	538	1926	1035919
1931 - 1940	662	1936	1281301
1941 - 1950	973	1946	1892972
1951 - 1960	694	1956	1357117
1961 - 1970	752	1966	1478056
1971 - 1980	724	1976	1430262
1981 - 2003	414	1992	824688
Totaal	5188		10125045

De gemiddelde leeftijd van een vervallen lid was in 2003 52 jaar (geboortjaar 1952). In 2002 was dit 59 jaar (geboortjaar 1945).

Nieuwe leden die zich in 2003 hebben aangemeld per klasse geboortjaar

Nieuwe leden in de geboortejaren	Aantal nieuwe leden 2003	gem gbj	x
1911 - 1920	4	1916	7662

1921 - 1930	49	1926	94350
1931 - 1940	115	1936	222583
1941 - 1950	358	1946	696489
1951 - 1960	463	1956	905397
1961 - 1970	842	1966	1654951
1971 - 1980	1120	1976	2212560
1981 - 2003	338	1992	673296
Totaal	3289		6467287

De gemiddelde leeftijd van een persoon die in 2003 lid is geworden is 37 jaar.

5. Opleiding en training

5.1 Activiteiten

Lokale en regionale cursussen en trainingen

Het opleiden van (potentiële) bestuurders en volksvertegenwoordigers blijft de basis van alle opleidings- en trainingsactiviteiten. In 2003 zijn in totaal 98 cursussen georganiseerd, tegen 107 in 2002. Dat is een daling van 8,5%. Deze daling is te wijten aan de campagnes voor Tweede Kamer en Provinciale Staten in het voorjaar.

Kaderschool

Speerpunt van beleid van de Haya van Somerenstichting is de Kaderschool. De Kaderschool bestaat uit de Kadercursus, de door (een aantal) kamercentrales georganiseerde Masterclasses en de Topkadertraining. Tijdens het traject bestond de mogelijkheid beoordeeld te worden door de Beoordelings- en begeleidingscommissie (BBC). In 2003 zijn in totaal ongeveer 100 deelnemers beoordeeld. Zij hebben na afloop van het traject hun beoordeling samen met een gericht ontwikkelingsadvies toegestuurd gekregen.

De Kadercursus

De Kadercursus 2003 besloeg vier zaterdagen in Hilversum. De doelstelling is het aanbieden van een kwalitatief goede cursus waar (aankomende) kaderleden zowel inhoudelijk als in vaardigheden getraind worden. Aan de Kadercursus hebben in 2003 80 deelnemers meegedaan. Er waren ruim 130 aanmeldingen binnengekomen, waardoor wij op basis van het CV (reeds ontplooidde activiteiten binnen de VVD en gevolgd cursussen bij de Haya van Somerenstichting) hebben kunnen selecteren.

Sprekers op de Kadercursus waren o.a. Frits Bolkestein (VVD), Jan de Wit (SP), Bram Peper (PvdA) en Hans Hillen (CDA). Ook in 2003 werd de Kadercursus weer voorgezeten door Anne Lize van der Stoel.

De Topkadertraining

Uit de deelnemersgroep van onder andere de Kadercursus en de Haagsche Masterclass is een groep van 25 deelnemers geselecteerd voor de Topkadertraining. Deze bestond uit twee zaterdagen vaardigheidstrainingen en twee weekenden. Aan de Topkadertraining verleenden onder andere Jozias van Aartsen, Uri Rosenthal en Mark Rutte hun medewerking. De Topkadertraining werd in 2003 wederom voorgezeten door Frank de Grave.

Regionale Masterclasses

Met de regionale masterclass wordt beoogd op regionaal niveau een training aan te bieden die kennis en vaardigheden integreert. In 2003 vonden twee regionale masterclasses plaats in Den Haag en Utrecht. Om de kamercentrales te stimuleren in de toekomst een dergelijke training te organiseren is een 'Blauwdruk Haagsche Masterclass' verschenen waarin van A tot Z de organisatie staat omschreven.

Masterclass

In december 2003 vond er een masterclass Liberale Loopbanen plaats, waar oud-Topkadercursisten, gemeenteraadsleden en overig kader aan deelnamen. Deze masterclass is georganiseerd in samenwerking met de Stuurgroep Talentmanagement. Onder leiding van Mark Rutte, Frans Gosses,

Mark Harbers en Hans van den Broek hebben zo'n 30 deelnemers nagedacht over hun ontplooiingsmogelijkheden binnen de VVD.

5.2 Landelijke bijeenkomsten

Landelijke dag voor opleidingsfunctionarissen

In september vond er een bijeenkomst plaats voor opleidingsfunctionarissen van afdelingen, onder- en kamercentrales. In totaal kwamen er ruim 60 geïnteresseerden. 's Ochtends konden de deelnemers ter kennismaking een minitraining volgen, 's middags stond er een infomarkt met divers trainers van alle cursusclusters en een brainstormsessie per regio op het programma.

Landelijk Debattoernooi

De nieuw opgerichte projectgroep Debating heeft in samenwerking met de JOVD een Landelijk Debattoernooi georganiseerd. Om te oefenen is er tien keer een cursus Debating op diverse plaatsen in het land georganiseerd. Er hebben drie regionale voorrondes plaatsgehadt in St. Michielsgestel (september, 4 teams), Wageningen (oktober, 6 teams) en Hilversum (oktober, 20 teams). Op 29 november, tijdens de AV in Veldhoven, kwamen de 12 winnende teams tegen elkaar uit. Het slotdebat tussen de finalisten vond plaats in de plenaire zaal en werd gewonnen door het Rotterdamse team van Antoinette Laan en Alexander Eerdmans.

Train de Trainer

In november 2003 vond een bijeenkomst plaats voor de trainers van het cursuscluster Besturen. Het programma bestond uit informatie over de nieuwe opzet van het opleidingstraject voor Bestuurders. Dit opleidingstraject wordt vanaf 2004 effectief.

5.3 Stuurgroep Opleiding & training

De stuurgroep Opleiding & training is in 2003 vijf keer bijeengekomen. De belangrijkste onderwerpen van bespreking waren: het in de markt zetten van de producten van de Haya van Somerenstichting, internet en e-learning, herziening van het cursusaanbod, de Kadernschool.

De samenstelling van de stuurgroep Opleiding & training was per 01-01-2003 als volgt: Jolanda Hekman (voorzitter), Mark Harbers (plaatsvervangend voorzitter), Marjolijn van Leeuwen (secretaris), Eduard van der Biezen, Hans van den Broek, Theo Brok, Anouk van Eekelen, Maurits de Nerée tot Babberich, Anneke de Widt-Nieuwenhuizen (adviseur namens de Bestuurdersvereniging) en Petra Ginjaar (adviseur). Medio 2003 namen afscheid Anneke de Widt (opgevolgd door Tila zur Lage), Maurits de Nerée tot Babberich (opgevolgd door Peter Smit) en trad Reinout Woittiez aan.

5.4 Landelijke Commissie Opleidingen (LCO)

De LCO heeft in 2003 in totaal vijf maal vergaderd (vier maal in Utrecht en één maal in Zeegse). De belangrijkste onderwerpen waren coördinatie van de regionale cursussen, cursusaanbod, de Kadernschool, deelnemerswerving, training van gemeenteraadsleden, het Provinciale Staten opleidingstraject en campagnetaining.

Naast de leden en adviserende leden van de Stuurgroep hadden de volgende leden, plaatsvervangende leden en adviseurs per 01-01-2003 zitting in de LCO:

Leden: Baukje Galama (KC Friesland), Simon Somers (KC Groningen), Harry Leutscher (KC Drenthe), Remco Tiezema (KC Overijssel), Jeroen van Dam (KC Gelderland), Raymond Potsdammer (KC Flevoland), Janny Rosendaal-Kampen (KC Utrecht), Caj Oosters (KC Den Helder), Hans Ghijsels (KC Haarlem), Ockje Tellegen (KC Amsterdam), Mathieu Andriessen (KC Zuid Holland Noord), Maurits de Nerée tot Babberich (KC Den Haag), Patricia van der Sloot-Drenth (KC Rotterdam), Heleen de Jong-Kwant (KC Dordrecht), Wil Verherbrugge (KC Zeeland), Jan Lemans (KC Tilburg), Wilma Delissen-van Tongerlo (KC Den Bosch), John Niessen (KC Limburg).

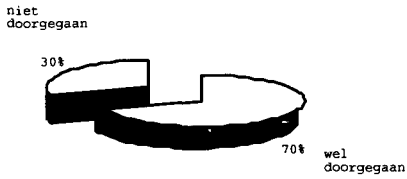
Plaatsvervangende leden: François Smits (KC Den Bosch), Henk Kamman (KC Tilburg), Riet Roelofs (KC Gelderland), Eugène van 't Hooft (KC Zuid Holland Noord), Peter de Valois (KC Flevoland), Hans Ghijsels (KC Haarlem), Corine den Baars-Alberts (KC Zeeland).

Adviseurs: Leny Wesenhagen (namens het Liberaal Vrouwen Netwerk), Paul van As (namens de JOVD), Herbert Zilverentant (namens de VVD-Bestuurdersvereniging).

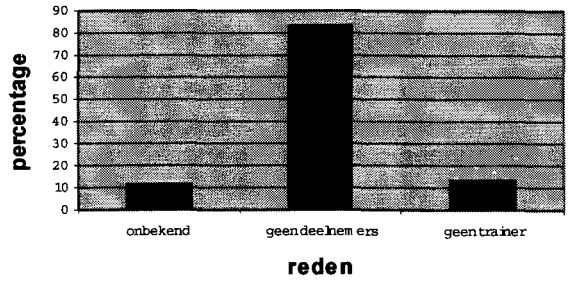
5.5 Statistiek cursussen

In het onderstaande overzicht staat het aantal cursussen per kamercentrale die gerealiseerd zijn in 2003 met ondersteuning van de Haya van Somerenstichting.

Aantal cursussen in 2003

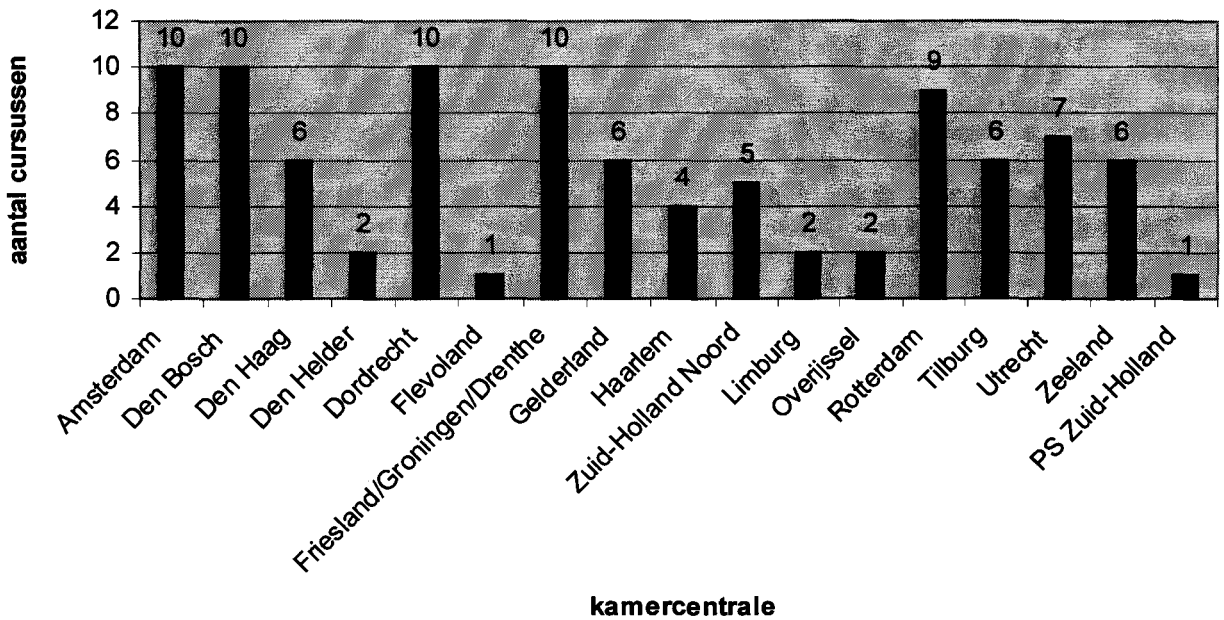

Reden cursussen niet doorgegaan

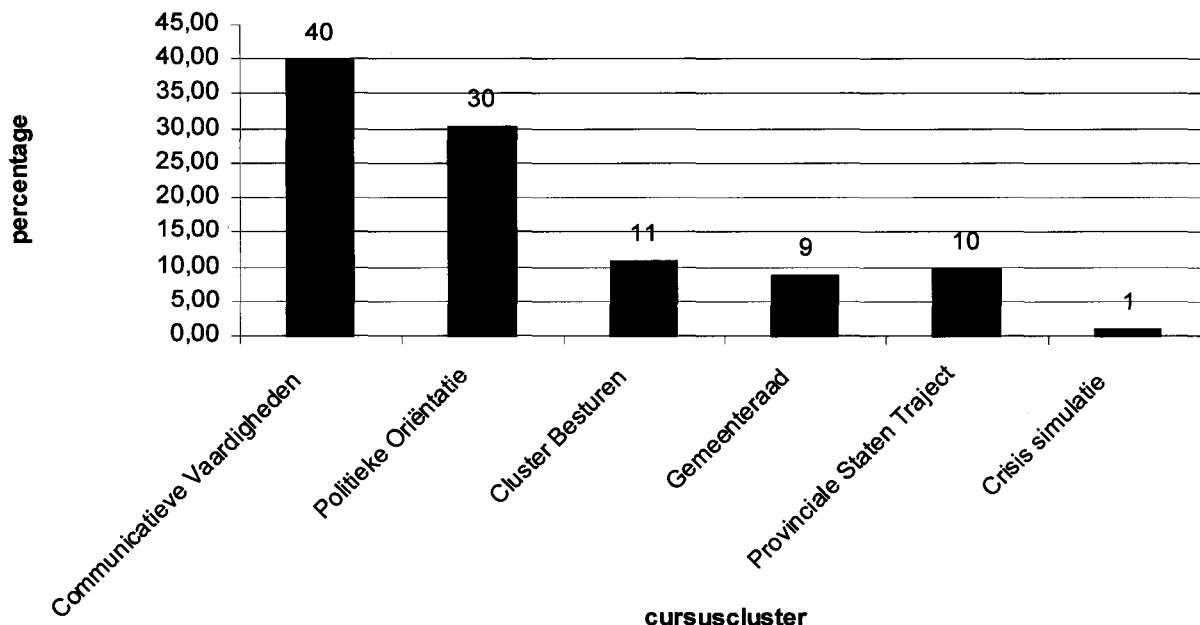

Cursussen aangevraagd in 2003	139
Cursussen doorgegaan in 2003	98
Cursussen niet doorgegaan in 2003	41

Aantal cursussen per kamercentrale

Aantal cursussen per cluster

6. Inhoudelijke discussie

De VVD als ideeën- en debatpartij, een uitdagende taak zoals die in het rapport 'Ideeën voor structuur' is verwoord. Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de verwezenlijking van dit ambitieuze doel. Het begin van het jaar stond vooral in het teken van de verkiezingscampagnes voor de Tweede Kamer en de Provinciale Staten. Nadat de hectiek van deze verkiezingen over was, is veel energie gestoken in het verder invullen van de netwerkstructuur van de partijcommissies.

Op de algemene vergadering in mei werd Sammy van Tuyll van Serooskerken verkozen tot nieuwe portefeuillehouder. De portefeuille werd sinds oktober 2002 met veel betrokkenheid waargenomen door Sari van Heemskerck.

6.1 Landelijke Commissie Inhoudelijke Discussie (LCID)

In de Landelijke Commissie Inhoudelijke Discussie (LCID) heeft elke Kamer Centrale (KC) een afgevaardigde. De VVD bestuurdersvereniging, de JOVD en de Teldersstichting zijn adviserend lid van de LCID. Het afgelopen jaar heeft de LCID zicht gericht op de invulling van de inhoudelijke discussie in de KC's. Onderwerpen die hierbij naar voren kwamen waren: de contacten met (landelijke) politici, 'best practices' voor politieke discussies en de voorbereidingen voor Partijraden binnen de KC's. Ook is een begin gemaakt met het inventariseren van de binnen de KC's levende onderwerpen voor inhoudelijke debat. Gedurende het jaar zijn de KC's via de LCID ook geïnformeerd over, het functioneren van, Partijcommissies en de agenda voor het politiek inhoudelijk debat

6.2 Partijcommissies

Nadat in 2002 de partijcommissies op basis van het rapport 'Netwerk in Uitvoering' waren gereorganiseerd, zijn de commissies in 2003 druk bezig geweest met de invulling van deze structuur. Inzet hierbij was een zo groot mogelijke betrokkenheid van VVD-leden en een dynamische en projectmatige wijze van advisering. Hierdoor zou het beter mogelijk moeten zijn om onderwerpen integraal te bespreken.

Om de nieuwe werkwijze ook daadwerkelijk van de grond te krijgen hebben vooral de voorzitters en secretarissen veel energie gestoken in de commissies. Er waren veel nieuwe leden en veelal waren ook de politici nieuw. Het hoofdbestuur wil iedereen die het afgelopen jaar betrokken is geweest bij de partijcommissies heel hartelijk bedanken voor hun inzet. Speciaal woord van dank gaat uit naar de medewerkers van de VVD Tweede Kamerfractie die vanwege de strenge veiligheidsmaatregelen in de Tweede Kamer veel extra werk voor commissies hebben verricht.

Gedurende het jaar is bij het reguliere overleg tussen de portefeuillehouder en de voorzitters en secretarissen de nieuwe werkwijze van de commissies nauwkeurig gemonitord en eind 2003 is ook de werkwijze van de commissies geëvalueerd. Alhoewel de essentie van de nieuwe werkwijze door iedereen wordt onderschreven, zijn er bij de uitvoering nog verbeterlagen te maken. Begin 2004 zullen deze verbeteringen worden geconcretiseerd en worden doorgevoerd.

In de loop van 2003 bleek dat door de grotere omvang van de commissies, de verdere specialisatie binnen de commissie en de integrale werkwijze, de behoefte aan goede vergaderruimte sterk toenam. Het hoofdbestuur heeft daarom besloten de vergadermogelijkheden op het Thorbeckehuis te vergroten en ook de openingsuren te verruimen. Dit bleek een groot succes te zijn waardoor het Thorbeckehuis zich ontwikkeld heeft tot een waar bolwerk van het liberale debat.

Tevens is een vijf maanden durende 'pilot' uitgevoerd met een digitaal discussie forum. Leden van drie partijcommissies hadden de mogelijkheid om digitaal met elkaar te discussiëren. De pilot leverde een aantal interessante punten op die worden meegenomen bij het in ontwikkeling zijnde intranet.

Activiteiten van partijcommissies en deelname aan de inhoudelijke discussie

Het afgelopen jaar zijn de vergrote partijcommissie vol enthousiasme aan de gang gegaan. In de bijlagen bij dit jaarverslag is per partijcommissie een overzicht van de werkzaamheden opgenomen. In dit overzicht worden enkele activiteiten van de commissie nog afzonderlijk genoemd; te weten de partijraden, bijzondere bijeenkomsten en de parallelsessies op de algemene vergadering. Ook hebben enkele commissies in gezamenlijke vergaderingen onderwerpen behandeld. Het hoofdbestuur is de leden van de partijcommissies zeer erkentelijk voor hun deskundige inbreng. De belangeloze betrokkenheid van de leden van de commissies bij de inhoudelijke activiteiten van de VVD, maakt deze bijdrage des te waardevoller.

Secretariële ondersteuning

De coördinatie en ondersteuning van de werkzaamheden van de partijcommissies was in 2003 in handen van Gijs Meijer en Til Goergen. Afgelopen jaar is ook een avondportier in dienst getreden van de VVD, Jacques Mos zorgt ervoor dat de partijcommissies voortaan ook 's avonds op het algemeen secretariaat kunnen vergaderen.

6.3 Partijraden

In 2003 hebben een tweetal partijraden plaatsgevonden waarin met veel VVD-leden in een open en attractieve setting werd gediscussieerd. De discussies op deze Partijraden werden gevoerd aan de hand van stellingen waarover werd gestemd.

Partijraad 'Respect'

Als onderdeel van de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer werd op zaterdag 18 januari een Partijraad georganiseerd naar aanleiding van het rapport 'Respect en burgerzin, waarden en normen in liberaal perspectief'. Dit rapport was op verzoek van het hoofdbestuur opgesteld door een commissie onder leiding van Peter van Zunderd. De studie richtte zich op de positie van liberalen in het waarden en normen debat. De discussie op de Partijraad, die onder leiding stond van de burgemeester van Arnhem, Pauline Krikke, werd aan de hand van stellingen het concept rapport besproken. De uitkomsten van de discussie werden verwerkt in een definitieve versie in het rapport. Deze versie is op brede basis binnen de partij verspreid. De Partijraad werd afgesloten met een speech van de lijsttrekker Gerrit Zalm.

Partijraad 'De liberale grenzen van Europa'

Zaterdag 27 september zal de VVD analen ingaan als een bijzondere dag. Op deze dag werd een gecombineerde algemene vergadering en Partijraad georganiseerd. Beide bijeenkomsten stonden in het teken van Europa. Bijzonder was dat in de algemene vergadering de uitslag van de eerste ledenraadpleging bekend werd gemaakt. Als direct gevolg van de partijvernieuwing konden alle VVD-leden de nieuwe VVD-lijsttrekker voor het Europees Parlement kiezen. Na het tellen van alle stemmen bleek dat Jules Maaten de VVD zal leiden met de bij de EP-verkiezingen in 2004. Hierna gaf Gerrit Zalm een toelichting op de Miljoenennota.

De Partijraad over 'De liberale grenzen van Europa', die direct na de Algemene Vergadering begon, werd geopend door Europees Commissaris voor de interne markt, belastingen en douane unie, Frits

Bolkestein. Na zijn inspirerende inleiding werd gediscussieerd en gestemd over een aantal prikkelende stellingen. Deze discussie stond onder leiding van Jan Kees Wiebenga, oud Europarlementariër en lid van de Raad van state. Tijdens de discussie zaten Elly Plooi, lid VVD delegatie in het Europees Parlement, Atzo Nicolai, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en Hans van Baalen, lid van de VVD Tweede Kamerfractie in een deskundigenpanel. De Partijraad werd afgesloten met een reactie van fractievoorzitter Jozias van Aartsen op de gevoerde discussie.

6.4 Overige discussiebijeenkomsten.

Het afgelopen jaar heeft naast bovengenoemde partijcommissie activiteiten ook een aantal inhoudelijke discussies plaatsgevonden als onderdeel van een grotere VVD activiteit. Hierbij werd vaak door partijcommissies samengewerkt met andere VVD geledingen. Zo werd er in samenwerking met de Bestuurdersvereniging op het jaarlijkse congres van de VVD-bestuurders in november een viertal parallelsessies georganiseerd. De partijcommissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening organiseerde een sessie over een liberaal ruimtelijk ordening - en volkshuisvestingsbeleid. De partijcommissies Landbouw Natuurbeheer en Visserij ging nader in op het terugdringen van de regelgeving in de landbouw en op milieu gebied en de partijcommissie Seniorenbeleid behandelde het Seniorenbeleid op lokaal niveau. De partijcommissies Sociale Zaken en Werkgelegenheid organiseerde tenslotte, samen met de Haya van Someren Stichting en met medewerking van staatssecretaris Mark Rutte, een interactieve workshop over de wet 'Werk & inkomen'.

Op de algemene vergaderingen in mei en november zijn in de parallelsessies ook veel inhoudelijke discussies gevoerd. De belangstelling voor deze sessies was bij beide congressen erg groot was. Onderwerpen die hierbij o.a. aan de orde kwamen waren 'Orgaandonatie' (partijcommissie Volksgezondheid in samenwerking met de Tweede Kamerfractie), Landbouw in Europa (partijcommissie LNV in samenwerking met de ELDR) en het sociale gezicht van de VVD (partijcommissies SZW in samenwerking met de 16 mei groep). Deze laatste sessie leverde zoveel inhoudelijke standpunten en vragen op dat de organisatoren in samenwerking met de Haya van Somereren Stichting in 2004 dit onderwerp nader zullen uitwerken.

7. Internationale zaken

7.1 MATRA

Sinds 1993 neemt de VVD deel aan het zogeheten MATRA-programma voor Politieke Partijen (MATRA-PP). Dit programma van het Ministerie van Buitenlandse Zaken beoogt politieke partijen in Midden en Oost-Europa te ondersteunen in hun streven naar professionalisering en democratisering. Het afgelopen jaar heeft de VVD haar contacten en projecten in Midden en Oost-Europa verder uitgebreid, geconsolideerd en verstevigd. De nadruk lag op structurele samenwerking, veelal in de vorm van trainingen en seminars, met onze partners in Kroatië, Servië, Macedonië, Hongarije, Polen, Slowakije, Roemenië en Bulgarije. Ook heeft de VVD in de praktische en strategische voorbereiding van diverse verkiezingen in dit deel van de wereld haar expertise ingebracht.

7.2 ELDR

2003 was een zeer actief jaar. In november vond het door VVD en D66 georganiseerde ELDR congres "Freeing Europe's Potential" plaats in Amsterdam. Het was met 550 delegatieleden het drukst bezochte congres uit de geschiedenis van de ELDR. Tijdens deze bijeenkomst werd oud-VVD-voorzitter Bas Eenhoorn gekozen tot penningmeester van het ELDR-bestuur en het manifesto voor de Europese parlamentsverkiezingen in juni 2004 vastgesteld. Een commissie onder leiding van VVD-tweedekamerlid Hans van Baalen had het eerste concept geschreven. De diverse onderhandelingsronden over een definitieve tekst van het manifesto werden door hem voorgezeten. Internationaal Secretaris Tom Kuperus stond garant voor een duidelijke VVD-inbreng in de onderhandelingen. Tijdens het congres vond een laatste amenderingsronde plaats waarna het manifesto eenstemmig door het congres werd vastgesteld.

7.3 LI

Ook de Liberale Internationale (LI) hield dit jaar haar congres. In oktober vond het "Islam and the West, a liberal view"-congres plaats in Dakar. Tijdens de bijeenkomst werd de VVD-er Hans van Baalen voor de tweede maal als vice-president van de LI gekozen en Margaret de Vos van Steenwijk

als Secretaris Generaal van de International Network of Liberal Women (INLW). Tom Kuperus had samen met Hans van Baalen de themaresolutie geschreven. Deze is na enige amendering eenstemmig door het congres aangenomen.

7.4 IMD

Het Institute for Multiparty Democracy is een samenwerkingsverband van de Nederlandse politieke partijen dat actief is in 13 landen in Afrika, Latijns Amerika en Azië. De VVD werkt binnen het IMD aan het versterken van de politieke partijen in deze landen. Het IMD Bestuur en de Raad van Toezicht bestaat uit vertegenwoordigers van de Nederlandse politieke partijen. Namens de VVD zit Raymond van der Meer (LIGN) in het Bestuur en Paul Luijten (lid Eerste Kamer) en Tom Kuperus in de Raad van Toezicht. Marcus Lens van Rijn is namens de VVD partijcoördinator bij het IMD. Hij is verantwoordelijk voor het aansturen van vier landenteams: Ghana, Kenia, Malawi en Tanzania.

8. Voorlichting en communicatie

8.1 VVD 55 jaar

Op 15 februari 2003 heeft de VVD haar 55-jarig bestaan gevierd in het Theaterhotel De Oranjerie in Roermond. Een heugelijk feit om te vieren tussen de campagnes van de Tweede-Kamerverkiezingen en de Provinciale Staten verkiezingen in. Het programma werd gepresenteerd door Albert Verlinde en er waren speeches van Jos van Rey, loco-burgemeester van Roermond, Bas Eenhoorn, toenmalig partijvoorzitter en Gerrit Zalm, toenmalig fractievoorzitter. Naast een kritische noot geplaatst door een cabaretière, presenteerden de lijsttrekkers van de Provinciale Staten verkiezingen zichzelf aan de hand zelf meegebrachte foto's. De swingende afsluiting werd verzorgd door Crazy Piano's.

8.2 Landelijke PR-Commissie

De leden van de Landelijke PR-commissie hebben in 2003 6 keer vergaderd.

De eerste helft van het jaar stond in het teken van de verkiezingen. Om deze reden waren de voorbereiding en de uitvoering van de campagnes centrale onderwerpen in de verschillende vergaderingen. In 2003 ging het daarbij om:

- de voorbereiding en de uitvoering van de campagne van de Tweede-Kamerverkiezingen op 22 januari 2003.
- alsmede de voorbereiding en de uitvoering van de campagne van de Provinciale Statenverkiezingen op 11 maart 2003.

N.a.v. de verkiezingen in de eerste helft van 2003, stonden in de tweede helft de volgende onderwerpen op de agenda:

- leerpunten n.a.v. de Tweede-Kamercampagne en de Provinciale Statencampagne met o.a. campagne strategie, organisatie van bijeenkomsten, werkbezoeken, inzet landelijke politici, in- en externe communicatie en de rol van de media.
- rol van LPC: samenwerking LPC & algemeen secretariaat en LPC & kamercentrale.

Met belangrijke onderwerpen uit het jaarplan 'In 2002 elke dag van de partij' (project 5.2 tot en met 5.4) die door de verschillende campagnes in 2002 minder aandacht hebben gekregen, heeft de LPC in 2003 een goede start gemaakt. Het betreft de volgende onderwerpen:

- Ledenwerving en –behoud
De werkgroep ledenwerving en –behoud, bestaande uit LPC'ers en andere geïnteresseerden, is gestart in oktober 2003. Voor verdere uitleg zie Ledenwerving en –behoud.
- Communicatiemiddelen
De werkgroep communicatiemiddelen, bestaande uit LPC'ers, is gestart in augustus 2003. De taakopdracht van de werkgroep luidt als volgt: Inventariseer de communicatie- en informatiebehoefte van de VVD-doelgroepen en adviseer over de huidige situatie t.a.v. alle eigen communicatiemiddelen VVD en de kosten.

De LPC bestond per 31 december 2003 uit de volgende personen:

Mevrouw S.M.A.J. den Ouden-Huijgen, voorzitter, W.B. Groen, vice-voorzitter, mevrouw P.H. Ginjaar, secretaris, P.R. Groenestein, KC-Den Bosch, R. Brekelmans, KC-Tilburg, A. op de Weegh, KC-Gelderland, S. Stegweg, KC-Rotterdam, D. Cassuto, KC-Den Haag, B. Carpentier Alting, KC-Zuid-

Holland Noord, J. Bolsenbroek, KC-Dordrecht, F.A.C.O. Vermast, KC-Amsterdam, F. van den Berge, KC-Den Helder, M. Bitter, KC-Haarlem, A. Bosman, KC-Zeeland, P. van den Boogaard, KC-Utrecht, G. Jaarsma, KC-Friesland, G. Waanders, KC-Overijssel, mevrouw A.I. Sijpkens-Luijtjens, KC-Groningen, mevrouw M.J. Lubbers, KC-Drenthe, P. Kersten, KC-Limburg, J. Verhoeven, KC-Flevoland.

Adviseurs waren:

Drs. H.L. Zilverentant, Bestuurdersvereniging, mevrouw mr. L. J. Griffith, Tweede-Kamerfractie, G. Rensink, Voorlichting Tweede-Kamerfractie, E. G. Slinger, Voorlichting Europese fractie.

8.3 Internet

In januari 2003 is in samenwerking met het reclamebureau XXS een speciale website ontwikkeld (www.maaktwerkvanederland.nl) voor de campagne van de Tweede-Kamerverkiezingen van 2003. Op deze site kon o.a. campagne-materiaal worden gedownload. Deze website wordt nog steeds gebruikt als informatiesite voor de huisstijl van de VVD. Internet wordt binnen de VVD een steeds belangrijker medium via welke VVD-leden op hun eigen moment en manier de informatie kunnen opzoeken die zij op dat moment nodig hebben.

8.4 Politiek/Vrijheid en Democratie

In 2003 verschenen er 4 nummers van Politiek!, te weten in de maanden februari, april, september en november. De kandidatenlijst voor de Tweede Kamer werd gepubliceerd in het februari nummer, alsmede het verkiezingsplan 2003. Een aanmeldingsformulier voor de viering van het 55 jarig bestaan van de VVD in Roermond. In nummer twee werden de 18 vernieuwingsvoorstellen en de tijdschema's voor de ledenraadplegingen bekend gemaakt. Een aantal nieuwe Tweede Kamer leden stelde zich voor. In nummer drie was de bühne voor Jozias van Aartsen, de nieuwe fractievoorzitter. Tevens werden alle besluiten gepubliceerd van de 111^e en 112^e algemene vergadering inzake de vernieuwingsdiscussie. Met dit nummer werd de oproepkaart voor de eerste ledenraadpleging meegezonden. Het laatste nummer van 2003 bevatte een speciaal middekatern waarin alle informatie over de ledenraadplegingen was opgenomen. Zo werden de kandidaten voor de 2e en 3e ledenraadpleging één voor één voorgesteld. In de wikkel van het blad werd de oproepkaart voor de ledenraadplegingen meegezonden.

8.5 Thorbeckeweb/Kiezersnieuwsbrief

Thorbeckeweb

In 2003 onderging Thorbeckeweb de nodige veranderingen. Wijzigingen in het uiterlijk, de inhoudelijke informatie en de verschijningsfrequentie kregen in september 2003 hun beslag en moderniseerden de digitale nieuwsbrief. Tijdens de campagnes werd Thorbeckeweb ingezet als campagnenieuwsbrief die eens in de twee dagen werd verzonden. De digitale nieuwsbrief is voor de modernisering 47 maal uitgestuurd. M.u.v. de campagneperioden en de zomermaanden werd dit Thorbeckeweb een keer per twee weken verzonden.

Gedurende het jaar 2003 ontstond de behoefte het nieuws uit de partij en dat uit de fractie te bundelen in Thorbeckeweb. Dit was de aanleiding om ook de lay-out te moderniseren. Sinds maart 2003 wordt ook de kiezersnieuwsbrief (zie hieronder) uitgezonden. Deze kent de lay-out van een moderne digitale nieuwsbrief geheel in VVD-stijl. Naar dit voorbeeld werd een Thorbeckeweb in html ontworpen. Met de nieuwe lay-out kwam ook de beslissing Thorbeckeweb wekelijks uit te zenden. Vanaf september wordt de digitale nieuwsbrief iedere vrijdagmiddag verzonden per e-mail.

In september werd het eerste Thorbeckeweb nieuwe stijl verzonden. Naast het partijnieuws wordt sindsdien ook het politieke nieuws opgenomen in de nieuwsbrief. Tweemaal ging een speciale editie uit i.v.m. de algemene vergadering van 28 en 29 november. In de nieuwe stijl verscheen Thorbeckeweb dit jaar 14 maal. Daarnaast is, door de 'kinderziektes' in het nieuwe Thorbeckeweb, nog een aantal malen eveneens Thorbeckeweb in de oude vorm verzonden, in oktober voor de laatste maal. De wijzigingen wierpen hun vruchten af. Telde Thorbeckeweb begin 2003 nog 4000 leden, eind 2003 waren dat er 7000.

Voor de afdelingen is dezelfde lay-out uitgegeven, zodat zij een eigen lokale digitale nieuwsbrief kunnen maken. Afdelingen kunnen de betreffende bestanden (met een uitleg) aanvragen bij het algemeen secretariaat.

Kiezersnieuwsbrief

Sinds 2003 wordt 8x per jaar de kiezersnieuwsbrief verzonden. Niet-leden kunnen zich sinds begin 2003 (tijdens de campagne) via de VVD-website opgeven voor deze nieuwsbrief; er is een aanmeldmogelijkheid op de frontpage. In 2003 werd deze digitale nieuwsbrief in de maanden maart, april, mei, juli, september, november en december verzonden. December 2003 telde de kiezersnieuwsbrief 7000 lezers. Elke maand komen er 400-500 nieuwe aanmeldingen bij.

8.6 Permanente profilering/Campagne verkiezingen

Algemeen

De VVD heeft in 2003 werk gemaakt van Nederland. In het hele land waren regelmatig bijeenkomsten georganiseerd met VVD-politici. Het betrof vanuit het algemeen secretariaat de spreekbeurten, themadagen, politieke avonden en inhoudelijke discussies met fractievoorzitter Tweede Kamer, bewindspersonen, Tweede-Kamerleden en Europarlementariërs.

De doelstelling was en is om de georganiseerde activiteiten aantrekkelijker en laagdrempelig te maken voor kiezers en specifieke doelgroepen. Naast het uitnodigen van de eigen leden zijn ook zoveel mogelijk geïnteresseerde belangengroepen en potentiële leden uitgenodigd. Daarnaast was en is het genereren van media aandacht eveneens belangrijk.

Campagnebijeenkomsten

In het kader van de Tweede-Kamerverkiezingen en de Provinciale Statenverkiezingen, zijn in respectievelijk januari 2003 en februari/maart 2003 heel veel bijeenkomsten georganiseerd. Alleen al in de campagne van de Tweede-Kamerverkiezingen van 5 januari tot 22 januari stonden ruim 80 bijeenkomsten in de centrale agenda.

Bijeenkomsten in het kader van de tour van Jozias van Aartsen de tour van Gerrit Zalm

In dit kader hebben in 2003 in totaal 8 bijeenkomsten plaatsgehad, telkens in nauwe samenwerking met een kamercentrale georganiseerd.

Naast Jozias van Aartsen en Gerrit Zalm hebben bij gelegenheid ook andere bewindspersonen, Tweede-Kamerleden en lokale en regionale politici hun medewerking aan deze bijeenkomsten verleend.

Bijeenkomsten met bewindspersonen

Bijeenkomsten met bewindspersonen werden door de betreffende kamercentrale en het algemeen secretariaat geïnitieerd en gecoördineerd. Verzoeken van afdelingen zijn in eerste instantie besproken in KC-verband.

De bewindslieden hebben met grote regelmaat in het land gesproken. Uiteraard hebben VVD-politici ook regelmatig voor diverse externe organisaties gesproken.

Spreekbeurtencoördinatie

In 2002 is verandering gekomen in de werkwijze waarop de spreekbeurten worden gecoördineerd. Aanvragen voor Jozias van Aartsen, Gerrit Zalm of andere bewindslieden werden in 2003 nog steeds via de LPC'er van de betreffende kamercentrale bij het algemeen secretariaat ingediend. Overige (kandidaat)-politici konden door afdelingen en centrales zelf worden benaderd.

8.7 Ledenwerving en –behoud

Ledenwerving en ledenbehoud zijn van groot belang, dat besef leeft al jarenlang. In 2003 hebben in totaal 3289 nieuwe leden zich aangemeld en 5188 personen hebben leden zich afgemeld als VVD-lid. Om het dalend aantal VVD leden een halt toe te roepen, is in de tweede helft van dit jaar een werkgroep ledenwerving en –behoud opgericht. Deze kleine werkgroep bestaat uit vrijwilligers vanuit verschillende kamercentrales. Het streven is medio 2004 een concreet plan van aanpak te kunnen presenteren aan de LPC. Hiermee kunnen kamercentrales, afdelingen maar ook individuele leden aan de slag!

enquête 'best practices ledenwerving –en behoud'

De werkgroep is begonnen met een enquête 'best practices ledenwerving –en behoud' onder afdelingen. De resultaten van deze enquête worden begin 2004 verwacht.

ledenwerfactie

Dit jaar heeft de VVD nieuwe ledenwerfkaarten ontwikkeld. In de tweede helft van 2003 zijn deze kaarten gratis beschikbaar gesteld aan alle afdelingen. In totaal zijn 35.000 kaarten verspreid in het hele land.

nieuwe-ledendagen

Dit jaar werd door omstandigheden helaas geen nieuwe-ledendag georganiseerd. Aangezien er echter zeer veel animo voor een dergelijke dag is, streven de fractie en het algemeen secretariaat ernaar drie nieuwe-ledendagen te organiseren in 2004.

9 Jongerenbeleid

9.1 CLJ

De Commissie Liberaal Jongerenbeleid (CLJ) is de opvolger van de Landelijke Commissie Jongerenbeleid (LCJ). De CLJ valt sinds 1 januari 2000 onder voorzitterschap van het JOVD-hoofdbestuur en vice-voorzitterschap van de portefeuillehouder in het hoofdbestuur van de VVD, Marijke Tsoutsanis. Voor een verslag van de samenstelling en werkwijze van de CLJ wordt verwezen naar het jaarverslag van de JOVD. De Jongerenfunctionarissen in de Kamercentralebesturen hebben een duidelijke schakelfunctie tussen de JOVD en VVD en zijn het aanspreekpunt over het te voeren jongerenbeleid in de Kamercentrale.

9.2 Geschillencommissie JOVD-VVD

De geschillencommissie JOVD-VVD is ingesteld per 1 juli 2000. De geschillencommissie JOVD-VVD is in 2003 niet bijeengekomen; er zijn geen besluiten genomen.

9.3 Samenwerking JOVD-VVD

Vanaf 1 januari 2000 is de JOVD de jongerenorganisatie van de VVD. In de samenwerking tussen beide organisaties is dan ook een intensivering waarneembaar. Deze uitte zich onder andere in het over en weer bijwonen van (hoofdbestuurs-)vergaderingen en intensief overleg op hoofdbestuursniveau, het gezamenlijk benaderen van leden van JOVD en VVD, een actieve inzet van de JOVD aan de diverse verkiezingscampagnes en het deelnemen aan cursussen en doorstroom van JOVD-trainers naar de VVD.

9.4 Activiteiten

CLJ-vergaderingen

Tijdens de 5 vergaderingen van de CLJ in 2003 is het functioneren van de Jongerenfunctionarissen van de Kamercentrales besproken. Door een open communicatie hebben de verschillende Jongerenfunctionarissen ervaringen kunnen uitwisselen, zodat hun taakuitvoering verder verbeterd kon worden. Ook zijn de campagnes op Kamercentralesniveau besproken en is de samenwerking gecoördineerd. In het kader van de adviesrol van de CLJ zijn adviezen aan het VVD-hoofdbestuur en de Kamercentralebesturen gegeven.

CLJ-weekend

In juni is de CLJ in Zeegse bijeen gekomen tijdens het gezamenlijke CLJ/LCO/LPC-weekend. Vrijdagavond was er na een gemeenschappelijk diner tijd ingepland voor de CLJ-vergadering, waarbij eveneens gesproken is over de rol van de CLJ in het imago van de JOVD en de VVD. Zaterdag is er vervolgens een discussie gevoerd over de werkwijze van de CLJ en over de vernieuwing binnen de VVD. Een notitie met de titel 'Ruimte bieden, drempels verlagen' lag ter tafel en is na een uitgebreide discussie aangenomen. Het stuk behandelt de veranderingen die nodig zijn om de vernieuwing en verjonging van de VVD te implementeren. Tevens wordt de rol die de CLJ in dit geheel kan spelen, verduidelijkt. Dit vernieuwingsstuk is enige tijd later als advies officieel aangeboden aan de VVD-partijvoorzitter, Bas Eenhoorn.

Liberaal Jongerendag

Er stond wederom een Liberale Jongerendag op het programma, mede in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen, op zondag 19 januari 2003 in Delft. Er kwamen ruim 300 geïnteresseerde jongeren op af. Inleiders waren onder meer Erica Terpstra, Mark Rutte, Annette Nijs, Melanie Schultz van Haegen, Henk Kamp en Gerrit Zalm.

Landelijk Debattoernooi

Voor het eerst is in 2003 een Landelijk Debattoernooi georganiseerd, gezamenlijk door de JOVD en VVD. Er heeft vooraf overleg plaatsgehad tussen de trainers van beide organisaties, om de cursusinhoud op elkaar af te stemmen. Na diverse cursussen in het land heeft op drie plaatsen een Regionaal Debattoernooi plaatsgevonden (St. Michielsgestel, Wageningen en Hilversum) en tot slot het Landelijk Debattoernooi tijdens het najaarscongres in Veldhoven. In de finale heeft een team van de JOVD het opgenomen tegen een team van KC Rotterdam.

Voorbeeld gecombineerde activiteiten JOVD-VVD

Ook op Kamercentrale- en afdelingsniveau wordt er uitvoerig samengewerkt tussen de JOVD en de VVD. Dit heeft zich bijvoorbeeld geuit door de diverse gezamenlijke activiteiten van de afdelingen Zaanstreek en Waterland. Door deze afdelingen is o.a. een serie gecombineerde cursussen met trainers van de VVD en JOVD georganiseerd.

Overleg met de Tweede Kamerfractie

Om jongeren meer bij de politiek te betreffen is op initiatief van Tweede Kamerlid Laetitia Griffith overleg gevoerd over de specifieke aanpak van activiteiten voor jongeren. Een plan van aanpak is in wording en moet verder haar beslag krijgen in 2004.

10. Liberaal Vrouwen Netwerk

Onder het motto: "verdere integratie in de partij, biedt betere kansen voor de VVD vrouw om moderne netwerker te worden", zijn de leden van de Stuurgroep onder voorzitterschap van mevrouw mr. M.E. Tsoutsanis-van der Koogh, lid Hoofdbestuur, aan de slag gegaan. De Stuurgroep bestaat uit 7 leden. In dit verslagjaar heeft een aantal leden de stuurgroep verlaten, nieuwe mensen zijn de geledingen komen versterken. Naast de Stuurgroep is er de Landelijke Commissie, met afgevaardigden uit de besturen van de Kamercentrales.

Missie, visie en doelstelling

Er is een notitie geschreven en een brochure gemaakt om het Liberaal Vrouwen Netwerk zowel binnen als buiten de partij over het voetlicht te brengen. Het Liberaal Vrouwen Netwerk heeft een missie, een visie en een doelstelling, welke zij wil bereiken door het creëren, bewaken en stimuleren van gelijke kansen voor mannen en vrouwen binnen de partij. Meer herkenbaarheid op alle relevante terreinen maakt de partij aantrekkelijker voor nieuwe (vrouwelijke) leden en potentiële kiezers. Het Liberaal Vrouwen Netwerk streeft naar een toegankelijk netwerk en meer gekwalificeerde vrouwen op politieke en maatschappelijke posities.

Activiteiten

In 2003 zijn drie workshops georganiseerd, waarvan twee als parallelsessie tijdens een vergadering van de partij.

De thema's waren:

- Vernieuwend Netwerk: Ondernemende Liberale Vrouwen
- Speelt het zijn van een vrouw een rol bij bedrijf en beroep
- Met lef op de planken, voor vrouwelijke kandidaten voor het Europees Parlement

Tijdens het jaarlijks congres van de Bestuurdersvereniging is een Lady's Corner ingericht.

In dit verslagjaar is eenmaal de Margreet Kampspeld uitgereikt.

Politiek Vrouwen Overleg

De VVD, dus het Liberaal Vrouwen Netwerk, bekleedde in 2003 het voorzitterschap van het Politiek Vrouwen Overleg. Dit overleg van vrouwen uit het CDA Vrouwenberaad, de PvdA, D'66 en Groenlinks en de VVD. Vanuit het LVN is veel energie gestoken in dit overleg. Er is een brief gezonden naar de formateurs tijdens de kabinetsformatie met diverse aandachtspunten op verschillende beleidsterreinen, zoals arbeid, zorg en sociale zekerheid. In het kader van het emancipatieproces zijn met een delegatie bezoeken gebracht aan vier ministers en een staatssecretaris. Er was goed vooroverleg over de aan te snijden onderwerpen met de bewindspersonen. Ook is in de voorbereidingsfase een werkbezoek gebracht aan een stichting kinderopvang,

Vertegenwoordigingen

Het Liberaal Vrouwen Netwerk kent zowel binnen als buiten de partij vormen van vertegenwoordiging. Intern hebben leden van de Stuurgroep hebben zitting in de Landelijke Commissie Inhoudelijke Discussie, de Haya van Somerenstichting en de commissie Talentmanagement. Extern is er een afvaardiging in het Algemeen Bestuur van de Nederlandse Vrouwenraad en de Vrouwen Alliantie. Het LVN is ook vertegenwoordigd in Vrouwen in de Politiek (VIP) van het Instituut voor Publiek en Politiek en in de Klankbordgroep Buitenland van de Nederlandse Vrouwenraad. Het LVN onderhoudt contacten met E-Quality, het bureau voor Gender en Etniciteit. Via deze organisatie wordt de dialoog onderhouden met allochtone vrouwen.

Overige activiteiten

Contacten met de kamercentrales, Bestuurdersvereniging en de JOVD zijn onderhouden. Bij politieke bijeenkomsten o.a. in Amsterdam, Utrecht, Rotterdam, Nijkerk (Liberaal Ondernemers Platform) is acte de presence gegeven. De jaarvergadering van het CDA Vrouwenberaad is bezocht.

International Network for Liberal Women (INLW)

Op 23 oktober 2003 is in Dakar (Senegal) in het kader van het Liberale Internationale congres een Algemene Vergadering van het INLW gehouden. Mevrouw E. de Roo van Alderwerelt-Hoog, trad in deze vergadering, na twee termijnen van drie jaar als penningmeester, af. Om gezondheidsredenen was zij niet aanwezig. In december kwam mevrouw de Roo van Alderwerelt te overlijden. Zij heeft zich gedurende een lange periode met veel enthousiasme en toewijding ingezet voor de VVD. Zij ontving hiervoor de Thorbeckepenning en de Margreet Kampspeld. Mevrouw M.E.R. de Vos van Steenwijk-Groeneveld heeft zich desgevraagd beschikbaar gesteld voor dit bestuur. Zij is gekozen tot Secretary General. Hier door heeft de VVD weer een vertegenwoordiger in dit internationale bestuur.

Informatievoorziening

De informatievoorziening naar vrouwelijke leden, ook met betrekking tot de activiteiten van de partij, kan verbeterd worden. De informatie wordt weergegeven op het Thorbeckeweb, in Gemeente en Provincie en in het blad Politiek. Vooral ook de mogelijkheden die de website biedt kunnen nog beter worden benut.

11. Commissies ad hoc

Commissie Partijvoorzitter

In de vergadering van 10 februari 2003 benoemde het hoofdbestuur de commissie Partijvoorzitter met daarin de volgende personen;

Mr I.W. Opstelten (voorzitter)

A. Jorritsma-Lebbink

M.W. Geutjes

J.Z.C.M. Tielen

Drs H.L. Zilverentant (secretaris)

De taak aan de commissie luidde: Het adviseren van het hoofdbestuur over een profielschets voor de nieuwe partijvoorzitter en de al dan niet wenselijkheid van een bezoldiging voor de nieuwe partijvoorzitter.

Commissie Kandidaatsstelling Europees Parlement

In de vergadering van 10 februari 2003 benoemde het hoofdbestuur de commissie Europees Parlement met daarin de volgende personen;

Drs H.B. Eenhoorn

M.P. Swart

M.G.J. Harbers

Mr J. Hekman

Mr M.E. Tsoutsanis-van der Koogh

Mr J.G.C. Wiebenga

M. Lens van Rijn (secretaris)

Commissie Evaluatie Tweede Kamer verkiezing

In de vergadering van 10 februari 2003 benoemde het hoofdbestuur de commissie Evaluatie Tweede Kamer verkiezingen met daarin de volgende personen;

De commissie bestond uit: Loek Hermans (voorzitter), Ton Elias, Erwin Flipse, Bart de Beer, Wirt Groen, Anneke de Widt, Esther Schaddelee, Jozias van Aartsen (tijdelijk) en Bas van 't Wout (secretaris). De commissie rapporteerde aan het hoofdbestuur op 7 juli 2003.

Commissie Partijstructuur

In de vergadering van 24 maart 2003 benoemde het hoofdbestuur de commissie Partijstructuur met daarin de volgende personen;

Mr J.H.C. van Zanen

Mr I.R. Adema

Ir J.N.K. Bierman

Mr M.B.Ph. Geeraedts

J.J. van Heukelum

Prof Dr. A.F.A. Korsten

A. van Leeuwen-Gijsberts

E. Mackay

drs. H.L. Zilverentant (secretaris)

De commissie had de volgende taakopdracht: "Het evalueren en analyseren van de structuur van de partij, mede in het licht van de rapportage commissie Toekomstvisie en de besluiten over het rapport Partijvernieuwing tijdens de Jaarlijkse Algemene vergadering van mei 2003; en het doen van aanbevelingen aan het hoofdbestuur op basis van deze evaluatie en analyse." De commissie rapporteerde aan het hoofdbestuur op 25 augustus 2003.

Permanente Scoutingscommissie

In de vergadering van 6 oktober 2003 benoemde het hoofdbestuur de scoutingscommissie met daarin de volgende personen;

De commissie bestaat uit Pauline Krikke te Arnhem (voorzitter), Adjiedj Bakas te Amsterdam, Hans van den Broek te Wateringen, Frans Gosses te Amsterdam, Joan Leemhuis-Stout te Rotterdam, Anneke van Leeuwen-Gijsberts te Heerjansdam, Hans Nieuwerkerke te Hoenderloo en Peter Smit te Den Haag en Henri Kruithof te Groningen.

De 114 AV te Veldhoven verlangde van het hoofdbestuur de toevoeging van één lid met een achtergrond als voormalig landelijk politicus. Dit zal in 2004 worden gerealiseerd.

Commissie Evaluatie Ledenraadpleging

In de vergadering van 27 oktober 2003 benoemde het hoofdbestuur de commissie Evaluatie Ledenraadpleging met daarin de volgende personen;

Mevrouw prof.dr. E. Kneppers-Heynert

mevrouw G.R. Bagijn-van Overbeke

De heer drs. A.J.B. Hubert

De commissie had tot taak het verloop van de drie ledenraadplegingen in het najaar van 2003 te beoordelen in het licht van de besluitvorming over de partijvernieuwing, en voorstellen te doen die bijdragen aan het succes van toekomstige ledenraadplegingen. Hierbij zijn in ieder geval aan de orde:

- a. het proces waarlangs de keuzelijsten tot stand komen;
- b. de wijze waarop leden hun voorkeur kenbaar kunnen maken;
- c. het verloop van de campagnes die afzonderlijke kandidaten voeren;
- d. de informatievoorziening aan leden en andere betrokkenen;
- e. de regelgeving.

De commissie rapporteert in het voorjaar van 2004.

12. VVD-Tweede-Kamerfractie

Samenstelling 16^e fractie en –bestuur bij aanvang verslagjaar:

- Fractie (24 leden): J.J. van Aartsen, W.I.I. van Beek, J.D. Blaauw, mw.mr.A.M. van Blerck-Woerdman, drs. S.A. Blok, C.G.A.Cornielje, M. van den Doel, J.M. Geluk, mr. F.H.G. de Grave, ir.

P.H.Hofstra, H.A.L. van Hoof, mw. A. Jorritsma-Lebbink, drs. J.H.Klein Molekamp, mr. R.Luchtenveld, G.J.Oplaat, J. Rijpstra, mw. E.G. Terpstra, mr.A.J. te Veldhuis, mw. drs.P.J.L. Verbugt, mw.mr.B.M. de Vries, mw.drs.J.M. de Vries, drs.F.W.Weisglas, G.Wilders, G. Zalm.

- Fractiebestuur: Zalm (voorzitter), De Grave(vice-voorzitter), Rijpstra (secretaris), Blok (penningmeester, secretaris-personeel) .

Tweede Kamerverkiezingen, 22 januari 2003:

Het campagne team bestaat uit de fractievoorzitter Zalm, partijvoorzitter Eenhoorn, de vice-fractievoorzitter De Grave, de vice-premier Remkes, de campagneleider, de partijvoorlichter en de politiek-secretaris van de fractievoorzitter. Dit team zet in dagelijkse bijeenkomsten de politieke lijnen uit. Het partijbureau ondersteunt logistiek de lijsttrekkercampagne. De overige kandidaten maken zelf hun campagneplannen. De campagne heeft een ongekend hoog mediagehalte. Bij de verkiezingen op 22 januari behaalt de VVD 28 zetels, vier zetels winst

De 17^e fractie:

- Op 23 januari vergadert de vermoedelijke fractie (28 kandidaten), t.w.: J.J. van Aartsen, Ch.B.Aptroot, drs. J.C. van Baalen, W.I.I. van Beek, drs. S.A.Blok, C.G.A.Cornielje, J.M.Geluk, F.H.G. de Grave, mw. mr.L.J.Griffith, mw. A.Hirsi Ali, ir.P.H.Hofstra, drs.J.F. Hoogervorst, H.G.J.Kamp, drs.P. de Krom, mw. A. van Miltenburg, mr.drs.A.Nicolaï, mw.drs.A.D.S.M.Nijs MBA, G.J.Oplaat, mr.F.Örgü, J.W.Remkes, drs.M.Rutte, J.Rijpstra, mw.drs.M.H.Schultz van Haegen, mw. E.G.Terpstra, mw.mr.B.M. de Vries, drs.F.W.Weisglas, dhr. G.Wilders en dhr.G. Zalm.
- Conform de interne afspraken zit mevr. Terpstra, als oudste in anciënniteit, de vergadering voor. De heer Zalm wordt gekozen tot voorzitter. Op 30 januari 2003 wordt de nieuwe Tweede Kamer beëdigd. De demissionaire ministers en staatssecretarissen combineren de functie met het kamerlidmaatschap tot en met de formatie.
- Op 4 februari wordt het fractielid Weisglas herkozen tot Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Op de avond van de Statenverkiezingen, waarbij de VVD kleine winst boekt t.o.v. de Kamerverkiezingen in januari, stelt de fractievoorzitter zijn functie ter beschikking.
- In de fractievergadering de dag daarna dringt de fractie unaniem aan op aanblijven, waarna de heer Zalm fractievoorzitter blijft.

De informatie en formatie:

- Na de 2e Kamerverkiezingen brengt de fractievoorzitter advies uit aan de Koningin. Het advies houdt in "*snel te komen tot een stabiel meerderheidskabinet.*" De koningin benoemt een CDA-informateur en de gesprekken tussen CDA en PVDA beginnen. De fractie bereidt zich voor op de oppositie.
- Op 10 april loopt de informatie tussen CDA (Balkenende) en Bos (PvdA) stuk. In het plenaire debat op maandag 14 april blijkt de breuk definitief. In de 2e adviesronde aan de Koningin adviseert de fractievoorzitter:
"Nederland kampt met problemen die snel moeten worden aangepakt. Daarom is het noodzakelijk dat spoedig een stabiel meerderheidskabinet wordt gevormd. Gelet op de uitkomst van het debat in de Tweede Kamer over de breuk in de formatie ligt het voor de hand dat het CDA en de VVD in ieder geval deel uitmaken van dit te vormen kabinet. De VVD-fractie geeft u in overweging twee informateurs van CDA- en VVD-huize te benoemen met als opdracht op de kortst mogelijk termijn te verkennen met welke partij of partijen het CDA en de VVD het best een stabiel meerderheidskabinet kunnen vormen."
- Onder leiding van de nieuwe informateurs, de heren Hoekstra (CDA) en Korthals Altes (VVD) beginnen verkennende gesprekken met D66, de ChristenUnie en de SGP. CDA en VVD besluiten tot coalitiebesprekingen met D66.
- De fractie stelt geen onderhandelingsteam in. De fractievoorzitter onderhandelt en rapporteert zo vaak als nodig aan de fractie.
- Op 15 mei wordt het concept-regeerakkoord besproken. De fractievoorzitter krijgt mandaat om de onderhandelingen succesvol af te ronden.
- Op 20 mei is er een plenair debat met de informateurs. Na afloop bieden de informateurs het eindverslag aan aan de Koningin. De informatie is afgerond.
- Op 2 juni staat het kabinet in nieuwe samenstelling op de paleistrappen.

Fractievoorzitters wisseling:

Als investering in de nieuwe coalitie kiest de fractievoorzitter voor het vice-premier schap. Op voorstel van het lid Wilders besluit de fractie tot een nieuwe procedure voor de verkiezing van een fractievoorzitter. Hiertoe wordt op 29 april een Commissie Profielschets Fractievoorzitter (CPF) ingesteld. De CPF bestaat uit de leden Wilders (voorzitter), Rijpstra, Oplaat, Rutte, Schultz van Haegen, Van Miltenburg en wordt ondersteund door de ambtelijk secretaris. De CPF spreekt met de leden en kandidaten t/m nr. 38. De commissie rond haar werkzaamheden af op 14 mei.

Op 14 mei wordt de profielschets besproken. Vervolgens wordt een biechtstoelcommissie ingesteld met de volgende samenstelling: fractievoorzitter (Zalm), voorzitter van de CPF (Wilders), voorzitter Eerste Kamerfractie (mw. Van den Broek), partijvoorzitter (Eenhoorn) en het in anciënniteit oudste fractielid (mw. Terpstra).

De biechtstoelcommissie ontvangt dezelfde dag iedereen die met de CPF heeft gesproken en vraagt hen de naam te noemen van wie zij als voorzitter zien en wie niet. Op 15 mei rapporteert de biechtstoelcommissie dat dhr. Van Aartsen met ruime meerderheid van stemmen is genoemd, waarna de fractie dhr. Van Aartsen unaniem kiest tot opvolger van dhr. Zalm. Op 27 mei neemt dhr. Van Aartsen de hamer over van dhr. Zalm.

Wisselingen in de fractie:

- Op 27 mei vertrekken naar het kabinet de leden: Zalm (minister van Financiën en vice-premier), Remkes (minister van BiZaK), Hoogervorst (minister van VWS), Kamp (minister van Defensie), Nicolaï (staatssecretaris voor Europese Zaken), Nijs (staatssecretaris voor Onderwijs), Schultz van Haegen (staatssecretaris voor Verkeer), Rutte (staatssecretaris voor SoZaWe).
- Op 3 juni, worden in de ontstane vacatures (her)beëdigd: Weekers, Schippers, Dezentjé Hamming, Snijder, Visser, Luchtenveld, Szabó en Balemans.
- Op 15 december verlaat Erica Terpstra de fractie vanwege haar verkiezing tot voorzitter van NOC*NSF.
- Op 16 december wordt in de vacature voorzien door beëdiging van mevr. J. Veenendaal.

Wijzigingen in het fractiebestuur:

- Op 18 februari kiest de fractie, op voorstel van fractievoorzitter Zalm, de leden Schultz van Haegen en Griffith tot lid van het fractiebestuur. Samen beheren zij de portefeuilles: contacten met partijgeledingen, organisatie strategiediscussie, jongerenbeleid en vertegenwoordigen zij de fractie in de LPC, de Stuurgroep Vorming en Scholing, de JOVD en de HB-cluster inhoudelijke discussie. Het
- fractiebestuur is daarmee uitgebreid tot zes leden. De leden De Grave (vice-voorzitter) Rijpstra (secretaris) en Blok (secretaris personeel/financiën) worden herbenoemd.
- Op 28 mei, aan het eind van de formatie, kiest de fractie, op voorstel van fractievoorzitter Van Aartsen, tot haar vice-voorzitter mevr. B. de Vries. De leden Rijpstra (secretaris), Blok (penningmeester- secretaris-personeel) en Griffith (partijaangelegenheden) worden herkozen. Het fractiebestuur bestaat uit 5 leden.

Fractie-bijeenkomsten:

- Iedere dinsdagochtend vergadert de fractie over de lopende zaken. Zo vaak als nodig vergadert de fractie op woensdagmiddag.
- Op 23 juni vergadert de fractie een dag over haar werkwijze en de agenda van de toekomst.
- Het jaarlijkse fractie-vergaderweekend wordt gehouden op 6 en 7 september in Tegelen (L). De bewindslieden zijn de gehele bijeenkomst aanwezig. Zaterdagavond wordt een werkbezoek gebracht aan Maastricht.

Koninklijke onderscheidingen:

Op 29 januari, In de laatste vergadering van de oude Kamer, worden de leden Te Veldhuis en Van Blerck Koninklijk onderscheiden. Bij afwezigheid in die vergadering ontvangt het oud-lid Van den Doel deze onderscheiding op 12 maart.

Afscheid bijeenkomsten:

- Op 28 januari neemt de fractie met een intern diner afscheid van de leden die zich niet verkiesbaar hebben gesteld.

- Op 23 april biedt de fractie de oud-leden Blaauw, Jorritsma, Te Veldhuis, Verbugt, Klein Molekamp, Van den Doel en Van Blerck vanwege het feit dat zij niet meer terugkeren in de politiek een afscheidsreceptie aan.
- Op woensdag 10 december neemt de fractie met een grote receptie afscheid van Erica Terpstra

Overig:

- De fractie ontvangt in het verslagjaar 40 groepen. Hier is het aantal groepen dat door fractieleden wordt ontvangen niet in begrepen.
- De fractie ontvangt in dit verslagjaar 367 brieven en via het partijbureau 135.
- Ook hier zijn de rechtstreeks aan de leden verzonden brieven niet bij in begrepen.
- De fractievoorzitters (Zalm en Van Aartsen) ontvangen rechtstreeks 1688 brieven.
- Fractie en fractieleden ontvangen enorme aantallen e-mails.
- Zoveel als mogelijk worden de vergaderingen van partijcommissies, congressen en themabijeenkomsten van de partij bijgewoond.
- De gesprekken met belangenorganisaties en bedrijven worden gecontinueerd.
- De KC-voorzitters en een vertegenwoordiger uit het HB zijn uitgenodigd de reguliere dinsdag fractievergadering bij toerbeurt bij te wonen.
- De fractie spant zich waar mogelijk in om de Statencampagne te ondersteunen.
- De oud-leden Jorritsma en Te Veldhuis maken in februari en maart de nieuwe leden wegwijs in de procedures en de materie.

13. VVD Europese fractie

Samenstelling

De Europese fractie VVD bestaat uit Jules Maaten, Elly Plooij-van Gorsel, Jan Mulder, Marieke Sanders-ten Holte, Toine Manders en Herman Vermeer.

Taakverdeling:

Jules Maaten (delegatieleider):	Commissie Mileubeheer en Volksgezondheid Commissie Buitenlandse Zaken en Defensie (plaatsvervangend)
Elly Plooij-van Gorsel:	Commissie Industrie, Externe Handel, Onderzoek en Energie Economische en Monetaire Commissie (plaatsvervangend) Commissie Rechten van de Vrouw (plaatsvervangend)
Jan Mulder:	Begrotingscommissie Commissie Begrotingscontrole (plaatsvervangend) Commissie Landbouw (plaatsvervangend)
Marieke Sanders-ten Holte:	Vice-voorzitter Commissie Ontwikkelingssamenwerking Commissie Cultuur, Jeugd en Onderwijs
Toine Manders	Commissie Juridische Zaken en Interne Markt Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken (plaatsvervangend)
Herman Vermeer	Commissie Regionaal Beleid, Vervoer en Toerisme Commissie Visserij (plaatsvervangend)

ELDR-fractie

De VVD leden in het Europese Parlement maken deel uit van de ELDR-fractie (Europese Liberale en Democratische Partij). De ELDR-fractie is derde fractie in het Europees Parlement met 53 leden (11 Britten, 8 Italianen, 8 Nederlanders, waarvan 6 van de VVD en 2 van D66, 6 Denen, 5 Belgen, 5 Finnen, 4 Zweden, 3 Spanjaarden, een Fransman, een Ier en een Luxemburgse). De Engelsman Graham Watson fungeert als fractievoorzitter. De vorige fractievoorzitter Pat Cox is thans voorzitter van het Europees Parlement, en is daarmee de eerste liberaal sinds 1982 die deze functie bekleedt.

Contact met de VVD-geledingen

De VVD-leden in het Europese Parlement rekenen het traditioneel tot hun taak intensieve betrekkingen te onderhouden met de VVD in al haar geledingen. Zo worden vele partijbijeenkomsten

bezoekt en woonden de Europarlementariërs per toerbeurt de vergaderingen van de Tweede Kamerfractie, van het Hoofdbestuur en van het HBKC-overleg bij. Daarnaast hebben zij zitting in een aantal Partijcommissies. In 2003 bracht een aantal kamercentrales en afdelingen op uitnodiging van de Eurofractie een bezoek aan het Europees Parlement in Brussel of Straatsburg. Ook de JOVD maakte van deze mogelijkheid gebruik. De Europese fractie houdt eveneens contact met de VVD-leden in Nederland en wel door het Eurocontact, de contactgroep met bestuursleden van de kamercentrales. Daarnaast doen de zes leden meerdere malen per jaar verslag van hun activiteiten in het Euro-Expresse. Ook levert de Europese fractie bijdragen aan het ThorbeckeWeb. Tenslotte vindt u meer informatie over de activiteiten van de VVD-Eurofractie op het internet: www.vvd.nl (Eurofractie) Om de communicatie met de achterban te verbeteren heeft de Europese fractie een permanente campagne opgezet. Rechtstreeks contact met de kiezer is zeer belangrijk. Daarom bieden we de mogelijkheid tot discussie in Brussel en in Nederland middels direct persoonlijk ontmoetingen, voor burgers van binnen maar ook van buiten de VVD.

Europese verkiezingen 2004

Op 10 juni 2004 vinden er verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Elly Plooij-van Gorsel en Marieke Sanders- ten Holte hebben zich niet verkiesbaar gesteld voor een nieuw mandaat. Jules Maaten, Jan Mulder, Toine Manders en Herman Vermeer staan wel op de VVD-lijst. Jules Maaten is lijsttrekker, de heren Mulder, Manders en Vermeer bezetten respectievelijk plaatsen 2, 3 en 5.

Afsluitend

Met het oog op de toekomst moet worden opgemerkt dat het liberalisme in Europa versterking behoeft. Vier van de huidige vijftien lidstaten, waaronder Duitsland, zijn niet vertegenwoordigd in de ELDR-fractie. Toch bevindt zich in deze landen een aantal geestverwante stromingen. Werken aan de verbreding van de liberale groep blijft een belangrijke opgave voor de komende tijd, ook gezien de uitbreiding van de Europese Unie op 1 mei 2004.

14. VVD Bestuurdersvereniging

Algemeen

De VVD-Bestuurdersvereniging heeft in 2003 geen personele wijzigingen in de ambtelijke ondersteuning ondergaan. De heer drs. H.L. Zilverentant, combineert de functie van bestuurssecretaris met de functie van assistent bestuurszaken op het algemeen secretariaat van de VVD. Deze functiecombinatie vloeit voort uit de overeenkomst tussen de VVD-Bestuurdersvereniging en de VVD waarbij alle (huidige) diensten van de VVD-Bestuurdersvereniging, met uitzondering van Provincie en gemeente, voor een vast bedrag per jaar worden ingekocht bij de VVD. De heer ing. W. Schoevers uit Leidschendam is als redacteur aan Provincie en Gemeente verbonden. Het tijdschrift is wederom negen maal verschenen met dit jaar een extra congreseditie. Tevens werd door veel leden van de vereniging van de advies- en klankbordfunctie van het bureau gebruikgemaakt.

Ledental

Het ledental van de VVD-Bestuurdersvereniging heeft een lichte daling te zien gegeven. Dit komt mede door het verlies van 44 statenzetels en 5 gedeputeerden na de Provinciale Statenverkiezingen van 11 maart 2003. Conform de reglementen van de VVD-Bestuurdersvereniging zijn de vertrekkende raads- en statenleden in ieder geval nog het lopende jaar lid van de vereniging en kunnen daarna opteren voor het buitengewoon lidmaatschap. Het blijkt dat het buitengewoon lidmaatschap zeker de eerste jaren nadat een raads- of statenlidmaatschap afgelopen is nog voortgezet wordt. Vanwege het per 11 maart 2003 ingevoerde provinciale dualisme zijn de gedeputeerden geen lid meer van de provinciale staten. Bij het leveren van een VVD gedeputeerde creëert dit een extra lid voor de VVD-Bestuurdersvereniging. De ledenadministratie wordt in het kader van het afgesloten contract nu volledig door de VVD verzorgd.

Bestuur

Begin 2003 bestond het bestuur uit de navolgende personen:

Dagelijks bestuur

De heer mr. M.A.P. van Haersma Buma (voorzitter), mevrouw drs. A. de Widt-Nieuwenhuizen (ondervoorzitter), mevrouw I.R. Adema (secretaris), ir. W.G. de Raad (penningmeester) en drs. M.F.A. van Diesen (lid)

Provinciale vertegenwoordigers

De heren Sj. Kremer (Drenthe), W.L.F.C. Ridder van Rappard (Flevoland), J.W. Boekhoven (Friesland), J.W. Lagerweij (Gelderland), mevrouw A.A.Waal-van Seijen (Groningen), de heren B.A.H. Aldewereld (Limburg), ing. S.C.O. Pladet (Noord-Brabant), mr. H.M. Meijdam (Noord-Holland), mevrouw F.J.M. van der Aa-Hahn (Overijssel), mevrouw M. Verburg –van der Vegte (Utrecht), mevrouw G.J. van de Velde-de Wilde (Zeeland), de heer drs. H. van Santen (Zuid-Holland)

Kwaliteitszetels

J.S. de Regt (gemeentesecretarissen) en de heer E.H. Togtema (waterschapsbestuurders)
Mevrouw mr. M.E. Tsoutsanis- van der Koogh is als lid van advies namens het hoofdbestuur van de VVD toegevoegd.

Op 5 april 2003 traden mevrouw de Widt en de heren van Rappard, Pladet, van Santen, de Regt en Togtema af. Zij werden opgevolgd door respectievelijk mevrouw H.A. zur Lage – Simons, de heer J. Ladders, mevrouw W.J.G. Delissen – van Tongerlo en de heren R.G. van de Ven en ing. F.B. van Kammen. De kwaliteitszetel voor gemeentesecretarissen is opgeheven.

Bijeenkomsten

Zoals gebruikelijk organiseerde de VVD-Bestuurdersvereniging naast regionale bijeenkomsten een aantal landelijke activiteiten.

Op 5 april 2003 was de jaarvergadering, waarin uitgebreid stil werd gestaan bij een jaar gemeentelijk dualisme en de resultaten van de provinciale verkiezingen.

Op 13 juni was de jaarlijkse ontmoeting van alle VVD-statenleden. Ditmaal werd deze Statendag door de statenfractie in Drenthe georganiseerd. Op 26 juni 2003 heeft het P.J. Oud Gezelschap een bijeenkomst belegd over de gekozen burgemeester. Ditzelfde Gezelschap is op 17 oktober 2003 op werkbezoek geweest bij de AIVD in Leidschendam.

Op 7 en 8 november vond het jaarcongres in Lunteren plaats, met voorafgaand een aantal middagbijeenkomsten van de Ir. Lelykring, het P.J. Oud Gezelschap en het met ingang van die datum opgerichte Wethoudersplatform.

Op de vrijdagavond spraken de vice-premier G. Zalm en de heer dr. P. Korteweg over deregulering en ontbureaucratisering. Bij die gelegenheid werd het "Pact van Lunteren" gesloten. Op de zaterdagochtend van het congres werden naast een korte ledenvergadering in samenwerking met verschillende partijcommissies diverse workshops georganiseerd.

15. LIGN Liberale Internationale – Groep Nederland

De Groep Nederland van de Liberale Internationale (LIGN) is een aparte groep binnen de VVD, waarin discussie over Europese en internationale aangelegenheden, ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten, buitenlandse handel, defensie en andere actuele buitenlandse onderwerpen, zoals de strijd tegen het internationale terrorisme, centraal staat. De LIGN is, naast de VVD, zelfstandig lid van de Liberale Internationale (LI). In de praktijk worden echter gecombineerde VVD/LIGN-delegaties onder eenhoofdige leiding naar LI-evenementen afgevaardigd. Diverse malen per jaar organiseert de LIGN bijeenkomsten in Nederland met topsprekers uit binnen- en buitenland, die op grote belangstelling van pers en publiek kunnen rekenen.

In 2002 vonden de volgende activiteiten plaats. 7 maart: lezing in De Witte" te Den Haag door de secretaris-generaal van de NAVO, Lord Robertson of Port Ellen, over de strijd tegen het internationaal terrorisme. 21 tot en met 23 maart: LI-congres te Boedapest, Hongarije, over "Good Governance". In Boedapest werd Hans van Baalen herkozen als vice-president in het Bureau van de LI. Helen Suzman uit Zuid-Afrika ontving de Freedom Prize als herkenning van haar strijd tegen de Apartheid. 27 en 28 september: LI Executive Meeting in Gibraltar.

Wegens de Tweede-Kamerverkiezingen van 22 januari 2003 en de functie van LIGN-voorzitter Mr Drs J.C. van Baalen als VVD-campagneleider, werd de eerste LIGN-activiteit in 2003, tevens de nagekomen Jaarvergadering 2002, eerst op 20 maart 2003 gehouden. Gastspreker was Generaal-Majoor b.d. Frank van Kappen, die inging op de rol van de VN-Veiligheidsraad met betrekking tot het gewapend ingrijpen van

de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk in Irak. Tevens analyseerde hij de dreiging van terroristische aanslagen in Nederland, die hij realistischer achtte dan algemeen gedacht wordt.

Op 28 en 29 maart 2003 nam de LIGN samen met de VVD deel aan de 170ste Executive Meeting van LI in Casablanca, Marokko. Gastpartijen waren de Marokkaanse Union Constitutionnelle (l'UC) en Mouvement Populaire (MP). De LIGN werd vertegenwoordigd door haar voorzitter Hans van Baalen en secretaris Eric Trinthamer. Op het programma van deze Executive Meeting stond het seminar "Islam and the West", hetgeen diende als basis voor de thema-resolutie van het later dat jaar te houden LI-congres in Dakar, Senegal. Hoogtepunt van de LI Executive Meeting was de uitreiking van de Prize for Freedom 2003 aan de president van Senegal, Maître Abdoulaye Wade. Hij kreeg deze prijs vanwege zijn jarenlange strijd voor het bevorderen van de mensenrechten en de democratie in Senegal. Wade werd in deze periode vele malen geïnterneerd.

De LIGN-jaarvergadering 2003 werd gehouden op maandag 30 juni 2003. Voorzitter Hans van Baalen, secretaris Eric Trinthamer en penningmeester Marc Kombrink werden herkozen. Marc Kombrink verruilde zijn penningmeesterschap voor de functie van bestuurslid belast met communicatie. Nieuw in bestuur werden gekozen: Raymond van der Meer (later benoemd in de vacature van penningmeester), Petra Hoving (later benoemd tot vice-voorzitter) en Monique Baardman (bestuurslid). Gastspreker van deze avond was Luitenant-Kolonel Arts Martin Baardman, die een lezing gaf over de rol van de ISAF-vredesmacht bij de vredeshandhaving en wederopbouw in Afghanistan.

Van 23 tot en met 25 oktober vond het 52ste congres van de Liberale Internationale plaats in Dakar, Senegal. De LIGN was ook dit keer met een ruime delegatie vertegenwoordigd. Het thema van het congres was Islam and the West – a Liberal View. Dit thema was eerder dat jaar in Casablanca, Marokko, voorbesproken. Gastheer was president Abdoulay Wade. De door de VVD/LIGN ingediende resolutie "Discouraging Anti-Americanism" werd, met enkele amendementen, door het congres aangenomen. De resolutie verwerpt het anti-Amerikanisme en roept op tot een multilaterale benadering van internationale problemen, waarin de noodzaak van actieve Amerikaanse betrokkenheid wordt onderkend. Hans van Baalen werd als vice-president van de Bureau (dagelijks bestuur) van LI in de eerste rond met een bijzonder grote meerderheid van de uitgebrachte stemmen herkozen. Annemie Neyts werd als president van de LI herkozen. De Nederlandse ambassadeur te Dakar, Drs A.H.F. van Aggelen, ontving de delegaties van VVD en D66 in diens residentie. Tijdens deze ontvangst vertelde hij over de democratische vooruitgang van Senegal in vergelijking met omliggende Afrikaanse landen.

Dinsdag 25 november had de LIGN de vice-premier en minister van Buitenlandse Zaken van België, Louis Michel in "De Witte" te Den Haag te gast. De heer Michel hield een inleiding over de Amerikaanse-Europese relatie en de rol van België voor en tijdens de Irak-oorlog. Michel gaf kritiek op het unilaterale optreden van de VS en het negeren van de VN. Wel gaf minister Michel toe dat de rol van de Verenigde Staten in de internationale politiek een onmisbare is en dat voorkomen moet worden dat de VS zich afzijdig houden.

In 2003 ontvielen aan de LIGN Liesbeth Brandenburg, oud-bestuurslid en oud-vice-voorzitter, en Eefje de Roo van Alderwerelt-Hoog, onder andere, oud-penningmeester van het International Network of Liberal Women (INLW). Beiden hebben veel aan het functioneren van de LIGN en de LI bijgedragen en behoorden tot de zeer actieven in onze kring. Zij blijven in onze herinnering levend. Eefje van Alderwerelt werd in de INLW als penningmeester opgevolgd door Margaret de Vos van Steenwijk.

Het LIGN-bestuur bestond in 2003 uit Hans van Baalen (voorzitter, tevens vice-president in het Bureau van de Liberale Internationale), Petra Hoving (vice-voorzitter), Eric Trinthamer (secretaris), Raymond van der Meer (penningmeester), Marc Kombrink (bestuurslid belast met communicatie), Monique Baardman (bestuurslid) en Tom Kuperus (qualitate qua lid namens de VVD). In 2003 telde de LIGN 246 leden.

16. Jaarverslagen Partijcommissies

16.1 Partijcommissie Binnenlandse Zaken

Samenstelling (leden en adviserende leden)

De heer Dr T Zwart, voorzitter, mevrouw Drs O F Scheidel, secretaris, de heer J J van Aartsen, de heer E R M Balemans, de heer W I I van Beek, de heer J D Berghuijs, de heer K W Th Berghuijs, de heer Mr D Bijl, de heer Mr M J J M Boelen, mevrouw M H E v d Broek-Brokkx, de heer C J M de Bruin, de heer C G A Cornielje, mevrouw Drs L E J Engering-Aarts, de heer Drs E J H S Flipse, de heer Drs J F M Gaillard, de heer Mr C M de Graaf, de heer Mr F H G de Grave, de heer Mr M A P van Haersma Buma, de heer Mr A Ph Hertog, de heer J J van Heukelum, de heer K Hialal, de heer Mr Drs A H Hoefakker, de heer Drs W K Hoekzema, mevrouw Mr C L Liebregs, de heer Mr R Luchtenveld, de heer Drs P J H M Luijten, de heer J Maaten, de heer H M Meijdam, mevrouw Drs M B A Molenaar, de heer Drs J G A Paans, de heer J C J J Peters, mevrouw Drs M Propstra, de heer J Rijpstra, de heer Drs J M Staatsen, de heer Drs F Z Szabo, de heer Mr Ing C van Tilborg, de heer A A de Veth, de heer Drs H J Th Wilmer en mevrouw P M van Wingerden-Boers.

Algemeen

De partijcommissie binnenlandse zaken levert vanuit drie overlegvormen een bijdrage aan de gedachtevorming en discussie binnen de VVD. Tot 23 september waren dit: de plenaire commissie, vier structurele werkgroepen en een stuurgroep. De werkgroepen hadden als aandachtsgebied: Constitutionele zaken en Koninkrijksaangelegenheden, Bestuurlijke inrichting/indeling, Inrichting lokaal en regionaal bestuur en Veiligheid (incl. rampenbestrijding).

De werkgroep Constitutionele zaken en Koninkrijksaangelegenheden kwam bijeen op 3 februari, 21 mei en 12 juni. Gezamenlijk met de werkgroep Inrichting lokaal en regionaal bestuur kwam zij bijeen op 20 maart. Werkgroep Bestuurlijke inrichting/indeling kwam bijeen op 18 februari, 17 maart 17 april (visiemiddag) en 8 september. De werkgroep Inrichting lokaal en regionaal bestuur kwam bijeen op 6 maart en 2 juni.

Na een evaluatie is besloten tot opheffing van de structurele werkgroepen en het bieden van de mogelijkheid tot instelling van ad hoc projectgroepen. Eind 2003 waren vier ad hoc werkgroepen ingesteld: Liberale Visie op de overheid, ICT en Overheid, Antilliaanse jongeren en koninkrijkszaken en gezamenlijk met de commissies Justitie en Politie: Veiligheid en Criminaliteitsbestrijding.

De partijcommissie kwam in 2003 vijfmaal bijeen op 28 januari, 8 april, 23 september, 28 oktober en 16 december. Op 2 december werd een aparte bijeenkomst gewijd aan het kiesstelsel. De frequentie van de vergaderingen is sinds de opheffing van de structurele werkgroepen verhoogd. Tijdens de vergadering van 23 september 2003 is afscheid genomen van drs. W.K. Hoekzema als voorzitter van de commissie. Dr T. Zwart is hem opgevolgd. In dezelfde vergadering is meegedeeld dat wvd. secretaris mw. drs. O.F. Scheidel het secretarisschap van mw. mr C.L. Liebregs had overgenomen. Mw. mr C.L. Liebregs vervult vanaf 23 september 2003 het plv. secretarisschap.

De stuurgroep draagt zorg voor de procesmatige aansturing van de partijcommissie en standpuntbepaling ten aanzien van actuele thema's indien advisering op korte termijn gewenst is. De stuurgroep bestaat uit de voorzitter, de secretaris en de plv. secretaris van de partijcommissie. Daarnaast nemen plaats de voorzitters en secretarissen van de opgeheven werkgroepen deel: H.M. Meijdam, mr Ing C. van Tilborg, drs J.M. Staatsen, J.D. Berghuijs, drs. E.J.H.S. Flipse en mr M.J.J.M. Boelen. De stuurgroep wordt tevens bijgewoond door leden van Eerste en Tweede kamerfractie. In 2003 kwam de stuurgroep zesmaal bijeen op: 20 februari, 20 maart, 28 april, 4 juli, 24 oktober en 4 december.

Werkzaamheden commissie

In 2003 zijn de volgende onderwerpen aan de orde geweest in de commissies en de werkgroepen / projectgroepen. Hieronder worden alleen de onderwerpen genoemd die hebben geleid tot een notitie, advisering aan de Kamerfracties o.i.d. De onderwerpen komen allen voort uit het jaarplan van de commissie voor 2003.

- Aanstellingswijze burgemeester (gekozen burgemeester)
- Wijziging kiesstelsel
- Visie op het Nederlands openbaar bestuur
- Dualisering
- Doelmatigheid binnenlands bestuur
- De gekozen burgemeester en de inrichting van het politiebestedel
- ICT en Overheid
- Liberale Visie op de overheid

- Antiliaanse jongeren en koninkrijkszaken
- Veiligheidsketen

16.2 Partijcommissie Justitie

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Mr M J J van den Honert, voorzitter, de heer E. Geldorp, secretaris, de heer M J van Basten Batenburg, de heer Mr D van der Bel, mevrouw Mr J C W Bogaards, mevrouw Mr A Broekers-Knol, de heer S Dekker, de heer P J M van Domburg, de heer Mr A J Donkers, de heer Mr G J de Graaf, de heer Mr J H A Hazelhoff, mevrouw A Hirsi Ali, de heer M Korteweg, de heer Mr R Luchtenveld, de heer Mr A M Manders, de heer Mr J M L Niederer, mevrouw F Örgü, mevrouw Mr M van Paridon, mevrouw D Regts, de heer Prof Dr U Rosenthal, de heer Mr J H F Schultz van Haegen, de heer Mr M Ph van Sint Truiden, de heer mr F Teeven, de heer drs A P Visser, de heer F M Visser, de heer mr O P G Vos, de heer mr drs F H H Weekers, de heer W Wiegersma en de heer R Zonneville.

Algemeen

De commissie heeft een voorzitter en een secretaris die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse sturing. M.i.v. de vergadering van 5 november heeft de secretaris zich om privé-redenen teruggetrokken. Zijn plaats is ingenomen door een ambtelijk medewerker van de Tweede Kamerfractie. Er zijn geen vaste subcommissies. Per onderwerp groeperen zich leden die vaak in een rechtstreeks contact met het betreffende Kamerlid een advies uitbrengen.

De commissie is bijeengekomen op 5 februari, 5 maart, 9 april, 7 mei, 4 juni, 3 september, 5 november en 3 december.

Werkzaamheden van de commissie

Tijdens de vergaderingen van de commissie zijn de volgende onderwerpen behandeld:

- WRR-rapport "De toekomst van de nationale rechtstaat"
- Algemene identificatieplicht
- Verbetervoorstellen strafrechtspraak
- Heroïneverstrekking door de overheid
- Vrouwenbesnijdenis
- Aanpak voetbalvandalisme
- Subsidiering voetbalclubs
- Commissie van den Haak / persoonsbeveiliging
- Legalisering van hard / softdrugs
- TBS
- Justitiebegroting
- Minimumstraffen
- Europees aanhoudingsbevel
- Jaarplan 2004

Voorzitter en secretaris hebben deelgenomen aan de discussiedag, georganiseerd door de 16 mei-groep "Burger en veiligheid" op 11 januari 2003.

Enkele leden hebben met het kamerlid Stef Blok gewerkt aan een plan van aanpak illegalen. Enkele leden hebben geadviseerd over het wetsvoorstel "vaststelling boek 7.13 BW". Met leden van de commissie Financien/EZ is gesproken over het onderwerp "corporate governance". Enkele leden hebben het kamerlid Wilders geadviseerd m.b.t. het wetsvoorstel inzake terroristische misdrijven. Enkele leden hebben een notitie over het onderwerp TBS het licht doen zien. Deze notitie is gebruikt bij de VVD-inbreng bij de Justitiebegroting. Drie leden participeren in de projectgroep versterking veiligheid en reductie van criminaliteit, een gezamenlijk initiatief van de commissies BZK, politie en Justitie.

Voorzitter en secretaris hebben op 16 mei tijdens de JAV de paralelsessie "De toekomst van de internationale rechtsorde" verzorgd.

16.3 Politie

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Prof Mr C D Schaap, voorzitter, de heer Drs G J Buth, secretaris, de heer Drs J M Alma, de heer Mr P de Baat, de heer J Brinkhuis, de heer K Brul, de heer C G A Cornielje, de heer D G J Fabius, de heer M L Hagen, mevrouw A Hirsi Ali, de heer H A Jansen, de heer E Jarmohamed, de

heer Mr J M Lenards, mevrouw Mr K Lodder, de heer Mr R Luchtenveld, de heer Drs J J Manusama, de heer P P J M Martens, mevrouw F Örgü, de heer J M L Pattijn, de heer Prof Dr U Rosenthal, de heer Mr E R Smits, de heer J Th J Drs Tonino, de heer Drs X E N Visscher, de heer Drs A P Visser, de heer Mr Drs S Wadman, de heer Mr Drs F H H Weekers en mevrouw Mr G van Zeben-de Vries.

Algemeen

De PC heeft een voorzitter en een secretaris plus voor beide een vervanger. Verder een subgroep internationale opsporing. Verder is er nog een samenwerkingsverband met de pc BiZa met betrekking tot toekomst burgemeester + politiebestedel en een samenwerkingsverband met de pc's Justitie en BiZa met betrekking tot veiligheid en criminaliteitsreductie. Er wordt momenteel nagedacht over een samenwerking met de PC Defensie.

Vergaderdata in 2003

PC politie: 4 feb, 25 mrt, 15 april, 13 mei, 17 juni, 2 sept, 7 okt, 4 nov, 2 dec.

WG toekomst bgm. en pol.bestel: 26 aug, 4 sept.

PG Veiligheid en crim.red: 18 dec.

Werkzaamheden van de commissie

Puntsgewijze opsomming van de behandelde onderwerpen in de commissie.

- Begrotingsbehandeling
- Terreur en informatie-uitwisseling
- Internationale opsporing
- Informatie-uitwisseling binnen politie/ICT en politie
- Toekomst politiebestedel
- Vrouwenhandel
- Rol lokale overheden bij aanpak criminaliteit
- Doorberekenen politiekosten bij evenementen
- Politiesterkte
- Prestatiecontracten korpsen
- MKB en criminaliteit
- Aanpak veelplegers
- Persoonsbeveiliging
- Nationaal Veiligheidsprogramma

Puntsgewijze opsomming van de bijzondere activiteiten / rapporten / notities door de commissie ondernomen en/ of uitgebracht.

- Notitie over Toekomst burgemeester en politiebestedel
- Artikel over toekomst politiebestedel in Liberaal Reveil
- Scenario's gekozen burgemeester en toekomst politiebestedel.

Bijzondere door de partijcommissie georganiseerde bijeenkomsten (b.v. parallelsessies) en uitgenodigde gastsprekers.

- Parallelsessie toekomst politiebestedel op AV van mei met bgm. Opstelten en Meijer en HovJ De Wit

16.4 Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking

Samenstelling (leden en adviserende leden)

De heer J Manheim, voorzitter, mevrouw mr L Chr van der Perk, secretaris, de heer J Arensman, de heer M J Braeken, de heer Mr H de Ceuninck v Capelle, mevrouw L L D van Deelen, de heer Drs D J D Dees, de heer J P Dirkse, de heer Drs E Dirksen, de heer A T S Dorhout, de heer Dr W F van Eekelen, de heer Drs A Geensen, de heer Mr G J de Graaf, de heer drs J P Heck, de heer Ir E L P Helsing, de heer Drs W K Hoekzema, de heer J J A S Houtenbos, de heer P P A I van der Kaaij, de heer Mr G P H Kreijen, de heer T Kuperus, de heer Drs H H J Labohm, de heer A W L van der Lee, de heer M E A Loudon, de heer Drs P J H M Luijten, de heer J Maaten, de heer Ir A D Maier, de heer K M Manusama, de heer Mr R H van der Meer, de heer Drs F M H Moquette, de heer E Offerhaus, de heer J G Pliester, de heer Prof Dr U Rosenthal, de heer Mr Drs M J M Ruhl, mevrouw Drs M J Sanders-ten Holte, de heer Mr A H J W van Schijndel, mevrouw Mr P Swenker, de heer M M B Toen, de heer M de Visser, de heer C G de Vor, de heer J C H Weijers, de heer Drs C J C G Widdershoven en de heer G Wilders.

Algemeen

De partijcommissie Buiza/OS wordt geleid door een triumviraat, bestaande uit voorzitter J. Manheim, vice-voorzitter E. Dirksen en secretaris L. van der Perk. De partijcommissie kent vijf clusters, namelijk : 1) Europa en transatlantische Betrekkingen (CETAR), 2) Midden-Oosten/vrede en veiligheid, 3) Verre Oosten 4) OS/Internationale economie/ Afrika/Latijns Amerika en 5) Oost-Europa.

De partijcommissie vergadert maandelijks, in wisselende Samenstelling (leden en adviserende leden): Als stuurgroep (d.w.z. triumviraat en clusterhoofden), Als themagroep (clusterhoofden en leden van een of twee clusters) Als plenaire groep (triumviraat, clusterhoofden en alle clusterleden)

In de eerste variant wordt de vergaderagenda bepaald door organisatorische en evaluatie-aangelegenheden, in tweede situatie wordt een bepaald land of thema gepresenteerd en uitgediept, de laatste optie maakt discussiemoeizaam, door de grote omvang van de groep, doch vormt een belangrijke bijdrage in het creëren van een stukje verbondenheid en commitment.

Aan de vergadering conform de derde optie wordt in het algemeen gestalte te geven, door een spreker uit te nodigen, na wiens betoog de mogelijkheid tot vragen stellen/discussie bestaat. De contacten in de clusters verlopen zowel per mail als in persoon. Van deze bijeenkomsten worden de notities verspreid, maar vergaderdata worden niet centraal bijgehouden en/of gestuurd.

In het jaar 2003 vonden de volgende bijeenkomsten plaats :

13 januari	plenair, thema : Cyprus
16 februari	stuurgroep en cluster Oost-Europa, thema : Polen
18 maart	stuurgroep en cluster Ontwikkelingssamenwerking, thema ; ontwikkelingen in de arabische wereld
15 april	plenair plus gasten uit andere commissies en andere buitenstaanders, thema : Irak
27 mei	stuurgroep, thema : organisatie
23 sept.	plenair, thema : Korea en non-proliferatie
21 oct.	plenair, thema : Europese defensiemacht in oprichting
18 nov.	stuurgroep en cluster OS
16 dec.	stuurgroep

Als additionele activiteiten valt te melden, dat een commissielid een bezoek bracht aan Uzbekistan, 1 lid was als verkiezingswaarnemer aanwezig bij de Doemaverkiezingen in Rusland en 2 leden waren deelnemer aan het ELDR congres in Amsterdam.

De commissie heeft, zoals al valt af te leiden uit de bovenstaande lijst, de volgende thema's behandeld en/of in notities verwoord:

- oplossing voor verdeeld Cyprus en toetreding van Cyprus tot de EU, spreker was de cypriotische ambassadeur
- Polen als nieuw toetredend EU-land, presentatie door de vice-voorzitter
- de oorlog in Irak, spreker was de huidige bewindvoerder in Irak
- Korea/non-proliferatie, presentatie door het cluster Verre-Oosten,
- de opzet van een Europese defensie macht, spreker de voormalige S-G van de WEU
- ontwikkelingen in de Arabische wereld, door clusterhoofd OS, n.a.v. de interventie van mevr. Hirsi Ali
- verdere punten voor zover op de kameragenda
- de politieke actualiteit
- Verder werd een bijdrage (workshop) geleverd aan de ALV in Noordwijk

16.5 Defensie

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer R Reitsma, voorzitter, de heer M van Drunen, secretaris, de heer A L E Arbouw, de heer Drs J C van Baalen, de heer E R M Balemans, de heer W I I van Beek, de heer J G Blom, de heer M P Dekker, de heer Dr W F van Eekelen, de heer T Ent, de heer A C Grinwis, de heer M Hage, de heer Drs W K Hoekzema, de heer L C van der Hulst, de heer Mr J R G Jofriet, de heer Mr P W Kanters, de heer F E van Kappen, de heer T Kuperus, de heer R F Landsbergen, de heer J Maaten, de heer J G

van der Meulen, de heer Prof Dr Ir D R Muntslag, de heer Drs P C J Neuteboom, de heer Mr R C Nulkes, de heer J W Ort, de heer Dr R L Prevo, de heer Prof Dr U Rosenthal, de heer M D Valentijn, de heer Mr R J F M Veltman, de heer P I Mr Vermeulen, de heer R A G Vos, de heer R W H Vossen, mevrouw M A D Waalkens en de heer G Wilders.

Betreffende de Samenstelling:

De Defensiecommissie werd gedurende het jaar 2003 voorgezeten door Ruurd Reitsma, vice-voorzitter is Dennis Muntslag, de secretariële werkzaamheden werden verricht door Marcel van Drunen.

Structuur:

De Defensiecommissie kent een kerncommissie van zeven personen waarin alle krijgsmachtonderdelen vertegenwoordigd zijn. Daarnaast wordt een aantal werkgroepen of subcommissies opgericht. De poging om dezen op te richten twee jaar geleden is verwaterd, er is nu als strategie gekozen om eerst een raamwerk voor ons functioneren op te stellen en vervolgens naar behoefte de werkgroepen op te richten en aan het werk te zetten. Veel werk wordt er in de commissie dan ook verzet door gelegenheidscombinaties, hetgeen voor ons wel prettig werkt. De werkgroepen waren eind 2003 nog niet actief.

Werkwijze:

Met de nieuwe structuur van de partijcommissies en de partijvernieuwing werd ook de taak en werkwijze van de partijcommissie Defensie aanzienlijk veranderd. Het jaar 2003 hebben we mede gebruikt om hier onze weg in te vinden. Grotendeels beoogt de partijvernieuwing een soort openheid te creëren waarin plaats is voor open discussies. Daar kan de partijcommissie een rol in spelen, naast haar functie als adviseur voor partij, volksvertegenwoordigers en bewindslieden op het gebied van Defensie.

Er wordt van de commissie gevraagd om naar buiten te treden, en om dat goed te doen moest er allereerst overeenstemming worden bereikt over een visie op het beleid op het gebied van Defensie voor de komende jaren. We hebben ervoor gekozen hier geen dik rapport over te schrijven, maar een PowerPoint presentatie waarin puntsgewijs alle belangrijke onderwerpen aan bod komen. Door deze presentatie meerdere malen in verschillende gezelschappen te behandelen hebben we de hoofdlijnen redelijk helder op het netvlies. De presentatie moet in 2004 zowel dienen als uitgangspunt voor verder discussie binnen de commissie en met externen, als 'catalogus' waar werkgroepen binnen de commissie een onderwerp uit kunnen nemen dat voor verdieping in aanmerking komt.

Samenwerking kamerleden/bewindslieden:

Gedurende het jaar 2003 is de samenwerking met de kamerleden wisselend geweest. Dit had vooral te maken met het feit dat zij regelmatig in de kamer verwacht werden op hetzelfde tijdstip als onze vergadering plaatsvond. Het viel met name op dat de Eerste-Kamer leden een vracht aan ervaring en achtergrondinformatie meenamen (waarvoor dank) en de Tweede-Kamer leden goed konden aangeven waar de actuele discussie over ging (ook daarvoor dank). Over deze actuele zaken heeft de commissie vaak advies gegeven, ter vergadering of door middel van een schrijven van de hand van een ad-hoc werkgroep.

Toen eind 2003 de presentatie heldere vormen begon aan te nemen is er contact gezocht met minister Henk Kamp. Deze nam onze uitnodiging aan, waarna een bijzonder aangename en nuttige bijeenkomst plaatsvond met daarin open discussies over het beleidsterrein. De minister nam vervolgens het initiatief tot een voortzetting van dit contact, hetgeen in 2004 gestalte moet gaan krijgen.

Samenwerking andere partijcommissies:

De Defensiecommissie heeft een beleidsterrein dat uiteraard overlappingen heeft met andere partijcommissies. Om te zorgen dat de politieke lijn van de partij niet intern tegenstrijdig is moet er worden afgestemd met andere commissies. Tevens is het dan mogelijk om van de kennis en ervaring van andere commissies gebruik te maken, en andersom geldt dat natuurlijk ook. Het aangaan van deze dwarsverbanden is in 2003 nog niet gelukt, ondanks pogingen daartoe, ook van collega-partijcommissies. De hoofdoorzaak was het feit dat wij nog niet klaar waren met onze interne visievorming, daarnaast zijn er problemen geweest van personele aard.

16.6 Europese Zaken

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Drs M A J Knip, voorzitter, de heer R J J Martens, secretaris, de heer drs. W.P. Russchen (secretaris tot september 2004), de heer Mr Drs J.C. van Baalen, de heer Drs C C A Beels, de heer S E Bontenbal, de heer M P Boots, mevrouw Mr A Broekers-Knol, mevrouw K T Buchsbaum, de heer Drs A E Daniels, de heer Drs D J D Dees, de heer Dr W F van Eekelen, de heer W A Eschauzier, de heer E Esmeyer, de heer Drs M A Esseboom, de heer Drs E R van de Haar, de heer R J van Haaren, de heer J J van Heukelum, de heer Drs W K Hoekzema, de heer J C mr Jonker, de heer Ir T Kaastra, de heer J J Kamp, de heer C R Klimbie, de heer M P E V Konings, de heer T S Koster, de heer J Maaten, de heer Mr A M Manders, de heer H W Mojet, de heer ir J Mulder, de heer J Oldenbroek, de heer R van Onkelen, de heer drs M V Pistecky, mevrouw Dr P C Plooi-j-van Gorsel, de heer Drs W T Russchen, mevrouw Drs M J Sanders-ten Holte, mevrouw drs M N Schiphorst, de heer Drs P J J Sprenger, de heer drs F M Sterk, de heer Drs H Tent, de heer Prof Mr P J Teunissen, de heer Mr H J Touw, de heer H Veijer, de heer Ing A H Vermeer, de heer J P Vos, de heer Mr J G C Wiebenga, de heer Drs F A Wijsenbeek, en mevrouw A Wissink.

2003 was een enerverend jaar voor de Partijcommissie Europese Zaken. In dit jaar stond het werk van de Partijcommissie Europese Zaken in het licht van de EU Conventie waarin de Europese grondwet werd voorbereid.

De Partijcommissie heeft via een aantal clusters het werk verdeeld, waarbij de indeling van deze clusters gericht is op de verschillende aspecten die in de EU-Conventie speelden. De indeling van clusters was als volgt:

- Institutionele zaken
- Juridische en binnenlandse zaken
- Financieel-economische en budgettaire zaken
- Structuurfondsen en gemeenschappelijk landbouwbeleid
- Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid
- Subsidiariteit

Door de clusters zijn op de diverse onderwerpen stukken geproduceerd. Deze stukken betroffen onder meer het gemeenschappelijk buitenlands beleid; de kansen voor een gemeenschappelijk defensiebeleid, het structuurfondsen- en landbouwbeleid, een visie op institutionele aspecten van de EU. Deze stukken vormden op zichzelf staande papers maar fungeerden tevens als bouwstenen voor een uiteindelijk kort en bondig advies van de partijcommissie ten behoeve van de Inter-Gouvernementele Conferentie over de EU-grondwet. De stukken werden niet altijd met eenstemmigheid door de partijcommissie geaccordeerd. In een enkel geval is per stemming (via e-mail) nagegaan of een meerderheid het betreffende stuk kon onderschrijven.

De partijcommissie heeft in haar totaliteit 6 keer vergaderd, nl. op 3 feb, 15 april, 23 juni, 9 sep, 27 okt, 8 dec. Tijdens deze vergaderingen vonden zeer levendige discussies plaats; steeds bleek dat Europa sterk verdeelde meningen binnen de VVD kan teweegbrengen. Een keer is de vergadering benut voor een presentatie over het financieel EU-kader en het Nederlands cohesiebeleid m.b.t.

structuurfondsen. Binnen de verschillende clusters is nog een groot aantal keren vergaderd; daarbij speelde e-mail wisseling van conceptstukken en andersoortig overleg ook een grote rol.

In beperkte mate vond er m.n. vanuit de clusters contact plaats met andere partijcommissies. Zo had het cluster Structuurfondsen en GLB veel contact met de partijcommissie Landbouw, hetgeen resulteerde in een gezamenlijk advies.

Een belangrijk evenement betrof een parallelsessie tijdens de JAV in Noordwijkerhout, in mei 2003. Deze had als onderwerp "De toekomst van EU na Irak". In een forum, voorgezeten door de secretaris van de partijcommissie, werd aan de hand van stellingen gediscussieerd tussen de heren van Baalen en Maaten, en op speciale uitnodiging, de heer Koenders van de PvdA. Ruim 100 deelnemers namen op actieve wijze deel aan deze parallelsessie.

Verder is op 27 september te Ermelo het advies van de partijcommissie inzake de Conventie aan de deelnemers van de Partijraad gepresenteerd. Het betrof een advies op kernpunten waar de commissie eenduidig was en een korte uiteenzetting met een verdeeld advies op die punten waar de commissie geen eenduidigheid had kunnen vinden.

16.7 Financieel Economische Zaken & MKB

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Drs C Oudshoorn, voorzitter, de heer R Smit, secretaris, de heer Drs J C van Antwerpen, de heer Ch B Aptroot, de heer Mr.H A Arnoldy, de heer E R M Balemans, de heer Dr C P van Beers, de heer Mr.G J J Biermans, de heer C den Blanken, de heer Drs S A Blok, mevrouw Drs B den Boer, de heer A P den Butter, de heer Mr Drs P C J Collignon, mevrouw mr M P M Coojmans, mevrouw I dezentje Hamming-Bluemink, de heer Drs H E G D Dunsbergen, de heer H Faas, de heer H M A Fermont, de heer Drs B C J van Gils, de heer Mr F H G de Grave, de heer E Hoek, de heer Ir P H Hofstra, de heer A M C A Hooijmaijers, de heer Mr H R C Huygens, de heer J Th de Jongh, de heer Ir N G Ketting, de heer J C Kragt, de heer P de Krom, de heer J A Kuijper, de heer drs M E Leeuwen, de heer drs R E van der Linde, de heer Drs P J H M Luijten, de heer J Maaten, de heer H W van Manen, de heer J F B Masselink, de heer G H Meesman, de heer E Meyer, de heer E Michgelsen, de heer ir J Moerkerken, de heer ir J Mulder, de heer Mr Th A van Nierop, de heer C G J van den Oosten, de heer Ir W K A Pels, de heer E E W L Philips, mevrouw Dr P C Plooi-van Gorsel, de heer Mr J H de Pont, de heer Jhr Mr A A Roell, de heer E A W van der Sande, de heer Drs D Schiphorst, de heerlr J C J Schlosser, de heer W M Simon, de heer Dr O C H M Sleijnen, de heer G A de Smidt, de heer Drs F Z Szabo, de heer C Verheij, de heer R E Vermeulen, de heer J J Visser, de heer Drs J B A M van Xanten, de heer W Ytsma, de heer G Zandsteeg, de heer Ing B J van der Zijl en de heer A L Zijlstra.

Structuur:

De partijcommissie bestaat uit een Stuurgroep van circa 10 leden en 3 werkgroepen met in totaal 60 leden, waarvan naar schatting 25 actief. Secretaris en voorzitter van werkgroepen zitten in Stuurgroep alsmede enkele actieve werkgroepleden en de Voorzitter en Secretaris van de Landelijke Commissie.

Vergaderfrequentie:

Gedurende 2003 is door de Stuurgroep 10 maal vergaderd, waarvan 9 maal in het Tweede Kamergebouw. Waar mogelijk wordt vergaderd op de 3^e dinsdag van de maand (behalve in september, wanneer op de 2^e dinsdag wordt vergaderd).

De vergaderfrequenties van de drie subgroepen en daaruit geformeerde projectgroepen wisselen. Subgroep A: Pensioenen en Vergrijzing, Subgroep B: Marktordening en Netwerksectoren Subgroep C.: Innovatie en Productiviteit.

Subgroepen B en C vergaderen tenminste iedere maand (B:2^e dinsdag; C:4^e dinsdag). De vergaderfrequentie van A is wisselend. Binnen A wordt door een tweetal projectgroepen (Pensioenen; Stabiliteitspact) regelmatig vergaderd.

Parallelsessies:

Gedurende 2003 zijn door de partijcommissie twee parallelsessies georganiseerd op Landelijke Algemene Vergaderingen. De 1^e parallelsessie werd georganiseerd op 16 mei en had als titel 'Marktwerking, Liberalisering en Privatisering'. De 2^e parallelsessie werd georganiseerd op 28 november en had als titel 'De liberale visie op de economie in 2020'.

Adviezen & contacten met adviserende leden:

A:

- De notitie 'Van pensioenproblematiek naar pensioenpolitiek', is meermalen onderwerp van gesprek geweest met Bibi de Vries en Mark Rutte; zal 19 januari besproken worden met Gerrit Zalm en doorgestuurd aan de adviserende leden.
- De notitie 'Hervorming van het Stabiliteit- en Groeipact (SGP) in de Europese Unie' is begin 2004 besproken met Frank de Grave en zal binnenkort worden doorgestuurd naar de adviserende leden.

B:

- De notitie 'Marktordening, Liberalisering, Privatisering en Regulering Hoe verder?' is gebruikt als basis voor een parallelsessie (zie boven) en doorgestuurd naar het Hoofdbestuur en de gehele kamerfractie. De notitie geeft handvatten voor het beoordelen van privatiserings- en regulerings / liberaliseringsprocessen.

C:

In 2003 heeft de adviesgroep Innovatie en Productiviteit gewerkt aan de volgende stukken:

- Innovatienota
- Technostarters met WBSO in de knel
- Innovatie ter stimulering van de kenniseconomie
- Ondernemersklimaat

Uiteindelijk is 1 stuk doorgestuurd: een advies ten aanzien van een variant op de WBSO voor technostarters "Technostarters met WBSO in de knel".

16.8 Belastingen

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Prof Mr Chr J Langereis, voorzitter, de heer Mr Drs P H Schonewille, secretaris, de heer Ch B Aptroot, de heer E R M Balemans, de heer Mr J J van Bergen, de heer D D M Bos, de heer M Clercx, de heer H J C van Erdelen, mevrouw M Fisser, de heer Mr Drs R M J M de Greef, de heer Ir P H Hofstra, de heer H Hop, de heer Mr M P H Jonker, de heer Drs Th J Keijzer, de heer Ir N G Ketting, de heer prof dr H A Kogels, de heer E A Koning, de heer Mr H E Koning, mevrouw Mr L Koster, de heer Mr A M Manders, mevrouw I E J Muys, de heer Mr W A P Nieuwenhuizen, de heer Mr C D E J Nijman, de heer Drs W H E van Ommeren, de heer Drs G M P Recter, mevrouw Mr E A S Rommel, de heer R Rozekrans, de heer Mr M P M van de Ven, de heer Mr P H F G Verhaegh, de heer P Vossenbergh, de heer Drs A H M Vredenburg en de heer Mr B Westendorp.

Vergaderfrequentie:

De Commissie is per saldo uitgebreid van 27 naar 30 leden en kwam zes keer bijeen. Om de maximale output uit de commissie te halen, en om de motivatie en betrokkenheid van de leden zoveel mogelijk te bevorderen wordt sinds het zomerreces altijd plenair vergaderd. Deze wijziging heeft het beoogde effect gehad. De leden hebben met grote inzet gewerkt. De structuur van werk- en ad hoc groepen is gehandhaafd.

Werkwijze:

- De eerste helft van het jaar verliep rommelig, doordat er door de regeringsvorming en de verkiezingen voor de Eerste Kamer geen vaste adviserende leden waren. Sinds september loopt de advisering als een trein, dankzij de bijzonder goede samenwerking met Ineke Dezentjé Hamming (en haar assistent Bart de Liefde) en Charly Aptroot uit de Tweede Kamer, en Ger Biermans uit de Eerste Kamer. De contacten met Toine Manders (EP) waren het hele jaar goed.
- Continue punten van aandacht waren het (niet-)functioneren van de kennisgroepen binnen de belastingdienst en de internationale concurrentiepositie van Nederland. Nederland verliest ten opzichte van haar concurrenten, en die trend is voorlopig nog niet gekeerd. Relatief veel internationaal opererende bedrijven brengen hun financieringsfunctie over naar Zwitserland, dat geen last heeft van de bestrijding van schadelijke belastingconcurrentie binnen de Europese Unie. Dit leidt tot het verlies van veel hoogwaardige werkgelegenheid.
- De Commissie heeft kamervragen aangeleverd over de fiscale aspecten van het wetsvoorstel personenvennootschappen, de standaardvoorwaarden voor de teruggang van BV naar eenmanszaak, artikel 12 van de wet op vennootschapsbelasting (Vpb), de verruiming terugwerkende kracht aangaan fiscale eenheid Vpb, het aangiften-verwerkingsproces, de opstapmethode voor de dividendbelasting en een BTW-wetswijziging inzake facturatie.
- Er is advies gegeven over de beperking van de hypotheekrenteaftrek, WALVIS, Bosal, de bijtelling voor privé-gebruik-auto, het APA/ATR beleid, de behandeling van het belastingplan 2003, en over de fusierichtlijn, de moeder-dochterrichtlijn en de intrest en royaltiesrichtlijn (aan Toine Manders). Er is een advies uitgebracht over de Concernfinancieringsmaatschappij aan Pieter Hofstra en Minister Hoogvorst.
- Er is een amendement gemaakt op de tegenbewijsregeling in de thin-capregeling. Er zijn twee amendementen ingediend op het ELDR verkiezingsmanifesto, inzake de belastingparagraaf en inzake de Europese Vennootschap.
- Met een idee uit de Commissie om de belastingaangifte van 65-plussers te vereenvoudigen haalde Ineke Dezentjé veel positieve pers.
- De breedheid en kwantiteit van kamervragen, adviezen en amendementen geven aan dat de commissie goed heeft gefunctioneerd in 2003.

16.9 Sociale zaken en Werkgelegenheid

Samenstelling (leden en adviserende leden):

Mevrouw A Tijdhof-Hofsteden, voorzitter, de heer H G M Focke, secretaris, mevrouw C M Angevaren, de heer Ch B Aptroot, de heer Mr R G Brood, de heer Mr P T A M Hanraets, de heer M S Heekelaar, de heer Drs H J Herbert, mevrouw A Hirsi Ali, de heer M C Hoekstra, mevrouw Drs. Y Hoekstra, de heer Mr M A Houtzager, de heer K Jalving, mevrouw E Kalsbeek-Schimmelpenninck, de heer P Kooij Jr, de heer R D J Kouwenhoven, mevrouw Mr S M H van der Laak, de heer Mr A M Manders, de heer G A M van Meerveld, de heer Ing R A Mees, de heer J J van der Meulen, de heer drs J Minderhoud, mevrouw F Örgü, de heer F J Perquin, de heer R Potsdammer, de heer Drs J R A Raasveld, de heer Mr G J J Rensink, mevrouw drs N Rezwani, de heer C J M Ruys, de heer Mr J M Sluys, mevrouw Mr C C L Stichter, mevrouw Mr P Swenker, de heer Drs J A Vaas, de heer H S Veldman, mevrouw T Venrooy-van Ark, de heer A Verkaik, de heer Drs H J P Vogels, mevrouw Mr B M de Vries, de heer Mr Drs F H H Weekers, de heer M C J de Wildt en de heer J H B M Wolthuis.

Structuur van de commissie::

De partijcommissie bestaat uit een stuurgroep en enkele werkgroepen met totaal circa 25 leden.

De stuurgroep wordt gevormd door een voorzitter en een wnd. voorzitter, een secretaris en een wnd. secretaris, alsmede door de voorzitters van de werkgroepen.

Het gaat hier om de volgende werkgroepen:

- ABW, WW en Toeleiding
- WAO, stelsel en reïntegratie
- Ziekteverzuim, zorg en preventie
- Arbeidsrecht, arbeidsvoorwaarden en pensioenen

De werkgroepen komen in wisselende Samenstelling (leden en adviserende leden) bijeen, waarbij het ook mogelijk is dwarsverbanden te leggen tussen de werkgroepen.

De werkgroepen kennen geen vaste bijeenkomstfrequentie, veel gebeurt via mailverkeer tussen groepsleden onderling.

De stuurgroep:

Met uitzondering van de maanden juli en augustus heeft de stuurgroep maandelijks vergaderd.

In september heeft de stuurgroep haar werkwijze geëvalueerd. De belangrijkste besluiten die daarbij genomen zijn:

- Samenvoeging van de werkgroepen WAO c.a. en Ziekteverzuim c.a. tot de werkgroep Arbeidsverzuim.
- Via de voorzitter en de secretaris zal meer samenwerking met de politieke bestuurders nastreefd worden.
- In de voorbereiding van alle plenaire bijeenkomsten zal expliciet getoetst worden aan liberale beginselen en er zal een specifieke thema-avond voorbereid worden die handelt over een liberale visie op het sociale zekerheidsworkveld. (febr. '04)

Plenaire bijeenkomsten:

De partijcommissie heeft plenaire themabijeenkomsten belegd.

- In maart werd de Wet Werk en Bijstand behandeld.
- In juni vond een thema-avond plaats over het al dan niet verbindend verklaren van CAO's.
- In oktober was het thema arbeidsverzuim.

Bij deze thema's werden steeds externe sprekers uitgenodigd, te weten resp. mw. Bieshaar (dir. Sozawe Den Bosch), dhr. Versteeg (voorzitter van de Algemene Werkgevers Vereniging Nederland) en dhr. Hoogduin (HSK)

Bijzondere activiteiten:

- De partijcommissie heeft workshops verzorgd tijdens de bestuursdag in Luntenen.
- Deze hadden tot doel met name gemeentelijke bestuurders uitleg te geven over hun rol en mogelijkheden aangaande de Wet Werk en Bijstand. Daarbij waren in een forum gevraagd dhr. Timmermans (Rvb. CWI), dhr. Geerling (zelfst. adv. soc. zekerheid) en dhr. Spigt (wethouder Dordrecht).
- Voorts is in samenwerking met de 16-mei-groep een bijdrage geleverd aan parallelsessies tijdens de Algemene Vergadering in Veldhoven.
- Het verband tussen liberalisme en sociale zekerheid/sociaal beleid werd hierin uitgediept.

- Uit de partijcommissie is iemand afgevaardigd om in een forum deel te nemen aan een bijeenkomst over de WWB ten behoeve van de gemeenteraad in Leiden.
- De producten van de partijcommissie, vnl. betrekking hebbend op de themabijeenkomsten, staan te lezen op de website; De partijcommissie heeft meegedaan aan de pilot die hierop betrekking heeft.
- Aan de Haya van Somerenstichting hebben we gemeld bereid te zijn op verzoek in het land voorlichting te geven over de WWB, waar overigens geen gebruik van is gemaakt.

16.10 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Ir H Pluckel, voorzitter, de heer J A J Verheijen, secretaris, de heer F T J M Backhuijs, de heer Ing L M de Beer, mevrouw M Bierman-Beukema Toewater, de heer ing M de Boer, de heer Drs H P G de Boer, mevrouw Ir E A de Boer, de heer Mr P Boerenfijn, de heer Drs A Boone, mevrouw S Boorsma-Terpstra, de heer Dr Ir W W Buunk, mevrouw W derks-van Ketel, de heer G G P Droge, mevrouw H M C Dwarshuis-van de Beek, de heer Ir A L M van Eekelen, de heer Ir M E Enderman, de heer J M Geluk, mevrouw Ir E J Groosman-vd Brandhof, de heer I A M ten Hagen, de heer Ing L Hardenberg, de heer Ir P H Hofstra, de heer R W P E Housmans, mevrouw mr A C J Humalda-Blok, mevrouw Mr A C J Humalda-Blok, de heer J L van Kerkvoort, de heer M W Kerremans, de heer Ir N G Ketting, mevrouw A M R Klijn, de heer Ing R G Koning, de heer P de Krom, de heer Drs R de Maaijer, de heer J M Meulenkamp, de heer Drs L W Nooteboom, de heer C G J van den Oosten, de heer Ir K N Ottervanger, de heer Drs A Passenier, mevrouw Mr M E C Pernot, de heer Ir B P van der Schans, de heer Drs M Schoenmaker, de heer M C Schraver, de heer Drs T J Smit, de heer F H A Smit, de heer Drs G J E van der Snoek, mevrouw Drs S J Somberg, mevrouw R Spermon-Marijnen, de heer Dr Mr T G Tan, de heer G H J Waanders, de heer H C Weidema, de heer Drs J D Westendorp, de heer Drs Th L N Weterings, de heer Mr L A Wieringa en mevrouw Drs A A Zwierstra.

De structuur van de partijcommissie:

De commissie kent een plenaire vergadering en 3 werkgroepen:

- wonen/ volkshuisvesting
- ruimte, stad en platteland
- instrumentarium

In de werkgroepen worden adviezen voorbereid, die vervolgens in de plenaire vergadering worden besproken. Uitsluitend via de plenaire vergadering kan een advies aan de TK- en EK-leden of aan de partij gegeven worden.

De vergaderfrequentie:

De commissie is plenair 3 maal bij elkaar geweest in 2003. De werkgroepen zijn gemiddeld ook 3 maal bij elkaar geweest. Voornaamste reden is de verkiezingen en daarop volgende kabinetsformatie.

Werkzaamheden van de commissie:

- Fundamentele Herziening wet op de ruimtelijke ordening
- Planschade ex. Art 49 WRO
- Huurbeleid 2005-2015
- Liberale prioriteiten RO 2003-2007
- Hoofdlijnenakkoord op gebied RO
- Werkbare regels/Deregulering

Bijzondere activiteiten:

- De commissie heeft tijdens de jaarlijkse algemene vergadering **op 17 mei een zeer goedbezochte parallelsessie** georganiseerd. Minister Henk Kamp heeft daar zijn werk aan de herziening van de Nota Ruimtelijke Ordening toegelicht evenals het Hoofdlijnenakkoord "Meedoen, meer werk, minder regels". Pol de Beer lichtte het advies van de partijcommissie toe om de woningbouw over te laten aan de gemeenten binnen ruime provinciale kaders. Algemene tendens van de discussie: geef duidelijkheid op hoofdlijnen uit Den Haag en laat de rest over aan de democratisch gekozen gemeenten en provincies. Dit zal helpen het inmiddels ernstig opgelopen woningtekort tot 2010 in te lopen door middel van een inhaalslag en te voldoen aan de wensen naar kwaliteit en een betere prijs/kwaliteit verhouding.

- Op **23 september** was er een kennismakingsdiner met de minister en de partijcommissie op VROM. Ook een aantal Eerste en Tweede Kamerleden namen hieraan deel. Daar lichtte de minister haar prioriteiten voor deze regeerperiode toe. Zij vroeg de commissie concreet har te adviseren over het toekomstig huurbeleid.
- In samenwerking met de Bestuurdersvereniging is op **8 november** met medewerking van Minister Sybilla Dekker een goedbezochte parallelsessie van een hele ochtend georganiseerd. De minister presenteerde haar voorstellen over de toekomst van het huurbeleid en reageerde positief op het voorafgaand door de partijcommissie afgegeven advies daarover. Vervolgens werd het concept "Nationale Campagne Bouwen en Landschap" besproken.

16.11 Partijcommissie Milieuhygiene

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer R W Leegte, waarnemend voorzitter, de heer M. Schraven, secretaris, de heer Mr Ing K van den Berg, mevrouw M Bierman-Beukema Toewater, de heer Ir J Boeve, de heer R P G Bosma, de heer ir.ing K. Brandse MBA, de heer Ir N G Ketting, de heer Mr W Koegler, de heer P de Krom, de heer J Maaten, de heer J P G A Plantinga, de heer G J A Sigmond, de heer W P van Stockum, de heer Drs G A de Vrey, de heer Ir J G ten Wolde en de heer Ir L J Zwierstra.

Algemeen:

De partijcommissie Milieuhygiene kent geen subcommissies. De commissie heeft in 2003 tien keer vergaderd.

Werkzaamheden van de commissie:

- De commissie heeft zich in het jaar 2003 bezig gehouden met: Discussie rond de nota nuchter omgaan met risico's, advisering t.b.v. politieke vertegenwoordigers; het bouwbesluit; het voorzorgsprincipe; de handhaafbaarheid van de milieuwetgeving; Daarnaast heeft de commissie een aantal thema's gedefinieerd die continue gevolgd worden; Energie, Risico, Duurzaam milieubeleid, Water, Emissiehandel, Luchtkwaliteit, Afval, Handhaving.
- De gezamenlijke vergaderingen met de adviescommissie voor landbouw en die voor ruimtelijke ordening zijn in 2003 niet voortgezet.
- In november heeft de commissie een werkgesprek gehad met de minister van VROM, mevrouw Sybilla Dekker. Naast inhoudelijke thema's is gesproken over de samenwerking met de partijcommissie.

16.12 Landbouw en Visserij - Natuurbeheer

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Ir J C Boxem, voorzitter, de heer D A M Risseeuw, secretaris, de heer F Ampt, de heer Ir J Beenakker, de heer Drs Ing R Bos, mevrouw P J Bouvy-Koene, de heer F A de Gelder, de heer J M Geluk, de heer Drs H van Ginkel, mevrouw T T M de Groot, de heer Ing G J van den Hengel, de heer J J van Heukelum, de heer J P C van Hoven, de heer Ir M J B Jansen, mevrouw E Kalsbeek-Schimmelpenninck, de heer G C van 't Klooster, de heer Ir E J Luitjens, mevrouw A A M van Merkerk, de heer R Muilenburg, de heer ir J Mulder, de heer E W van der Oest, de heer C G J van den Oosten, de heer G J Oplaat, de heer Drs J J Ramekers, de heer C D Roele, mevrouw J F Snijder-Hazelhoff, de heer A W Stapel, mevrouw Ir M A J Timmermans, de heer J Twerda, de heer J A Verhoeven, de heer ing A H Vermeer en mevrouw M Verploeg-Verploegh.

Werkwijze van de Commissie:

De Partijcommissie LNV heeft door middel van de volgende activiteiten inhoudelijk bijgedragen aan het beleid van de VVD door:

- het inhoudelijk en strategisch adviseren van de leden van de Eerste en Tweede Kamer en het Europe Parlement op thema's voor de korte en lange termijn,
- het sinds medio 2003 organiseren van maandelijkse werkbezoeken aan de provincies om met leden en kiezers te discussieren over thema's die hen direct raken,
- door middel van korte rapportages van thema-werkgroepen een verdieping geven aan strategische onderwerpen,
- het organiseren van een minisymposium en een thema-workshop tijdens de JAV.

Behandelde hoofdthema's:

De volgende onderwerpen zijn in het jaar 2003 door de Partijcommissie het meest indringend besproken:

- Voorbereiding besluiten Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en nationale implementatie. Het vinden van een juiste balans tussen een geleidelijke liberalisering enerzijds en het behoud van een primaire agrarische sector + agribusiness anderzijds is de hoofdrichting.
- Regeerakkoord en begroting inzake LNV. De ambitie die spreekt uit de landbouwbegroting baart enige zorg. Financiële kaders zijn verder niet altijd helder; zeker niet als gezien wordt de aankoopambities voor de EHS enerzijds en de budgettaire implementatie anderzijds. Inzake kennisontwikkeling en kennisoverdracht bestaat zorg over voldoende stimulansen voor het agribusinesscomplex.
- Gewasbeschermingsmiddelenbeleid. De Commissie is groot voorstander om binnen verantwoorde milieukaders een voor de praktijk (eindelijk) een daadkrachtig en eenduidig uitvoeringbeleid te realiseren.
- Natuurbeschermingswet, Vogel- en Habitatrichtlijn en nationale uitwerking en hun relatie tot de Wet Ammoniak en Veehouderij, reconstructie en de invulling van de Ecologische Hoofdstructuur. Voor de Partijcommissie zijnde volgende uitgangspunten steeds leidraad geweest: realistische aankoopdoelstellingen voor EHS zonder onverantwoorde claims, behoud van bedrijfsontwikkelingsmogelijkheden daar waar het kan, aanwijzen van gebieden waar bescherming van Habitats die ook daadwerkelijk meerwaarde hebben zonder brede beschermingszones en heldere en eenvoudige inspraakprocedures.
- Ontwikkeling van de Vogelpestepidemie en het te voeren beleid. Met name is gesproken over de beste te voeren uitroeisstrategie in relatie tot risico en economisch belang van de sector.
- Deregulering. Het verlichten van de administratieve last voor de individuele ondernemers is een belangrijk doel voor de Partijcommissie. Vooralsnog is op een aantal hoofdthema's ter zake (mineralenbeleid, vele subsidieregels) onvoldoende concrete voorstellen gedaan; de Partijcommissie heeft in werkgroepverband concrete voorstellen ontwikkeld.
- Relatie EU-Nitraatrichtlijn, derogatie Nederland, en uitwerking beleidsinstrumentarium in Nederland. De Nederlandse inzet concentreert zich teveel op behoud van Minas, gekoppeld aan hoge derogatie-eisen voor de melkveehouderij. Een evenwichtige aandacht voor alle sectoren, gekoppeld aan meer eenvoud in de uitvoering is noodzakelijk.

Bezoeken aan de provincies:

Tijdens de bezoeken zijn de volgende hoofdthema's bediscussieerd:

Overijssel: Ruimtelijke Ordening in relatie tot EHS, WAV, Vogel- en Habitatrichtlijn, etc

Noord-Brabant: Aanpassing Wet Ammoniak en Veehouderij naar aanleiding van motie Schrijver-Pierik, Gelderland: Eiwitcorridor, Food Valley, Poultry Valley.

Voor 2004 zijn reeds twee bezoeken aan Zuid-Holland (Ruimte voor de Glastuinbouw, Melkveehouderij), Friesland (Veenweidegebied) en Zeeland (Visserij) geland.

Organisatorische zaken:

Mevrouw J. Snijder - Hazelhof was voorzitter van de Partijcommissie LNV gedurende de eerste helft van 2003. Na gekozen te zijn tot lid van de Tweede Kamer is zij na de zomer opgevolgd door de heer J. Boxem.

Gedurende 2003 zijn toegetreden tot leden van de Commissie de heren Van der Oest en Ampt. De heren Varekamp en Aptroot zijn teruggetreden als adviserend lid en mevrouw Snijder en de heer J. van Heukelum zijn als adviserend lid toegetreden.

16.13 Verkeer en Waterstaat

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Mr P A Nouwen, voorzitter, de heer Drs L H M Osterholt, secretaris, mevrouw C M van der Ark, mevrouw M Bierman-Beukema toewater, mevrouw Drs J de Blécourt-Maas, de heer Drs J H L Borghuis, de heer Mr G J Bos, de heer R P F Brekelmans, de heer W Damme, mevrouw I Dezentje Hamming-Bluemink, de heer J N M van Eekeren, mevrouw D Eikelenboom, de heer J M Geluk, de heer Mr G J de Graaf, de heer Mr G G van Hasselt, de heer Drs W K Hoekzema, de heer Ir P H Hofstra, de heer Mr A Holtland, de heer Ing A W M van de Hulsbeek, de heer Ir J H Jansen, de heer Drs R M van Kooy, de heer P de Krom, de heer Ir F J M Lambregts, de heer Mr R Luchtenveld, de heer Ir M W Ludema, de heer Ir F C Marckmann, de heer G Meijer, de heer C G J van den Oosten, de

heer Drs Ing H J L Ridderbos, de heer R J Roos, de heer W de Ruiters, mevrouw J F Snijder-Hazelhoff, de heer Mr H P Talsma, de heer ing A H Vermeer, de heer R E Waterman, de heer Mr F J D Wiering, de heer J W van Wijck en de heer Mr G H N L van Woerkom.

Algemeen:

Het was een boeiend parlementair jaar. De ontwikkelingen rond het Kabinet Balkenende I en de verkiezingen voor de Tweede Kamer alsmede de lange informatieperiode lieten ook de werkzaamheden van de partijcommissie niet onberoerd. Formeel werd de partijcommissie per 22 januari ontbonden. Na de verkiezingen werd de commissie in de oude Samenstelling (leden en adviserende leden) opnieuw benoemd en zo kwam het dat de partijcommissie niet bij elkaar is gekomen in het eerste deel van het verslagjaar.

Vergaderfrequentie:

De partijcommissie vergaderde in het afgelopen jaar in de voltallige Samenstelling (leden en adviserende leden) op 20 mei, 3 september en 23 oktober. De vergaderingen vonden steeds plaats in een van de zalen van het gebouw voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De onderwerpen die het afgelopen jaar door de commissie in vergaderingen werden besproken zijn

- Rijksbegroting 2004 (hoofdstuk XII) en het Infrastructuurfonds
- Het nationale wegennet in relatie tot én de MIT problematiek, én de begroting voor 2004 van het ministerie van Verkeer en Waterstaat;
- Spoedwet wegverbreding
- Rapport Commissie mobiliteitsmarkt A4 (Commissie Luteijn)
- Deltaplan grote rivieren
- Waterbeheer, waterberging en waterkwaliteit in Nederland;
- De havenrichtlijn in Europa;
- Europese positie binnenvaart
- Europese voorstellen voor liberalisering van loodsdiensten in de haven
- Electronisch betalen voor wegvervoer, mede naar aanleiding van de "Maut" in Duitsland
- Liberalisering van overheidsbedrijven als algemeen thema;
- Wet Personenvervoer 2000 (WP 2000) en zijn uitwerking op de openbaar vervoersontwikkelingen in Nederland;
- Spoorwegwet en concessiewet personenvervoer per spoor;
- Plannen voor een Europees Vervoers Netwerk;
- Inbreng van de partijcommissie voor het verkiezingsprogramma 2003-2007;
- Prioriteiten voor een liberaal Verkeers en Vervoersbeleid, in aanloop naar de Rijksnota's *Ruimte* en *Mobiliteit* die in 2004 verwacht worden;
- Opstellen van het rapport Verkeer Verbonden (zie ook werkwijze van de commissie)

Werkwijze van de commissie:

Op voorstel van de voorzitter van de commissie, de heer mr P.A. Nouwen, werden er gedurende het verslagjaar vijf functionele groepen gevormd, die ieder op het eigen beleidsterrein een aantal onderwerpen hebben besproken en een visie hebben ontwikkeld. De vijf subgroepen (automobiliteit, goederenwegvervoer, luchtvaart, water en openbaar vervoer) hielden daartoe eigen vergaderingen die zeer goed door de leden werden bezocht. Het resultaat van de discussies in de werkgroepen, het rapport *Verkeer Verbonden* is op diverse momenten in conceptversie in de voltallige commissie besproken en zal in 2004 aan de partij worden aangeboden.

Andere commissie- activiteiten:

Op uitnodiging van de Nederlandse delegatie in het Europees werd er door een delegatie uit de commissie op 22 mei 2003 deelgenomen aan een Europese hearing over de Europese binnenvaart. In oktober 2003 was er een informele bijeenkomst met mevr. drs. M.H. Schultz van Haegen, staatssecretaris voor Verkeer en Waterstaat, over het onderwerp Regionale luchtvaart.

De onderwerpen die in deze ontmoeting aan de orde kwamen waren onder meer de economische regulering luchtverkeersleiding in Europees kader juridische luchtvaartaspecten en ontwikkelingen binnen de Europese commissie / Europees parlement op het gebied van luchtvaart

Aanwezigheid bij commissievergaderingen:

De aanwezigheid van enkele toegevoegde leden bij de bespreking van deze activiteiten was helaas niet altijd even groot, waardoor de adviesfunctie van de partijcommissie niet optimaal was. Dat is

jammer, want daarmee wordt ook de waarde van de verdere inbreng in volgende commissievergaderingen minder daar de commissie en de adviserende leden alleen dan optimaal kunnen functioneren in de commissie, als de feitelijke stand van zaken op de diverse beleidsterreinen bij beiden bekend is.

Deelname hoofdbestuuractiviteiten:

Aan de door het hoofdbestuur georganiseerde inhoudelijke discussies, mede gezien in het licht van de Tweede Kamerverkiezingen op 22 januari 2003 en het opstellen van een nieuw regeerakkoord, werd op diverse manieren deelgenomen door leden van de partijcommissie. Daarnaast werd actief deelgenomen aan discussie in partijraden en algemene vergaderingen wanneer daar thematische onderwerpen in bespreking waren.

Plezierige samenwerking:

De samenwerking met het Algemeen secretariaat van de VVD was ook dit verslagjaar goed. Door de veranderde werkwijze van het hoofdbestuur met betrekking tot de Samenstelling (leden en adviserende leden) van de commissies en het verspreiden van vergaderstukken via elektronische weg, bestond het gevaar dat het contact minder intensief zou zijn, waardoor de effectiviteit van de werkzaamheden van de partijcommissie zou verminderen. Echter, er is een speciaal woord van dank verschuldigd aan de heer mr. G.O.H. Meijer en mevrouw M.A.M. Goergen-Coenen voor de ondersteuning van het afgelopen jaar bij de voorbereiding en na-service van alle partijcommissievergaderingen en de commissie bleven informeren over de wensen en ideeën van het hoofdbestuur met betrekking tot het beleid rond partijcommissies en de inhoudelijke discussie in de partij.

16.14 Onderwijs

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Prof Dr J A Bruijn, voorzitter, mevrouw Drs E M Verboon, secretaris, mevrouw drs F Aydogan, de heer W Q Backhuys, de heer E R M Balemans, de heer J P L M van den Beemt, mevrouw E van der Bent-Molendijk, de heer Drs P H Bergen, de heer Drs S A Blok, de heer R L van den Bos, mevrouw Mr A Broekers-Knol, mevrouw W J L Buijs-Glaudemans, mevrouw J A H Ceha-Konings, de heer M E P Ceulen, de heer C G A Cornielje, de heer C Cuypers, de heer Dr H Dennert, de heer Prof Dr S Dijkstra, de heer Drs A J Ditewig, de heer P B Dorsemager, de heer Drs P Dovermann, mevrouw Prof Dr H M Dupuis, mevrouw E van Egerschot, mevrouw A F Erdman, de heer Drs P P van Gent, de heer D N E A Gilissen, de heer Drs P R Groenestein, mevrouw J L J de Heer-dehue, mevrouw J J P M v d Honert-vd Horst, mevrouw Drs P M van Hoogenhuizen, mevrouw Drs J E M B Janssen, de heer Ir N G Ketting, mevrouw P F A M Kolman-Backbier, mevrouw Dr R Limbach, mevrouw J Middelbeek-Rozenboom, mevrouw L Middelhof, de heer P.C.Moerland, de heer R Offerhaus, mevrouw M Overakker-Schapers, de heer drs O N Penne, mevrouw Mr M Recter-van den Heuvel, de heer Dr W E Renkema, mevrouw A M J Roberts-Souren, mevrouw Drs M J Sanders-ten Holte, de heer Dr N Smeets, de heer Drs R P van Splunteren, de heer Dr W van der Veer, mevrouw Drs A M de Visser, de heer Drs A P Visser, mevrouw C van Vliet, mevrouw Drs A Vriesendorp-Dutilh, mevrouw A A Waal-van Seijen, mevrouw R I Zwetsloot en de heer Drs J Zwynenburg.

Algemeen

De partijcommissie bestaat uit vier werkgroepen met elk tenminste tien experts op de verschillende deelvelden van het onderwijs (primair onderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs & volwassenen educatie, hoger onderwijs). De werkgroepen hebben ieder een voorzitter, plv.-voorzitter, secretaris en plv.-secretaris. De commissie wordt aangestuurd door een stuurgroep, bestaande uit de algemeen voorzitter, de secretaris en de voorzitters van de verschillende werkgroepen (in totaal 6 mensen).

De stuurgroep bestaat uit de volgende personen:

Prof. Dr J. A. Bruijn, voorzitter Partijcommissie, mw. Drs E.M. Verboon, secretaris Partijcommissie
Mw. Drs P.M. van Hoogenhuizen-Verploegh, voorzitter werkgroep Primair Onderwijs
Drs P. Dovermann, voorzitter werkgroep Voortgezet Onderwijs
Mw E. van der Bent-Molendijk, voorzitter werkgroep Beroepsonderwijs en Volwassenen educatie
Dhr. D.N.E.A. Gilissen, voorzitter werkgroep Hoger Onderwijs

Werkzaamheden

De partijcommissie vergadert maandelijks in een themabijeenkomst, de stuurgroep vergadert eveneens maandelijks. Werkgroepen hebben daarnaast een eigen agenda om de themabijeenkomsten voor te bereiden. Thema's worden bepaald aan de hand van zowel structurele als meer incidentele actuele ontwikkelingen, zulks in samenspraak met de fracties. De onderstaande thema's zijn dit jaar aan de orde geweest. Voor enkele bijeenkomsten zijn gastsprekers uitgenodigd. Het merendeel der vergaderingen vond plaats in het TK gebouw, doch deels werd op locatie en op uitnodiging van onderwijsinstellingen vergaderd. Verslaglegging vindt waar mogelijk schriftelijk plaats, o.a. middels schrijven aan fractieleden en bewindspersonen. De regelmatige portefeuillewisseling in de TK fractie leverde voor de partijcommissie een inspirerende uitdaging op.

Data en thema's:

28 januari 2003	thema: Samenwerking beroepsonderwijs - bedrijfsleven.
18 februari 2003	thema: Materiële randvoorwaarden voor goed onderwijs.
18 maart 2003	thema: Investeren in voortgezet onderwijs.
22 april 2003	thema: Studiefinanciering in het hoger onderwijs.
20 mei 2003	thema: Aansluiting VMBO-MBO.
17 juni 2003	thema: Teamonderwijs op maat in het primair onderwijs.
2 september 2003	thema: Wijziging Tweede Fase in het voortgezet onderwijs.
7 oktober 2003	thema: Regelgeving en subsidies.
2 december 2003	thema: Herintreders in het primair onderwijs.

- Naast de plenaire themabijeenkomsten en separate werkgroepbijeenkomsten zijn op individueel verzoek van het TK-fractiebestuur en individuele kamerleden en bewindspersonen experts uit de partijcommissie geraadpleegd aangaande actuele politieke vraagstukken. Voorbeelden daarvan zijn de discussie over de vrijheid van onderwijs (artikel 23 uit de Grondwet) tbv het fractiebestuur, overblijfmogelijkheden voor kinderen tbv de TK-fractie, de onderwijsbegroting tbv de staatssecretaris en het verkiezingsprogramma, de verkiezingscampagne, het strategisch accordo en de kabinetsformatie. Ook functioneerden individuele leden als deelnemer en voorzitter aan discussiebijeenkomsten en onderwijsdebatten in het land, waren er contacten met de voorzitter van de vaste kamercommissie Onderwijs en waren commissieleden instrumenteel bij het organiseren van werkbezoeken van landelijke VVD politici en een workshop Hoger Onderwijs tijdens de landelijke vergadering op 16-17 mei 2003. Voor het organiseren van bijeenkomsten in de regio werd contact gelegd met de besturen van de kamercentrales en met de JOVD.
- Leden van de commissie verzorgden publikaties op het gebied van onderwijs in ondermeer Politiek! en Liberaal Reveil.
- Aandacht werd besteed aan werving van nieuwe leden en functioneren van zittende leden. De commissie is het afgelopen jaar zeer actief geweest met de voorbereiding van een nationaal congres over internationalisering van onderwijs en de Europese kenniseconomie in het kader van het Nederlands voorzitterschap van Europa in 2004. Het congres zal plaatsvinden op 22 en 23 april 2004 in Leiden. De Universiteit Leiden treedt op als gastheer. Co-organisatoren en sponsors zijn o.m. Heineken, Unilever, TPG, Universiteit Leiden, Hogeschool Breda, Leids Universitair Medisch Centrum. Bij de organisatie wordt voorts samengewerkt met de VVD partijcommissie Wetenschap & Technologie en met vertegenwoordigers van de VVD fracties in EK, TK en EP, het HB en het Ministerie van OC&W. Met name zal op het congres aan de orde gesteld worden welke kennis en vaardigheden het onderwijs zou moeten genereren voor het beter functioneren van individuen in het bedrijfsleven van de toekomstige internationale kenniseconomie. Spekers zijn o.m. staatssecretaris Nijs, Prof. Leijnse (vz HBO-raad, oud kabinetsinformatie, lid Eerste Kamer), Prof. Breimer (rector UL en founder European League of Universities), Prof. Berkhout (hoogleraar Innovatie TU Delft, vz Partijcommissie Wet. & Technol.), Drs A. Kraaijeveld (vz FME-CWM) en Prof. Dupuis (lid Eerste Kamer).

16.15 Wetenschap en Technologie

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Prof Dr Ir A J Berkhout, voorzitter, de heer Drs R T A Janssen, secretaris, de heer Th van den Abeele, de heer Dr J E N Bergmans, de heer P A Berlie, de heer H B Brinkman, mevrouw Mr A Broekers-Knol, de heer Drs D J D Dees, de heer Ir J M Faber, de heer Mr Dr C A de Feyter, de heer J M Geluk, de heer E Hoeksema, mevrouw J van der Kamp RA MBA, de heer Drs A Kuiper, mevrouw

Drs J M Lamers, de heer Drs R P H M Matthijssse, de heer Ir C A J Oosters, mevrouw F Örgü, mevrouw Dr P C Plooi-j-van Gorsel, de heer Drs R J de Ruijter, de heer F B B Scheurleer, de heer Prof Dr D M Swagerman, de heer Drs F Z Szabo, de heer Dr C Terleth, de heer drs A P Visser, de heer Dr M van Vliet, de heer Prof Dr Ir T de Vries, de heer Ing J J Wentink en de heer Dr K Wiedhaup.

Algemeen

De commissie heeft zich in het verslagjaar gericht op twee hoofdactiviteiten.

In de eerste plaats is een grondige en integrale analyse uitgevoerd van het Nederlandse innovatiesysteem. Op basis van deze analyse heeft de commissie vervolgens een visie ontwikkeld op de belangrijkste noodzakelijke verbeteringen in de schakels fundamentele kennis - toegepaste kennis - daadwerkelijke innovatie door het bedrijfsleven. Daarbij is gekeken naar rollen en taken van de wetenschappelijke wereld, de kennisinstututen, het bedrijfsleven en de overheid. Het is de bedoeling dat begin 2004 de definitieve notitie over innovatie wordt afgerond.

Een andere hoofdactiviteit van de commissie was het adviseren van politieke vertegenwoordigers over actuele dossiers op het terrein van de commissie. De commissie heeft geregeld zowel gevraagd als ongevraagd geadviseerd. Te denken valt hierbij aan dossiers als de Telecomwet, verschillende dossiers op het gebied van de biotechnologie en diverse andere deelonderwerpen op het gebied van innovatie en de kenniseconomie.

Daarnaast heeft de commissie begin 2003 input geleverd voor de verkiezingen en de verkiezingscampagne.

De vergaderfrequentie van de commissie, van subcommissies en van werkgroepen waarin de commissie participeert

Nadat de commissie op 9 december 2002 voor het eerst in de nieuwe Samenstelling (leden en adviserende leden) had vergaderd, begon de commissie begin 2003 op gang te komen. Gekozen werd voor een opzet met een stuurgroep als dagelijks bestuur, een brede partijcommissie en diverse werkgroepen voor deelonderwerpen. De stuurgroep vergaderde in principe maandelijks. De partijcommissie heeft vier keer vergaderd. Het aantal vergaderingen per werkgroep verschilde nogal. Tegen het einde van het jaar werd besloten alleen nog als partijcommissie en in werkgroepen te vergaderen. De stuurgroep bleef nog wel als dagelijks bestuur fungeren.

Werkzaamheden van de commissie

Innovatie en kenniseconomie, evenals de verschillende deelonderwerpen op dit terrein.

- Biotechnologie algemeen en diverse actuele dossiers op dit terrein.
- Telecomwet evenals informatie- en communicatietechnologie.
- Diverse notities en (spreek)teksten over verschillende actuele dossiers.

16.16 Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer Drs R N van der Plank, voorzitter, mevrouw Drs K J Kuperus, secretaris, de heer H Aei-jelts Averink, de heer THH van Alphen, de heer H J B Bakker, de heer Dr P L Batenburg, de heer J F G M de Beer, de heer Dr P P G van Benthem, de heer Drs M A J M Bos, de heer M Boumans, de heer K P Bouter, de heer Dr L M de Brauw, de heer Drs L W L Bruijn, mevrouw Mr M E de Bruin, de heer J P Deighton, de heer Drs B E van den Dungen, de heer Dr P H J M Dunselman, mevrouw Prof Dr H M Dupuis, de heer Drs J de Graaff, mevrouw Mr L J Griffith, mevrouw S L Hosman-Benjaminse, de heer Drs H F A M Huijsmans, de heer MBI / E. Huisman MBA, de heer Drs H R Hurts, de heer Drs J J Jansen, mevrouw Dr M J Kaljouw, de heer J van der Kamp, de heer Prof Dr J E E Keunen, de heer J Klompstra, mevrouw A J Levert, de heer B C de Liefde, de heer A J H van Linder, de heer J Maaten, mevrouw A van Miltenburg, mevrouw M Nielsen, de heer Mr M E M Nuyten, de heer Dr R W van Olden, de heer Drs R K A P O Olie, mevrouw F Örgü, de heer A P Oranje, de heer F J Perquin, de heer A M Ploos van Amstel, de heer Drs G A van Pruisen, mevrouw J van Reeuwijk-Werkhorst, de heer J Rijpstra, mevrouw Drs E I Schippers, de heer Drs Th Schouten, de heer H M Schreurs, de heer Prof Dr W J Schudel, mevrouw E J Siderius, de heer Dr M H G van Soest, de heer Drs B Stolk, de heer O Suttorp, mevrouw L Swart-van Rooij, mevrouw Mr P Swenker, de heer Y K Onno Teng, mevrouw J Z C M Tielen, de heer R Treffers, mevrouw M A W Umans-Eckenhausen, de heer R H Verheesen, de heer Prof Dr P A Voute en de heer L R van der Wieken.

Algemeen

Voorzitter: Rob van der Plank; Secretaris: Karina Kuperus

Het jaar 2003 heeft de partijcommissie voor het eerst gedurende het gehele jaar gefunctioneerd conform de nieuwe partijcommissiestructuur met een partijcommissie en een stuurgroep. De stuurgroep bestaat uit 9 personen: een voorzitter, een secretaris en 7 leden. Om de stuurgroep heen is de partijcommissie gevormd. Door een groeiende belangstelling bestaat de partijcommissie inmiddels uit ongeveer 40 personen. De bedoeling is dat de partijcommissie pro-actief is en met een hoge mate van zelfwerkzaamheid functioneert. De leden van de partijcommissie kunnen onderwerpen signaleren die aandacht behoeven en naar aanleiding daarvan voorstellen doen voor nadere uitwerking van een dergelijk onderwerp. Op die manier zijn inmiddels verschillende werkgroepen geformeerd.

In 2003 zijn de volgende werkgroepen geformeerd: Modernisering AWBZ, Wachtlijsten/Best practices, Arbeidsmarkt, Kiezen voor Keuze (inzake stelselherziening), Medische ethiek en Preventie.

Werkzaamheden van de commissie

- De stuurgroep is maandelijks bijeen gekomen op de eerste dinsdag van de maand om de voortgang binnen de partijcommissie en de verschillende werkgroepen te bespreken. De bijeenkomsten van de stuurgroep en de partijcommissie zijn regelmatig bezocht door Kamerleden.
- De partijcommissie is twee keer in zijn geheel bijeen gekomen (in april en oktober). De bijeenkomst van april werd gewijd aan een discussie over het zorgstelsel aan de hand van een aantal prikkelende stellingen. In de bijeenkomst van oktober was mevrouw E. Schippers, Tweede Kamerlid, te gast om verslag te doen van de stand van zaken binnen de VVD-fractie op het gebied van Volksgezondheid. Daarnaast werd een debat gevoerd over het thema Modernisering AWBZ.
- De partijcommissie VWS heeft op de JAV van 16 mei 2003 een parallelsessie georganiseerd rondom het thema orgaandonatie. Tijdens de parallelsessie werden inleidingen gehouden door twee externe sprekers: de heer P.A. Beerkens (directeur van de Nierstichting) en de heer D.P. Engberts (hoofddocent medische ethiek en gezondheidsrecht bij het LUMC). Daarna werd een interessante discussie gevoerd over de alternatieven van het geen bezwaarsysteem.
- Op de JAV van 29 november 2003 organiseerde de partijcommissie een parallelsessie over de "houdbaarheid van de AWBZ". De nota van de werkgroep Modernisering AWBZ vormde hiertoe de aanleiding. De bijeenkomst werd opgeluisterd door een inleiding door B. van der Dungen (partijcommissie VWS) en S. Korthuis (voormalig wethouder in Rotterdam en voorzitter van de commissie seniorenbeleid). Er werd een boeiende discussie gevoerd over modernisering van de AWBZ en de mogelijke rol van gemeenten daarbij.
- In augustus heeft de stuurgroep een werkbespreking gehouden met minister Hoogervorst. Tijdens deze bijeenkomst heeft de stuurgroep verslag gedaan van haar werkzaamheden. Daarnaast hebben stuurgroep en Minister afspraken gemaakt over de wijze waarop zij kunnen samenwerken.
- De partijcommissie heeft een projectplan ingediend bij de Teldersstichting voor het ontwikkelen van een liberale visie op de gezondheidszorg. De Teldersstichting heeft positief gereageerd op dit voorstel en zal (naar verwachting) vanaf begin 2004 een werkgroep in het leven roepen die zich zal richten op het ontwikkelen van een liberale visie op de gezondheidszorg. De voorzitter en de secretaris van de partijcommissie zullen functioneren als adviseur van de werkgroep.

16.17 Tolerantie

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer O Hoes, voorzitter, de heer E A H van der Biezen, secretaris, mevrouw Prof Dr H M Dupuis, mevrouw R P Duurinck, de heer Mr R Luchtenveld, mevrouw F Örgü, mevrouw T van Rijthoven, de heer S Smeets, de heer N E Soomer en mevrouw Mr P Swenker.

Structuur van de commissie:

De commissie bestaat uit een voorzitter, een secretaris, leden en adviserende leden. De commissie komt in principe alleen plenair in zijn geheel bijeen. Tijdens deze plenaire bijeenkomsten wordt een onderwerp behandeld op de wijze waarop dat door een of meer leden is voorbereid. Behandeling kan bijvoorbeeld worden ingeleid door een gastspreker.

De commissie kwam in 2003 bij elkaar op:
30 januari 2003

24 juni 2003
16 september 2003
25 november 2003

Werkzaamheden van de commissie

In het verslagjaar is door de commissie aandacht geschonken aan:

- Toekomst partijcommissie.
- Hoofdlijnenakkoord en Regeringsverklaring.
- Europese Grondwet.
- Gewetensbezwaarde ambtenaren.
- Schadelijke gevolgen van godsdienstlessen.
- Tolerantie bij de politie.

Tijdens het verslagjaar zijn geen bijzondere activiteiten door de commissie georganiseerd dan wel rapporten of notities uitgebracht.

Op 16 september 2003 organiseerde de commissie met haar adviserende leden een diner-pensant, waarbij enkele stellingen door de commissie werden besproken.

Op 25 november 2003 was er tijdens de commissievergadering een gastspreker aanwezig. De heer Wim Rueck van het Landelijk Expertise Centrum Diversiteit van de politie debatteerde met de commissie over tolerantie en homosexualiteit bij de politie. Bijzonder was de Europese dimensie waarop de discussie werd getild, vanwege het Nederlands voorzitterschap in 2004.

16.18 Cultuur en Media

Samenstelling (leden en adviserende leden):

De heer R Th M Nederveen, voorzitter, de heer E W W Evenhuis, secretaris, de heer Mr. G J J Biermans, mevrouw N H vd Broek Laman-Trip, de heer Drs A A M Brok, de heer Drs P B A Dirks, mevrouw Drs E T Feikema, de heer Mr A D H Fockema Andreae, de heer Mr F H G de Grave, de heer S G Th Hulst, mevrouw C J Jonker-Beijersbergen, mevrouw E Kalsbeek-Schimmelpenninck, mevrouw R A Knol, de heer Drs A H L Kocken, de heer Drs P J H M Luijten, de heer R C G J Moerkerk, mevrouw J A E van Olm-Koenen, de heer drs A M Overste, de heer R T Potjer, de heer J Rijpstra, mevrouw Drs M J Sanders-ten Holte, de heer Drs H P R J Schoonenberg, mevrouw H E van Valkenburg-Lely en de heer A A de Vrieze.

Algemeen:

- De partijcommissie Cultuur en Media stond in 2003 onder voorzitterschap van Ruud Nederveen. Secretaris is Edwin Evenhuis.
- De partijcommissie heeft zich verdeeld in een tweetal subgroepen, te weten een werkgroep Cultuur en een werkgroep Media. Deze subgroepen zijn verantwoordelijk voor de agendering en inhoudelijke uitwerking van in het jaarplan en door de partijcommissie vastgestelde thema's. De coördinatoren van de respectievelijke werkgroepen vormen tezamen met de voorzitter en secretaris van de partijcommissie een stuurgroep. De stuurgroep is verantwoordelijk voor de coördinatie en voortgang van de twee werkgroepen.
- De partijcommissie vergadert in ieder geval elk kwartaal. De werkgroepen vergaderen zoveel als nodig is, hetgeen in de praktijk neerkomt op een maandelijks vergadering van de werkgroep cultuur en een tweemaandelijks vergadering van de werkgroep media. De stuurgroep vergadert iedere twee maanden. De werkgroep Cultuur heeft eveneens een tweetal werkbezoeken gebracht (over ondersteuning van amateurkunst en regionaal museumbeleid) en een denkdag (retraite) georganiseerd over actuele maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot uitgangspunten voor liberaal cultuurbeleid.

Werkzaamheden van de commissie:

- In 2003 heeft de partijcommissie voor de begrotingsbehandeling van OC& W ten behoeve van de Cultuur en Media onderdelen, een advies uitgebracht aan de woordvoerders van de VVD-fractie.
- Verder heeft de partijcommissie aan de hand van de opgestelde groslijst een aantal adviezen ontwikkeld die in de loop van 2004 zullen zijn afgerond.
- De werkgroep Cultuur heeft zich in 2003 primair gericht op

- a. Amateurkunst;
- b. Diversiteitsbeleid/ integratie/ publieksbereik;
- c. e-culture/ cultuur & ict;
- De werkgroep Cultuur verwacht zich in 2004 te richten op subsidiestromen t.b.v. het cultureel erfgoed en in bredere zin de financiering van kunst- en cultuur. Hierbij zal tevens de verhouding overheid/ markt en verdelingsvraagstukken in het subsidiebeleid aan de orde zijn.
- De werkgroep Media heeft zich in 2003 primair gericht op:
  - a. Legitimiteit Publieke Omroep;
  - b. Ondersteuning geschreven pers;
- De werkgroep media zal zich in 2004 primair bezighouden met de legitimiteit van de publieke omroep in een nieuwe mediawereld. Dit oa. tegen de achtergrond van de visitatiecommissie voor de Publieke Omroep en advisering van de WRR. De werkgroep media verwacht hierover rond de zomer van 2004 een advies uit te kunnen brengen. Daarnaast zal de aandacht uitgaan naar de rol van de overheid bij de toekomst van de geschreven pers en nieuwe media.

16.19 Seniorenbeleid

Samenstelling (leden en adviserende leden):

Mevrouw Mr S E Korthuis, voorzitter, de heer J Goedhart, secretaris, de heer Dr H J P Beerstecher, de heer F W T Blog, mevrouw M van den Brandeler, mevrouw C A Buursema-Kassel, mevrouw Prof Dr H M Dupuis, mevrouw C A Huigen-van Boven, mevrouw A van Miltenburg, de heer A Otten, de heer Mr J E Peper, de heer J L Roos, mevrouw Drs M J Sanders-ten Holte, mevrouw drs E I Schippers, de heer G A C Schoehuizen, mevrouw J Schouten-Burger, de heer Dr E V Simons, de heer L G de Steur, mevrouw Mr M A V Strijk, mevrouw Mr P Swenker en mevrouw H Tichler-Schlempers.

De commissie vergaderde buiten het reces van de Tweede Kamer ongeveer een maal per maand in plenaire samenstelling. Er zijn geen subcommissies. Per vergadering van de commissie waren tussen de 10 en 13 leden aanwezig.

Werkzaamheden van de commissie:

- Met als uitgangspunt dat de VVD het Seniorenbeleid in den brede goed in het vizier moet hebben, intern maar ook op landelijk, provinciaal en lokaal niveau, is de hoofdactiviteit van de commissie in 2003 geweest: het actualiseren van de discussienota 'Participerende senioren in een waarde(n)vol seniorenbeleid'. Deze nota moet dienen als discussiestuk met de afdelingen en kamercentrales. De nota wil dat wordt erkend dat senioren volwaardig lid zijn van de maatschappij met aandacht voor hun leeftijdsspecifieke (ethische) problematiek, zoals werkgelegenheid, erfrecht, leeftijdsdiscriminatie en ethische aspecten van het leven. Ook het gevoel van onveiligheid dat zoveel ouderen hebben valt hieronder. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het inkomen dat in ieder geval een bestaan moet waarborgen van zelfredzaamheid, waaronder inbegrepen de mogelijkheden voor recreatie en sport alsmede mobiliteit. Verder schenkt de nota aandacht aan adequate huisvesting voor senioren, inclusief een veilige leefomgeving, goede gezondheidszorg en deelname aan educatie. De nota zal ook aandacht besteden aan meer eigen verantwoordelijkheid van [aankomende] senioren en aan de inhoud en uitvoering(!) van diverse op stapel staande wetten, zoals de Wet Maatschappelijke Zorg. Helaas is de PC er, mede door het roerige begin van politiek 2003, nog niet in geslaagd de actualisering van de nota in 2003 te voltooien.
- Tweede grote activiteit van de PC Seniorenbeleid was het doen organiseren van de VVD-stand op de Seniorenbeurs 2003, die zich steeds meer mag verheugen in de belangstelling van politici, in het bijzonder van Anouchka van Miltenburg die alle dagen aanwezig was. Tien leden van de commissie en een enthousiaste buitenstaander hebben gedurende de vijf dagen van de Seniorenbeurs de VVD-stand gerund.
- Derde activiteit van de commissie is de hernieuwde invulling van de netwerkfunctie senioren met de staten- en raadsleden.
- Tijdens het congres van de VVD-bestuurdersvereniging, begin november 2003 in Lunteren, heeft de partijcommissie een parallelsessie verzorgd.